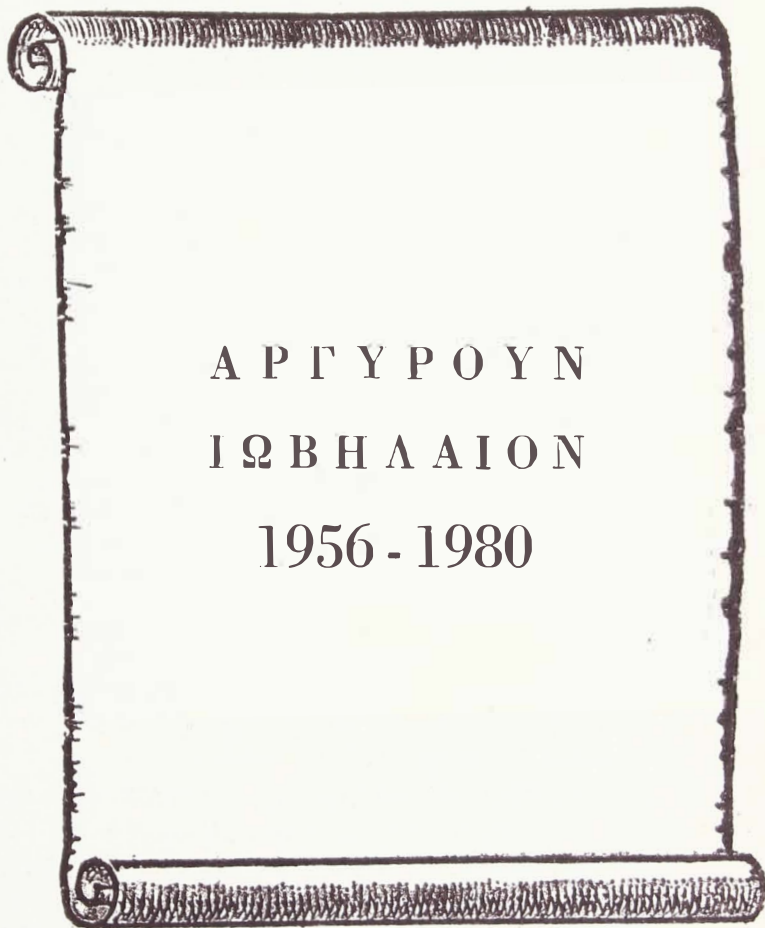

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

ΑΡΓΥΡΟΥΝ
ΙΩΒΗΛΑΙΟΝ
1956 - 1980

ΕΤΟΣ 25οv

ΤΕΥΧΟΣ 139

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1980

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» (Δραγατσανίου 6)

Τηλέφ. 3246-837

H. P. Blavatsky	Τὸ κλειδί τῆς Θεοσοφίας	200
»	Ἡ φωνὴ τῆς σιγῆς. — Τὰ πρῶτα δῆματα στὸν Ἀποκρυφισμὸ	100
C. Leadbeater	Σ' ἐκείνους τοὺ πενθοῦν	20
Besant - Leadbeater	Ἡ Ἀτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	200
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	50
»	Αἱ βαθύτεραι ὄψεις τῆς Ζωῆς	50
»	Εἰς ἀναζήτησιν τῆς Σοφίας	80
Ed. Arnold	Τὸ Φῶς τῆς Ἀσίας	80
Irving S. Cooper	Ἡ Μετενάρκωσις	100
An. Besant:	Ἡ ἀπόκρυφη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου	100
Vivekananda	Κάρμα — Γιόγκα	100
J.J. van der Leeuw	Θεοὶ σὲ ἐξορία	40
Βενετού — Ἰλαρίωνος	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	50
Krishnamurti	Βλέπε στὴν γ' σελίδα τοῦ ἐξωφύλλου.	
Ἄντ. Ἀδριανοπούλου	Ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι	250
»	Ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ Ζωὴ	200
»	Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς	150
Ἰω. Βασιλῆ	Τὸ Σημειωματᾶριο ἑνὸς Μύστου	250
»	Τὰ φυσικὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου	100
Κ. Μελισσαροπούλου	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς ἄδ. 50, δεμ. 100	
»	Μελετήματα ἄδ. 150, δεμ. 200	
»	Εἰσαγωγή στὴ Θεοσοφία ἄδ. 150, δεμ. 200	
»	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δεμ. 200	
»	Τὰ δῆματα τῆς Φιλοσοφίας Α' ἄδ. 150, δεμ. 200	
»	Τὰ δῆματα τῆς Φιλοσοφίας Β'	150
»	Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισναμοῦρτι	150
»	Ὁ Ἰησοῦς	100
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν)	50
»	«Ἀγνώστῳ Θεῷ»	20
»	Πέντε Τεκτονικαὶ Ὀμιλῖαι εἰς Α'	40
»	Μεγάλαις πράξεις στὴν ἱστορία τῶν Ἑλλήνων	250
Πίναξ	Αἰώνιος Δεῖπνος	30
«ΙΛΙΣΟΣ»	Ἐπιλογὴ 1956 - 58, 1959 - 61, 1962 - 65, ἑκάστη χρυσ.	250
	Διὰ τοὺς συνδρομητὰς ἐσωτερικοῦ τοῦ «ΙΛΙΣΟΥ»	200
Περιοδικὸν «ΙΛΙΣΟΣ»,	Τόμοι χαρτόδετοι 1971 - 76, ἕκαστος	150
	Τόμοι χαρτόδετοι 1977 - 79 »	200
Ἀποστείλατε τὸ ἀντίημνον διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.		
Αἱ ἀποστολαὶ ἐπὶ ἀντικαταβολῇ ἐπιβαρύνονται μὲ δραχμὰς 100		
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 50		
ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 200. Ἐθελοντικῶς Δρχ. 300		
Ἐξωτερ. 300, Ἀεροπ. 500		

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Δραγατσανίου 6 (Πλ. Κλαυθμῶνος), ΑΘΗΝΑΙ - 122
Τηλ. 32.46.837

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἐπιμελητής ὕλης ΧΡΙΣΤΟΣ ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 25ον ♦ Σεπτέμβριος — Ὀκτώβριος 1980 ♦ ΤΕΥΧΟΣ 139

ΤΖΩΝ ΚΟΟΥΤΣ

(1906 - 1979)

ΑΣ ΑΚΟΥΜΕ
ΤΗ ΦΥΣΗ...

Ὅφειλομε νὰ μάθωμε νὰ ἠρεμοῦμε καὶ νὰ ἀκοῦμε τὴ Φύση,
κάθε φορὰ πὺ ἐχομε τὴ δυνατότητα.

Τί ἔχει ἡ Φύση νὰ μᾶς πῆ, ὅταν μαθαίνομε νὰ τὴν ἀκοῦμε;

Ποῦ εἶναι τὸ μήνυμα τῶν δένδρων καὶ τῶν λουλουδιῶν καὶ αὐ-
τὸ τῶν βουνῶν; Γιατί τὰ πάντα μέσα στὴ Φύση μᾶς μιλοῦν, ἂν εἴ-
μαστε προσεκτικοὶ γιὰ τὴν ἐνότητα ὅλων τῶν πραγμάτων.

Γιατί εἴμεθα ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τὰ βουνά, τὰ δέντρα, τὰ λουλου-
δια. Ἄλλὰ δὲν παίρνομε τὸν χρόνο νὰ πλησιάσωμε τὴ Φύση καὶ
νὰ νιώσωμε τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, πὺ ἐκδηλώνεται μέσα στὸν κό-
σμο μας.

(Le Lotus bleu)

Ἄγαππτέ μας Φίλε,

Ἔστειλες τή συνδρομή σου
γιά τό 1980 - δηλαδή 200 δραχ.
ἤ προαιρετικῶς 300;

Ἐάν τήν ἔστειλες, **ΕΥΧΑΡΙ-
ΣΤΟΥΜΕ.**

Ἐάν ὄχι ἀκόμη, **ΣΕ ΠΑΡΑΚΑ-
ΛΟΥΜΕ** μήν ἀμελήσης ἄλλο.
Κάθε καθυστέρησις εἶναι
ἐπιζήμια.

Ο ΙΛΙΣΟΣ

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΚΩΝΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΜΕΛΕΙΑ

Τὸν παρακαλοῦσαμε, τὸν παρακαλοῦσαμε συνέχεια μ' ὄλας μας τὰ βλέμματα, ἡμεῖς οἱ ἕξι χιλιάδες δικαστὲς τῆς Ἡλιαίας σὲ τέλειαν ἀπαρτία, τὸν παρακαλοῦσαμε νὰ μὴν παραφλογίσει τὴν αἰτία τῆς κατηγορίας του ἀπὸ τὸν Μέλητο καὶ τὸν Ἄνυτο μὲ τοὺς συνεχεῖς ὕβρισμούς του ἐναντίον μας, νὰ μᾶς ἀποκαλεῖ κοιμισμένους καὶ βόδια, ποὺ πρέπει νὰ τὰ ξυπνάει κανεὶς μὲ τὴν βουκέντρα. Τὸν εἶχε στείλει, φώναζε, κι αὐτὸν ὁ Θεὸς νὰ μᾶς ξυπνάει ἀπὸ τὴν καθημερινή μας νωθρότητα, ἔτσι ὥστε μὲ τῆς Ἀρετῆς τὸ ψηλὸ ἀνάστημα νὰ στολιζόμεν ἄξια, κι ἐπάξια τὸν Ἄττικὸν οὐρανό. Ἄς ἔρχονταν ἐπὶ τέλους τὰ παιδιὰ του καὶ ἡ γυναίκα του μὲ τὰ δάκρυά τους νὰ συντηρήσουν ἄγρυπνο τὸν οἶκτο μας. Νὰ μὴ βροντάει τῆ φωνή του: «Ἐμένα ὁ Μέλητος κι ὁ κύριος Ἄνυτος μπορεῖ νὰ μὲ σκοτώσουν, νὰ βλάψουν τὴν ψυχὴ μου ὅμως, δὲν δύνανται».

Τὸν παρακαλοῦσαμε νὰ μὴ μᾶς ἐξερεθίζει μὲ τ' ἀνασκηκωμένα τ' ἀγκάθια του ἀπὸ τὸ σκαντζόχοιρο τῶν ἀριστοκρατικῶν του φρονημάτων, γιὰ νὰ μὴν τὸν ὀδηγήσουμε στὴ φυλακὴ καὶ πιεῖ τὸ κώνειον, ὅταν θὰ γύριζε τὸ ἱερὸ καράβι μας, ἡ Σαλαμινία ἀπὸ τῆ φωτεινὴ τῆ Δήλο, γιὰ τὶς γιορτὲς τοῦ Ἀπόλλωνα.

Δὲ μᾶς ἄκουε, δὲ μᾶς ἄκουε, γιὰτὶ πίστευε πὼς ὁ βίος ἦταν ἓνα εἶδος ἀσθένειας κι ὁ θάνατος ἓνα σταθερὸν εἶδος θεραπείας.

Συγχωρεῖστε μας, συγχωρεῖστε μας, συγχωρεῖστε τοὺς Ἀθηναίους, γιὰτὶ εἶχαμε τότε μέσα μας οἱ Δικαστὲς πολὺ χῶμα μέσα μας, πολὺ χῶμα καὶ λίγον οὐρανό.

Συγχωρεῖστε μας, συγχωρεῖστε μας τὰ πλήθη τῶν ἁμαρτιῶν μας συγχωρεῖστε μας. Ζῶα, μὲ τὴ χειμερινή σας νάρκη πλουτεῖστε μας, γιὰ νὰ λησμονήσουμε πὼς σκοτώσαμε τὸ Σωκράτη. Συγχωρεῖστε μας, συγχωρεῖστε μας, θέλαμε νὰ ἴμασταν ἀνεξάρτητοι σὰν τὸν ἄνεμον, ὅταν κυριεύει τὴ θάλασσα κι οἱ γλάροι, τῶν ψαριῶν οἱ λαφυραγωγοί, καρφώνουν τὴν κραυγὴ τους στὴν καρδιά τῆς τρικυμίας τῆς.

Συγχωρείστε μας, γιατί δώσαμε τὸ κώνειο στὸ Σωκράτη, συγχωρείστε μας. Οἱ γλάροι, στὴν ὥρα τῆς σταχτιάς ἡρεμίας, βλέπουν τὴν εἰκόνα τῆς λείας τους πάνω στὸ ἀνατρίχιασμα τῆς θαλάσσης. Συγχωρείστε μας, ἐμᾶς τοὺς Ἀθηναίους, συγχωρείστε μας, ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες, γιατί δώσαμε τὸ κώνειο στὸ Σωκράτη. Θέλουμε νὰ ἴμασταν ἰσορροπημένοι, ὅπως ἓνας ἄνεμος δὲν ἀφήνει κανένα κενὸ κι εἶναι ἰσορροπημένοι οἱ φυσικοὶ νόμοι, ποὺ ἐπιβάλλουν τὸ ρυθμὸ καὶ διατάζουν τὴν Ἀρμονία νὰ ζεσταίνει τὴν καρδιά τῶν ὄντων καὶ τῶν Φαινομένων. Συγχωρείστε μας, ἐμᾶς τοὺς Ἀθηναίους, ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες, συγχωρείστε μας, γιατί δώσαμε τὸ κώνειο στὸ Σωκράτη, συγχωρείστε μας, συγχωρείστε μας, ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες, συγχωρείστε μας, συγχωρείστε μας.

ΑΠΟ ΟΣΑ ΕΙΠΕ Ο ΓΚΑΩΤΑΜΑ ΒΟΥΔΔΑΣ

Σ' εκείνον που άναίτια μου προξενεί κακό, θ' απαντήσω περιβάλλοντάς τον με την ανεπιφύλακτη αγάπη μου. Όσο περισσότερο κακό θα μου κάνει, τόσο περισσότερο καλό θα του ανταποδίδω. Ποτέ το μίσος δέν καταστέλλεται με το μίσος, αλλά με την αγάπη.

Βοήθα την πηγή του πόνου και εξαφανίζοντάς τον έφθασα στην τελειότητα. Η ψυχή μου λυτρώθηκε από την έπιθυμία των ταπεινών απολαύσεων. Λυτρώθηκε από τον δεσμό των γήινων πραγμάτων. Λυτρώθηκε από την πλάνη και την άγνοια. Στην κατάσταση αυτή της λυτρώσεως, ξύπνησε μέσα μου η γνώση, νικήθηκε η ανάγκη της αναγεννήσεως, ήλθε η αγιότητα. Το χρέος μου εκτελέστηκε. Δέν θα ξαναγυρίσω πιά σ' αυτό τον κόσμο.

Σύμφωνα με τον σπόρο που σέβρενετε, τέτοιον καρπό θα θερίσετε. Έκείνος που κάνει καλό, καλό θα θερίση. Έκείνος που κάνει κακό, κακό θα θερίση.

Μη σκοτώσης έμψυχο όν. Μη κρατήσης κάτι που δέν σου ανήκει. Μη λές ψέμματα. Μη πίνεις μεθυστικά ποτά. Μην έπιθυμήσης τη γυναίκα του πλησίον σου.

Έκείνος που είναι μνησικακος σέ όσους έχουν κακή θέληση, ούδέποτε θα μπορέση να γίνη άγνος. Έκείνος που δέν αισθάνεται μνησικαζία, ειρηνεύει όσους μισούν. Έπειδή το μίσος είναι πηγή δυστυχίας για την άνθρωπότητα, ό σοφός δέν γνωρίζει το μίσος.

Ό σοφός θριαμβεύει επάνω στον θυμό, μη θυμώνοντας. Θριαμβεύει επάνω στο κακό, με την καλωσίνη. Θριαμβεύει επάνω στη

φιλαργυρία, με την γενναιοδωρία. Θριαμβεύει επάνω στο ψέμα, με την αλήθεια.

“Όπως η θάλασσα έχει μια κυριαρχούσα γεύση, τη γεύση του αλατιού, έτσι και η διδασκαλία μου έχει μια κυριαρχούσα γεύση, τη γεύση της λυτρώσεως.

Πριν επιχειρήσης κάτι, σκέψου καλά: Θα φέρη αυτό που θα κάνω βλάβη δική μου ή των άλλων; “Αν ναι, τότε ποτέ δεν θα κάνω μια τέτοια πράξη.

“Υπάρχουν στον κόσμο δύο ακρότητες, τις οποίες πρέπει να αποφεύγη εκείνος που διάγει μια πνευματική ζωή. Η μία ακρότης είναι η ζωή των διασκεδάσεων και απολαύσεων. Μια τέτοια ζωή είναι ανάξια να τη ζήσει κανείς, είναι αντίθετη του πνεύματος, μάταιη. Το άλλο ακρον είναι μια ζωή στερησεων. Αυτή είναι θλιβερή, μάταιη και επίσης ανάξια να τη ζήσει κανείς.

“Ο δρόμος που οδηγεί στη λύτρωση, είναι μακριά από την ηδονή, αλλά και από κάθε σκληραγωγία. Και τα δύο είναι ανάξια και μάταια να τα ζήσει κανείς.

“Ο μεγαλύτερος νικητής είναι ο νικητής του εαυτού του.

“Αφισε τις ερωτήσεις σου για το πώς έγινε ο κόσμος και πού θα είναι το τέλος του. “Εγώ θα σε διδάξω τον τρόπο να ελευθερωθής από την ταλαιπωρία. Η ουσία της διδασκαλίας μου είναι η ταλαιπωρία και το τέλος της.

Μια καλή δράση σε πράξεις, σε λόγους, σε σκέψεις, είναι μια φωτεινή δράση. “Ο άνθρωπος που έδρασε έτσι, ξαναγεννιέται σε καλό κόσμο. “Ερχεται σε επαφή με αγαθοποιό περιβάλλον, υψίσταται τις επιδράσεις του και δοκιμάζει φωτεινά συναισθήματα. “Έτσι, αναγεννιέται το όν με την ουσία του. “Όπως δροῦ, ανάλογα ξαναζει και υψίσταται τις επιδράσεις των πράξεών του.

“Η παύση της ταπεινῆς επιθυμίας, ή παύση του μίσους, ή παύση της πλάνης, αυτή είναι η γνώση. “Όταν παύη ή επιθυμία, το μίσος, ή πλάνη, παύει και ή άγνοια. Με την τέλεια παύση της άγνοιας, παύουν οι ιδέες οι αναφερόμενες στην προσωπικότητα. Με την παύση των ιδεών, παύει ή συνειδηση της προσωπικότητας. Με την παύση της συνειδήσεως, παύει ή διανοητική μορφή, ή αναφερόμενη στην προσωπικότητα. Με την παύση της διανοητικής μορφῆς, παύουν οι αίσθήσεις. Με την παύση των αισθήσεων, παύει ή επαφή. Με την παύση της επαφῆς, έπέρχεται παύση

του αισθήματος. Με την παύση του αισθήματος, έρχεται ή παύση της δίψας της ατομικής ζωής. Με την παύση της δίψας της ατομικής ζωής, παύει ή προσήλωση προς τη ζωή της προσωπικότητας. Με την παύση της προσήλωσης προς τη ζωή της προσωπικότητας, παύει ή διαδικασία της αναγεννήσεως. Με την παύση της αναγεννήσεως, παύουν γέννηση, θάνατος, θλίψη, πόνος, στενοχώρια, ταλαιπωρία, άπελπισία. Φθάνομε στη Νιρβάνα.

Ή γνώση, αν ό κόσμος είναι άπειρος ή πεπερασμένος και αν ό άγιος έξακολουθή να ζή μετά θάνατον, δέν προάγει τό ζήτημα της αγιότητας, δέν χρησιμεύει για την επίτευξη της ειρήνης και της φώτισης.

Άνωφελ• να άποκαλίψω στον κόσμο αυτό που απέκτησα με όδυνηρό άγώνα. Ή αλήθεια παραμένει κρυμμένη για κείνον που τον κατέχει ή επιθυμία και τό μίσος. Είναι κάτι γεμάτο μυστήριο. Δέν μπορεί να τό ιδεί εκείνος που επιγίεις επιθυμίες του γεμίζουν τό πνεύμα με σκοτάδι.

Έκείνα που δέν σās απεκάλυψα, δέν σās φέρουν κανένα όφελος, διότι δέν σās προωθούν στην αγιότητα, δέν σās οδηγούν στην άπομάκρυνση από τα έγκόσμια, στο σήσιμο κάθε γήινης επιθυμίας, στην παύση του φθαρτού, στην ειρήνη, στη γνώση, στη φώτιση, στη Νιρβάνα. Γι' αυτό δέν σās τα απεκάλυψα, αλλά σās έμαθα μονάχα τί είναι ό πόνος, τί είναι ή αιτία του πόνου, τί φέρνει την κατάργησή του πόνου.

Ή νίκη τρέφει τό μίσος, διότι ό νικημένος είναι δυστυχής. Έκείνος που έχει εγκαταλείψει και τη νίκη και την ήττα, αυτός ό γαλήνιος άνθρωπος ζή ευτυχισμένος.

Έκείνο που διώχνει από τον νου τις επιγίειες σκέψεις και οδηγεί στους ουρανούς, δέν είναι ή νηστεία και οι βασανισμοί της σάρκας, αλλά ή έσωτερική εργασία του νου, ή προσπάθειά του για τη γνώση.

Να μην πιστεύετε σε ό,τι ακούσατε. Να μην πιστεύετε στην παράδοση, έπειδή αυτή μεταδόθηκε από γενεά σε γενεά. Να μην πιστεύετε σε τίποτα, απλώς διότι είναι πασίγνωστο και γίνεται γι' αυτό λόγος από πολλούς. Να μην πιστεύετε σε είκασίες. Να μην πιστεύετε σ' εκείνο στο όποιο συνηθίσατε. Να μην πιστεύετε απλώς στην αυθεντία των Διδασκάλων και των πρεσβυτέρων. Άλλά να παρατηρήτε και ν' αναλύετε τό κάθε τί. Όταν τό άποτέλεσμα συμφωνή με τη λογική, τότε δεχθήτε το και ζήστε σύμφωνα μ' αυτό.

(Έπιλογή, Κωστής Μελισσαρόπουλος)

ΔΗΛΩΣΙΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

“Όταν μ' ἐρωτοῦν τί πιστεύω, ἀπαντῶ: «Εἶμαι Χριστιανὸς μαζί με τὸν Ἀπόστολο Παῦλο, ὅταν λέγῃ: «Καὶ ἂν ἔχω προφητεία καὶ ξέρω ὅλα τὰ μυστήρια καὶ ὅλην τὴν γνώση, καὶ ἂν ἔχω ὅλην τὴν πίστη, ὥστε νὰ μετατοπίζω ὄρη, ἀλλὰ ἀγάπη δὲν ἔχω, δὲν εἶμαι τίποτε».

Εἶμαι Βουδδιστὴς μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἐννοῶ, μαζί με τὸν Γκαουτάμα, ὅτι μονάχα ὅταν ὁ ἄνθρωπος λησμονήσῃ ὅλες τὶς ἐπιθυμίες του, μονάχα τότε εἶναι ἐλεύθερος.

Εἶμαι Ἑβραῖος στὸ σημεῖον νὰ πιστεύω τὸ λεχθέν: «Ἄκουσε Ἰσραήλ, ὁ Κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν εἶναι ἕνας».

Εἶμαι Ἰνδουῖστῆς, ὅταν πιστεύω καὶ ἀσπῶ τὴν Γιόγκα ὡς μέθοδο ἐνώσεως μετὰ τὸ πνευματικὸ Ἐγώ.

Εἶμαι Μωαμιεθανός, ὅταν δὲν ἐμπιστεύομαι σὲ κανένα μεσολαβητὴ γιὰ νὰ ὑψωθῶ πρὸς τὸν οὐρανό.

Εἶμαι ἀκόλουθος τοῦ Λάο Τσέ, ὅταν παραδέχομαι τὴν κατανόησιν τῶν παραδόξεων τῆς ζωῆς.

Ἀλλὰ δὲν πάω πρὸ πέρα ἀπὸ αὐτὰς τὶς πίστεις, ποὺ εἶναι γιὰ μένα ὀριακές.

Δὲν ἀκολουθῶ τοὺς Χριστιανούς στὴν ἐξύμνησιν τοῦ Ἰησοῦ — ποὺ τὸν ἀγαπῶ περισσότερο ἀπὸ αὐτοὺς — ὑπεράνω ἄλλων ἀπεσταλμένων τοῦ Θεοῦ.

Δὲν ἀκολουθῶ τοὺς Βουδδιστὰς στὴν ἄρνησιν τῆς ὁμορφίας καὶ τῆς εὐχαριστήσεως τῆς ὑπάρξεως.

Δὲν ἀκολουθῶ τοὺς Ἑβραίους στὴν ἀποτίναξιν τῶν ὑπερφυσικῶν φαινομένων.

Δὲν ἀκολουθῶ τοὺς Ἰνδουῖστὰς στὴν μοιρολατρεία, ποὺ ἀρνείται τὴν ἐμφυτὴ δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου.

Δὲν ἀκολουθῶ τοὺς Μωαμιεθανούς στὴ φυλακὴ τῆς μῆς μοναδικῆς Βίβλου, ὅσονδήποτε ἱεράς.

Τέλος, δὲν ἀκολουθῶ τὸν κινεζικὸ Ταοϊσμὸ στὸ δεισιδαιμονικὸ σύστημα, ποὺ χλευάζει τὸν μεγάλον Ἄνδρα, ποὺ λέγει: ὅτι τιμᾷ.

Paul Brunton

«The Theosophist», Δεκέμβριος 1934.

«Κάτω τὸ πρέπει - Ζήτω τὸ θέλω»

Τοῦ κ. ΓΕΩΡ. Δ. ΚΑΨΩΜΕΝΟΥ

Στοὺς τοίχους τῆς πόλεως τῶν Χανίων φαντάζει, τώρα καὶ λίγους μῆνες, τὸ ὀριακὸ σύνθημα: «Κάτω τὸ πρέπει, ζήτω τὸ θέλω» καὶ προκαλεῖ πολὺπλευρῆς ἀντιδράσεις. Ἄλλους σκανδαλίζει καὶ ἄλλους προβληματίζει: σὲ διαστόχαση. Οἱ πρῶτοι κινεῖν ἀπογοητευτικὰ τὴν κεφαλὴ καὶ προκηρύσσουν μελανὸ τὸ μέλλον. Οἱ δεῦτεροι ἀφορμίζονται νὰ τανύσουν τὰ φτερά τους σὲ ἀνοιχτούς ὀρίζοντες καὶ κατοπτρεύονται τὴν πορείαν τῶν ἰδεῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, νὰ διαγνώσουν ροπὲς μεταβάθμισης τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου πρὸς τὰ ὑψίπεδα τῆς ὑπαρξιακῆς του τελείωσης.

Ἀπὸ τὸ πρῆξιμα μου, συντάσσομαι: μετὰ τὴν δευτέρα τούτη ὀμάδα τῶν αἰσιοδόξων, πού μέσα τους σφύζει ἡ μαρτυρία πῶς τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο εἶναι: φέρει ἀριστοτελειωτικὸ νόημα καὶ ὀρθοσκετα: σὲ ἄμεση καὶ δημιουργικὴ ἐπαφὴ μετὰ τὴν ἄχραντη μὴ-τρα τῶν πανανθρώπινων καὶ κοσμολογικῶν πεπρωμένων.

Κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῶν θέσεων αὐτῶν, προβάλλει: ἀνάγλυψη ἢ θεαυθρωπικὴ ὑπόσταση, τοῦ ἀν-

θρώπινου ὄντος, μεταξίωτικὸς τοῦτο καρπὸς τῆς ἐνανθρώπισης τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀπολυτρωτικῆς του θυσίας.

Σῆμα, ἐπομένως, τῆς συνεχῶς ἐξελισσόμενης χειραφεσίας τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου εἶναι: τὸ κρίσιμο σύνθημα «κάτω τὸ πρέπει, ζήτω τὸ θέλω», πού σημαίνει, κάτω ἢ διαβουκόληση καὶ ἢ ἐπιβολὴ καὶ ὁ πειθαναγκασμὸς μετθεμιμένες ἀπὸ τρίτους ἀρχές καὶ ἀξίες, ζήτω ὁ αὐτοπροσδιορισμὸς ἢ αὐτοπραγμάτευση καὶ αὐτοτελείωση τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, πού αἰρόμενο πάντω ἀπὸ φραγμούς καὶ ὀρέσθια καὶ χρονικὲς καὶ θεσμικὲς ἀπαγορεύσεις, ἀποδίδει: αὐτὸ ὁ πρωτογενὴς καὶ ὑπεύθυνος σφυργλάτης τῆς παραπέρα πορείας τῆς ζωῆς, ὅ ἔνα διάγραμμα ἐλεύθερης καὶ αὐθόρμητης συστράτευσης ὄλων τῶν ὁμόβρεπῶν συνειδήσεων, ἀνεξαρτήτως γειωγραφικῶν συντεταγμένων τῆς ὕδρονόμου καὶ φυλετικῶν ἢ ἄλλων διακρίσεων.

Τὸ φάσμα τοῦ ὀριακοῦ αὐτοῦ προδῆλκτος δὲν προβάλλει: θέματα γιὰ πρώτην φορά. Εἶναι γνωστὸ στὴν ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας — τοῦ τοιμέα τῆς σκέψης, πού

ένασχολεῖται μὲ τὸ φωτισμὸ καὶ τὴν ἐπισήμανση τῶν μεγάλων προβλημάτων τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ζωῆς. Θεμελιώδη ἐνατένισή του γίνεται εἰς τὸ λεγόμενον «πρόβλημα τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως», πού εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ δυσχερέστερα θέματα τοῦ φιλοσοφικοῦ σταχασμοῦ.

Δυὸ συστήματα διεκδικοῦν τὴν ἀληθινὴ γνῶση πάνω στὸ φοβερὸ τοῦτο πρόβλημα. Τὸ ἓνα τῆς ἑτερονομίας, τὸ ἄλλο τῆς αὐτονομίας, ἢ ὅπως τὰ λέμε κοινῶς, τὸ ἑτερόνομο σύστημα, τὸ αὐτόνομο σύστημα.

Καθὼς δὲ γιὰ νὰ ἔχουν καθολικὸ κύρος, οἱ ἠθικὲς ἀρχὲς ἀπαιτεῖται μιὰ πηγὴ ὑψίστου κύρους καὶ ἀδιαμφισβήτητης αὐθεντίας, τὰ ἑτερόνομα συστήματα προκηρύσσουν ὅταν ὕπατο νομοθέτη τὸ Θεὸς. Τὰ αὐτόνομα συστήματα μεταθέτοντας τὴ λειτουργικότητα τῶν πηγῶν, κατὰ λόγον θεϊότητας τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, προκηρύσσουν ὅταν πηγὴ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τὴ συνείδηση τοῦ ἐλεύθερου προσώπου. Στὴν περίπτωσι αὐτῆ, ὁ ἄνθρωπος ὑψώνεται σὲ βάθος θείας ὑπευθυνότητας καὶ ὑπερβατικῆς καταξίωσης, ἱκανὸς νὰ χειρίζεται κυριαρχικὰ τὰ ἥνια τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἱστορίας.

Ἀπὸ θεολογικὴ ἀποψη, νομίζω ὅτι εἰ θέσεις τῶν αὐτόνομων συστημάτων δὲν ἔρχονται καθόλου σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴν ἔννοια τῆς θείας Μεγαλωσύνης καὶ τῆς πανσοφίας τοῦ Παγκοσμίου Σχεδίου τοῦ Θεοῦ. Ἀντίθετα, τῆς προσδίδουν τὴν αἴγλη τῆς ἀγαπητικῆς διάθεσης καὶ τῆς υἱοθεσίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ θεότευκτη αὐτὴ κληροδοσία ἔχει διαίωνα δυναμικότητα καὶ δρᾶ ἐξελικτικὰ καὶ βαθμιαία, μετάβαθμιζοντας ἀέναα ἀξίες καὶ θεσμοὺς ὡς τὴν ὕπατη τῶν πάντων τελείωσι. Ἡ θεώρησι αὐτῆ, ὅπως εἶναι αὐτοφανέρωτο, ἀνοίγει νέα προσωπικῆ, αὐτόχρονη καταλυτικῆ, στίς σχέσεις τοῦ ἀτόμου πρὸς τὴν κοινωνία, τὴν Πολιτεία, τὴν Ἐκκλησία, τὴν Ἱστορία, τὴ Συντέλεια.

Αὐτόνομο ἠθικὸ σύστημα προκήρυξε ὁ φιλόσοφος Καντίου στὸ ἔργον του «Κριτικὴ τοῦ πρακτικοῦ λόγου». Μέσα μας λειτουργεῖ μιὰ διαδικασία αὐτοδύναμη — κατηγορικὴ προσταγή, κατὰ τὴν ἐννοολογία τοῦ Καντίου. Αὐτὴ μᾶς ὑπαγορεύει τί πρέπει νὰ πράττουμε καὶ τί ν' ἀποφεύγουμε. "Ἄν καὶ ἔχει ἀδῆρητη ἐπιτακτικότητα, ἐν τούτοις, δὲν μᾶς καταθλίβει, γιὰτὶ εἶναι ἀπαύγασμα τῆς ἐλευθερίας μας — τῆς αὐτόνομης συνειδησιακῆς πραγματικότητάς μας.

Ἐπίκουρη εἶναι καὶ ἡ ἀποψη τοῦ Φίχτε, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία, ἡ κύρια καὶ πρωταρχικὴ ὀριμὴ τοῦ Ἐγὼ τείνει πρὸς τὴν ἀπόλυτη αὐτοτέλεια καὶ ἐλευθερία. Στὴν πορεία αὐτῆ, ἔχει νὰ κατανικήσει τίς ἐπιθυμίες πού στρέφονται πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀντικείμενα καὶ τίς ὑπ' αὐτὰ ἀπολαύσεις.

Σύμφωνα μ' αὐτά, τὸ καταξιωμένο θέλω, πάει πάνω ἀπὸ τίς ἐπιπόλαιες καὶ ἐξωστρεφεῖς ἐπιθυμίες. Αὐτὸ τὸ θέλω ἀναγνωρίζουμε στὸ τοιχογραφημένο σύνθημα, πού στάθηκε ἡ ἀφετηρία μας.

ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τοῦ ΠΑΝ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ Λέσσιγκ εἶπε ὅτι ὁ μεγαλύτερος πόθος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ μάθει τὴν Ἀλήθεια. Αὐτὸς ἀποτελεῖ τὴν ἀναζήτησιν τῆς Ἀλήθειας, πὺν εἶναι ἡ πιὸ σημαντικὴ πράξις τοῦ ἀνθρώπου. Ὅμως ξεκινῶμε νὰ πλησιάσουμε τὴν Ἀλήθεια, χωρὶς πολλὰς προϋποθέσεις καὶ σχεδὸν ἄοπλοι. Ἡ ἔρευνα θέλει προγραμματισμὸ καὶ τάξι. Αὐτὸς, πὺν τὴν πραγματοποιεῖ, πρέπει νὰ ἔχει καὶ ἔμφυτες ἰκανότητες, ἀλλὰ καὶ ὑπομονὴ μαζὶ μὲ τὴν ἐπιμονή.

Ὁ ἐρευνητὴς, ὅπου καὶ νὰ βρισκῆται, πρέπει νὰ βγάλει ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸν του κόσμον ὅλα τὰ δεσμά, πὺν τοῦ κρατᾶνε σκεπασμένα τὰ πνευματικὰ μάτια. Νὰ γίνῃ ἐλεύθερος ἄνθρωπος.

Κατακυρωτικὸς εἰς ὅλα τρίτος φιλόσοφος, ὁ Μὰξ Στίβερ, ὁ κήρυκας τῆς λεγόμενης «ἐγωτικῆς ἀναρχίας», τῆς ἀπόρριψης δηλαδὴ κάθε ἄλλης ἀρχῆς ἔξω ἀπὸ τὸ ἐγὼ — φυσικὰ στὴν ἐντελεχειακὴ καὶ τὴν ἀποψη, ὅχι: στὴν κοινὴ ἀποψη τῆς ἐγωπαθείας. Σ' αὐτὸ τὸ ἐγὼ, πὺν κατὰ τὸν Στίβερ συγκροτεῖ τὴν ὕψιστην ὑπόστασιν, ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος λειτουργεῖ ὡς τροφὸς αἰς αὐτόν.

Ἀληθινά, ὀριακοὶ οἰωνοὶ στίς ἡμέρες μας!

Γιατὶ ἡ ἔρευνα ἔχει πολλοὺς ἐχθρούς, πὺν προσπαθοῦν νὰ βάλλουν στὸ δρόμον τῆς σωροῦς ἀπὸ ἐμπόδια. Ἡ ἀτελευθέρωσις τοῦ ἑαυτοῦ μας ἀπὸ τὶς προκαταλήψεις κ' ἀπὸ τοὺς διάφορους φόβους τῆς ἐποχῆς μας, ὅα μᾶς δώσει τὰ μέσα νὰ πλησιάσουμε τὴν Ἀλήθεια.

Ἔτσι, ἡ ἔρευνα ἔχει βασικοὺς ἐχθρούς: α) τὸν φανατισμὸ, β) τὸν δογματισμὸ, γ) τὸν στείρον συντηρητισμὸ καὶ δ) τὸν φόβον τῆς ἀλλαγῆς.

α) Γνώρισε ἡ Εὐρώπη τοῦ μεσαίωνα τὸν φανατισμὸν γιὰ ὀρισμένες πεποιθήσεις ὀρησκευτικὰ καὶ φεουδαρχικὰ, πὺν εἶχανε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ὕπνωσιν τῆς ἔρευνας γιὰ τὴν Ἀλήθεια. Αὐτὸς εἶναι ὁ φανατισμὸς, πὺν ὑποδουλίζεται πολλὰς φορὰς ἀπὸ τὸ κατεστημένον κάθε ἐποχῆς, γιὰ νὰ ἰκανοποιῆσιν δικά του συμφέροντα. Ὁ λαὸς ἔπεσε τότε καὶ πέφτει ἀκόμη σὲ πολλὰ σημεῖα τοῦ πλανῆτη μας, ὀμμα λιοπλάνων, πὺν τὸν ξεσηκῶνον γιὰ νὰ βάλλουν φράγματα στὴν ἔρευνα. Ἀλλὰ κ' οἱ ἄνθρωποι, πὺν τοὺς λένε πολλὰς φορὰς πνευματικούς, βρίσκονται στὴν κατάστασιν τοῦ φανατισμοῦ καὶ δὲν μποροῦν ν' ἀντικρῶσιν τὸ ἀληθινόν. Αὐτοὶ εἶναι οἱ πρωτοπόροι κάθε κινή-

σης ἐναντίον τῆς ἔρευνας τῆς Ἐπιστήμης τῆς φύσεως, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος.

β) Ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος, πὺν ἐπιθυμεῖ νὰ πλησιάσει τὴν Ἀλήθεια, πρέπει ν' ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ κάθε δογματισμό. Γιατὶ τὸ δόγμα δημιουργεῖ ἓνα χῶρο ἀσφρικτικὰ κλεισμένο σὲ κάθε πνευματικὴ κίνηση γιὰ νὰ πετάξουμε πρὸς τὸ ἀληθινό. Ἡ συστηματικὴ ἔρευνα δὲν ξεκινάει ἀπὸ δογματισμούς. Ξεκινάει μὲ βάσεις σωστὲς καὶ μὲ τὸν πόθο, μέσα ἀπὸ τὸν ὀρθὸ δρόμο, νὰ φτάσει κάποιον, ὅπου φτάσει. Ἀλλὰ ἐκεῖ πὺν θὰ φτάσει εἶναι τὸ ἀληθινό. Ἀφήνει ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπο κατὰπληκτο μπροστὰ σὲ κάποια εἰκόνα, πὺν δὲν εἶναι εἰδωλο καμμιάς προκατάληψης. Πολλοὶ ἐρευνητὲς ξεκινήσανε γιὰ νὰ ἀποδείξουν κάτι τὸ ὀρισμένο κι' αἴφνης ἡ ἔρευνά τους ὀδήγησε σὲ κάτι τὸ ἀντίθετο, πὺν εἶναι καὶ τὸ σωστό.

γ) Ἀκοῦμε πολλὰς φορὲς νὰ λένε «ὅπως τὰ βρήκαμε, ἔτσι θὰ τ' ἀφήσουμε». Σ' αὐτὲς τὶς λίγες λέξεις κρύβεται ἓνας στεῖρος συντηρητισμός, πὺν ἐχθρεύεται κάθε ἔρευνα γιὰ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ σωστοῦ, τοῦ πραγματικοῦ. Ὅμως ἡ μεγαλύτερη ἀξία, πὺν διακρίνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὶς ἄλλες μορφὲς τῆς πραγματικότητος εἶναι ἡ γνώση. Ἡ γνώση πραγματοποιεῖται μὲ διάφορους τρόπους, ἀλλὰ ὁ πὺν θετικὸς εἶναι ἡ μεθοδικὴ ἔρευνα. Ἐκεῖνος, πὺν κατέχεται ἀπὸ συντηρητικὲς ἰδέες δὲν μπορεῖ νὰ δεῖ πέρα ἀπὸ τὰ στεγανά πνευματικὰ διαμερίσματα τῆς ζωῆς του. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀκνησίας καὶ τῆς τροχόπέδης κάθε προόδου.

δ) Ὅπως συμβαίνει καὶ στὸν φυσικὸ κόσμο μὲ τὴν «δράση καὶ τὴν ἀντίδραση καὶ τὴν ἀδράνεια» ἔτσι ἔχουμε καὶ στὸν πνευματικὸ. Σὲ κάθε δράση παρουσιάζεται ἀντίστοιχα κάποια ἀντίδραση. Εἶναι ὁ φόβος τῆς ἀλλαγῆς πὺν ἀποτελεῖ τὴ συνέπεια τοῦ συντηρητισμοῦ. Ὁ ἐρευνητὴς πὺν κατέχεται ἀπὸ τὸ φόβο τῆς ἀλλαγῆς ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ αἰσθανθεῖ τὴ χαρὰ τοῦ ἀληθινοῦ, πὺν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα κάθε σωστῆς ἔρευνας. Ὅπως ὁ φόβος καὶ ἡ ἠθικὴ ποτὲ δὲν συμβιβάζονται. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα εἶναι ἡ πηγὴ κάθε ἀλλαγῆς. Ἐτσι μὲν ὁ φόβος γιὰ τὴν ἀλλαγὴ εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐχθρὸς τῆς ἔρευνας.

Ὁ ὀρθολογικὸς δρόμος γιὰ τὴν ἀποκάλυψη τῆς Ἀλήθειας ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ διανόηση. Ἀναστέλλεται στὸ μεσαιῶνα. Διατηρεῖται, ὡστόσο κρυφὰ στὰ ἐργαστήρια τῶν Ἀλχημιστῶν καὶ στὶς Μυστικὲς Ὁργανώσεις, γιὰ νὰ ἔρθει ἡ Ἀναγέννηση μὲ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν φαταλισμό, τὸν δογματισμό, τὸν συντηρητισμὸ καὶ τὸ φόβο τῆς ἀλλαγῆς. Μὲ τὴ μεθοδικὴ ἔρευνα ἀλλάζει ὁ κόσμος μορφὴ κι' ἀναγνωρίζεται ἡ ἀξία τῆς ἀνθρώπινης ὑπόστασης. Μπορεῖ ἡ αὐστηρὴ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα μὲ τὶς κατακτήσεις της στὴν ὕλη καὶ στὴ ζωὴ νὰ δημιουργήσῃ ἐπικίνδυνα κι' ἄλλα προβλήματα. Ὅμως αὐτὴ εἶναι ἡ αἰώνια πορεία τοῦ ἀνθρώπου ν' ἀγωνίζεται, νὰ κινεῖται καὶ νὰ πηγαίνει σ' ἄγνωστους πνευματικὸς χώρους μ' ἓνα ἐνδόμυχο σκοπὸ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ ΑΛΗΘΙΝΟΥ.

Ὁ Χένρυ Φόρδ καὶ ἡ ΜΕΤΕΝΣΑΡΚΩΣΙΣ

Ἐνας συντάκτης τῆς ἐφημερίδος «Ἐξέλιση» ρώτησε τὸν γνωστὸν ἀμερικανὸ διομήχανο Χένρυ Φόρδ ἂν πιστεύη στὴν μετενσάρκωση, καὶ ὁ «βασιλεὺς τῶν αὐτοκινήτων» ἀπήντησε:

«Κατὰ τὴν γνώμη μου, κάθε ζωὴ μας προσθέτει στὴν συνολικὴ μας πείρα. Ὅσα ὑπάρχουνε στὴ γῆ, ἐξυπηρετοῦνε κάποιον γενικότερον σκοπὸ. Ἡ συσσώρευσις πείρας τίθεται κατὰ μέρος γιὰ κάποια μελλοντικὴ χρῆσι. Δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνα μῦρον τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ὑπάρχει μία σκέψις, δὲν ὑπάρχει μία πείρα, πού νὰ μὴν προχωρῇ πρὸ πέρα. Ἡ ζωὴ εἶναι αἰώνια. Θάνατος δὲν ὑπάρχει».

Ὅταν τοῦ παρετηρήθη, ὅτι αὐτὲς οἱ ἀντιλήψεις διέφεραν ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, προσέθεσε: «Ἰσως, ἀλλὰ ἐγὼ δὲν τὸ πιστεύω. Σταθερὰ πιστεύω ὅτι σὲ ἀρχαίους καιροὺς, σὲ περασμένους αἰῶνες, οἱ ἄνθρωποι ἤξεραν κάτι, πού ἐμεῖς τὸ χάσαμε, ἤξεραν κάτι γιὰ τὸ αἶνιγμα τῆς ζωῆς. Εἴμαι ἀπολύτως βέβαιος. Πιστεύω, ὅτι αὐτὸ πού σήμερον τὸ λέμε θρησκεία, δοξασία, πίστις κλπ., ὑπῆρξε μιὰ ἐποχὴ πού ἦταν συγκεκριμένη ἐπιστήμη, ἢ ὅποια ἐξεφράζετο μὲ γεγονότα καὶ γνώσεις. Σήμερον μᾶς φαίνονται ἄλυτα προβλήματα, ὅπως τὸ πόθεν ἐρχόμεθα πρὸ τῆς γεννήσεώς μας καὶ πού πηγαίνομε μετὰ τὸν θάνατό μας. Αὐτὰ τὰ ἤξεραν ἄλλοτε. Τὸ μυστικὸν τῆς υπάρξεώς μας ἦταν γνωστό. Πιστεύω ἀκόμη ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα, πού θ' ἀποκτήσουμε καὶ πάλι ἐπαρκῆ γνώση, ὥστε νὰ κατανοήσουμε τὴν αἰώνια ζωὴ στὸ σῆμα, ἐπὶ παραδείγματι, τί συμβαίνει στοὺς ἄλλους πλανῆτας. Ἄλλως τε, ἡ ζωὴ μας δὲν εἶναι παρὰ μιὰ μετάβασις ἀπὸ τῆς περασμένης ζωῆς πρὸς τῆς μέλλουσας».

«Reincarnazione», Ἰούλιος 1926.

Ο ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΙΑΛΟΓΙΣΜΟ

ΕΠΙΛΟΓΗ : Κωστής Μελισσαρόπουλος

(Συνέχεια από το προηγούμενο τεύχος)

Άπο τό βιβλίο

Όμιλίες στήν Εύρώπη (1967)

Όλη ή Άνατολή έχει γοητευθή άπο τή λέξη στοχασμός.* Άλλά και στή Δύση ή λέξη προσευχή έχει τρομακτική σπουδαιότητα. Είναι άπαραίτητο νά μάθουμε άν ό νοϋς, πού

* «Meditation» έχει άποδοθή στα έλληνικά με τή λέξη Διαλογισμός. Άυτό στα παλαιότερα βιβλία τοϋ Κρισναμουρτι. Μετά τό 1960, άποδίδεται άπο τούς μεταφραστές με τή λέξη Στοχασμός. Και οι δύο λέξεις είναι εύστοχες, είτε Διαλογισμός, είτε Στοχασμός. Στο έξής, θά χρησιμοποιούμε τή λέξη Στοχασμός.

είναι τόσο περίπλοκος κι' έπειτα παγιδευμένος σ' ένα σύστημα αὐτοῦ, πού ὀνομάζεται στοχασμός, ἢ σὲ μιὰ ἐπανάληψη λέξεων, ὁσοδήποτε ἀρχαίων, ὁσοδήποτε σημιαντικῶν — ὅπως εἶναι ἢ προσευχή — ἂν ὁ νοῦς μπορεῖ πράγματι νὰ ξέρη τί εἶναι στοχασμός, ἢ τί βρίσκεται πέρα ἀπ' τὴ λέξη προσευχή, καὶ ν' ἀνακαλύψῃ μιὰ πραγματικὴ κατάσταση πού εἶναι στ' ἀλήθεια σιωπηλὴ.

Μόνον ὅταν ὁ νοῦς εἶναι σιωπηλός, μπορούμε νὰ κατανοήσουμε ὀ,πιδήποτε. "Αν θέλω νὰ καταλάβω κάποιον, ὁ νοῦς μου πρέπει νὰ εἶναι ἡσυχος, νὰ μὴ φλυαρῇ, νὰ μὴν ἔχη προκαταλήψεις, νὰ μὴν ἔχη ἀμέτρητες γνώμες κι' ἐμπειρίες, γιατί ἐμποδίζουν τὴν παρατήρηση καὶ τὴν κατανόηση.

Μπορεῖ νὰ ἰδῇ κανεὶς ἀμέσως, πῶς μόνον ὅταν ὁ νοῦς εἶναι πολὺ ἡσυχος, ὑπάρχει μιὰ πιθανότητα διαύγειας. Πρέπει νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὰ προβλήματά του, πρέπει νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπ' τὶς ἀνησυχίες καὶ τοὺς φόβους πού συνελάγονται, διαφορετικά, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι πράγματι ἕνα ἀνθρώπινο ὄν, εἶναι μιὰ βασανισμένη ὄντοτητα, καὶ ἡ βασανισμένη ὄντοτητα ὀλοφάνερα δὲν μπορεῖ νὰ ἰδῇ κάτι σοβαρὸ πολὺ καθαρὰ.

Τί εἶναι ὁ στοχασμός καὶ τί εἶναι ἡ ἐνατένιση; "Αν ἀκούγατε ὄλη αὐτὴ τὴν ὥρα προσεκτικά, αὐτὸ εἶναι στοχασμός. Κι' αὐτὸ εἶναι ἐπίσης ἐνατένιση. "Ἄλλ' ἂν ἀκούγατε μόνο λέξεις καὶ μαζέψατε λίγες ἰδέες γιὰ νὰ τὶς πάρετε σπῆτι καὶ νὰ τὶς σκεφθῆτε, τότε δὲν ἔχετε στοχασθῆ. "Ἀπλὰ καὶ μόνο κουβαλᾶτε σπῆτι ἄδειες σιᾶχτες χωρὶς κανένα νόημα. "Ὁ στοχασμός, ὄχι σύμφωνα μὲ διάφορες ὀμάδες, πού ὑπάρχουν σ' ὄλο τὸν κόσμον, ἀλλὰ ὁ πραγματικὸς στοχασμός εἶναι ἡ κατάσταση τοῦ νοῦ πού βλέπει, κοιτάζει, παρατηρεῖ τὰ πάντα μὲ ἀπόλυτη προσοχή, συνολικά, ὄχι μόνο μέρη αὐτῶν. "Ἡ προσοχή δὲν εἶναι τμηματικὴ, εἶναι προσοχή τοῦ συνόλου. Καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ σᾶς διδάξῃ πῶς νὰ εἴσθε προσεκτικός.

"Αν κάποιον σύστημα σᾶς διδάσκῃ πῶς νὰ εἴσθε προσεκτικός, τότε εἴσθε προσεκτικός σχετικὰ μ' αὐτὸ τὸ σύστημα, ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι προσοχή. "Ὀὔτε εἶναι ἡ προσοχή συγκέντρωση. "Ἡ συγκέντρωση εἶναι ἀποκλεισμός. Μπορεῖτε νὰ συγκεντρωθῆτε - εἶναι μιὰ προσπάθεια: "Ἀποκλείοντας, κτίζοντας ἕναν τοῖχο γύρω ἀπὸ τὸν ἑαυτό σας. "Ἄλλὰ ἡ προσοχή δὲν ἔχει τοίχους καὶ τέτοιος εἶναι ὁ στοχασμός. Αὐτὸ εἶναι ὁ στοχασμός, ὅταν ὁ νοῦς εἶναι τελείως σιωπηλός.

"Ἐπειδὴ ὁ στοχασμός εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες τέχνες τῆς ζωῆς — ἴσως ἡ μεγαλύτερη. "Ἐπειδὴ στὴν κατανόηση τοῦ στοχασμοῦ ὑπάρχει ἀγάπη καὶ ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι τὸ προῖον τῶν συστημάτων, τῶν συνηθειῶν, τοῦ ν' ἀκολουθῆ κανεὶς μιὰ μέθοδο. "Ἡ ἀγάπη δὲν μπορεῖ νὰ καλλιεργηθῆ μὲ τὴ σκέψη. "Ἡ

ἀγάπη μπορεί ἴσως νὰ παρουσιασθῆ, ὅταν ὑπάρχη ἀπόλυτη σιωπή. Καὶ ὁ νοῦς μπορεί νὰ εἶναι σιωπηλός, μόνον ὅταν καταλαβαίνει τὴ φύση τῆς δικῆς του κινήσεως, σὰν σκέψη καὶ συναίσθημα. Καὶ γιὰ νὰ τὸ καταλάβετε αὐτό, δὲν μπορεί νὰ ὑπάρχη ἐπίκριση στὴν παρατήρηση τῆς σκέψεως καὶ τοῦ συναισθήματος. Τὸ νὰ παρατηρῆτε ἔτσι εἶναι πειθαρχία. Αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς πειθαρχίας εἶναι ρευστό, ἐλεύθερο, δὲν εἶναι ἡ πειθαρχία τῆς συμμορφώσεως. Ἔτσι ὁ στοχασμὸς μπορεί νὰ συμβῆ, ὅταν κάθεσθε σ' ἓνα λεωφορεῖο, ἢ περπατᾶτε στὰ δάση, τὰ γεμάτα φῶς καὶ σκιές, ἢ ἀκοῦτε τὸ τραγούδι τῶν πουλιῶν, ἢ κοιτάζετε τὸ πρόσωπο τῆς γυναίκας σας, ἢ τοῦ ἀντρα σας. Ὁ στοχασμὸς εἶναι ἡ κατανόηση τοῦ συνόλου τῆς ζωῆς, στὴν ὁποία κάθε μορφή τεμαχισμοῦ τῆς ζωῆς ἔχει πάψει. Κι' ἐπίσης αὐτὸ εἶναι ἐνατένιση, τὸ νὰ συλλογιζέσθε γιὰ τὴ ζωή, ὄχι ἀπὸ ἓνα κέντρο, οὔτε μὲ τὴ δική σας εἰδικὴ ἰδιοσυγκρασία, τίς τάσεις ἢ τίς ροπές, ἀλλὰ τὸ νὰ συλλογιζέσθε γιὰ τὴν ὅλη κίνηση τῆς ζωῆς: τὴ μιζέρια, τὴ διαμάχη, τὴ σύγχυση, τὴ λύπη, τὴν ἀτέλειωτη δουλειὰ τοῦ ἀνθρώπου — τὸ νὰ τὰ προσέχετε αὐτὰ σὰν μιὰ συνολικὴ κίνηση. Δὲν μπορεῖτε νὰ τὰ προσέχετε ἂν ὑπάρχη κάποια μορφή ἐπικρίσεως. Μιὰ τέτοια ἐνατένιση εἶναι στοχασμὸς. Καὶ δὲν μπορεί νὰ ὑπάρχη ἐνατένιση ἢ στοχασμὸς ἂν δὲν ὑπάρχη σιωπή.

Μπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχη θαυμάσιες ἐμπειρίες, κι' ὅμως νὰ βρίσκεται τελείως σὲ πλάνη. Μπορεῖτε νὰ ἰδῆτε τὸν Χριστό, τὸν Βούδδα, ἢ ὅποιονδήποτε, κι' ἀναλόφρευκτα θὰ τοὺς ἰδῆτε σὲ ὄψεις, σύμφωνα μὲ τὴ διαμόρφωσή σας. Ὁ καθολικὸς ἀσκούμενος πιστὸς δυναμώνει τὸ παρελθόν του καὶ τὴ διαμόρφωσή του, καὶ οἱ ἐμπειρίες του γίνονται δυνατότερες — καὶ γι' αὐτὸν τοῦτο εἶναι τὸ πραγματικὸ — ἀλλὰ ὀλοφάνερα εἶναι μιὰ προβολὴ τῶν ἀπαιτήσεών του, τῶν δικῶν του ὀρμῶν, τοῦ δικοῦ του παρελθόντος, κι' ἐπομένως δὲν ἔχει καμμιά ἀξία.

Ἔτσι, ἡ ἔρευνα τούτου τοῦ ἐρωτήματος εἶναι στοχασμὸς. Ξέρετε, αὐτὴ ἡ λέξη ἔχει χρησιμοποιηθῆ καὶ στὴν Ἀσία καὶ ἐδῶ, μὲ τὸν πρὸ ἄσσοχο τρόπο. Ὑπάρχουν ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τίς Ἰνδίες, ποὺ μιλάνε γιὰ τὸν στοχασμὸ καὶ σὰς δίνουν μιὰ ὀρισμένη λέξη, καὶ μὲ τὸ νὰ σκέπτεσθε αὐτὴ τὴ λέξη θὰ ἔχετε μιὰ ἀσυνήθιστα ὑπερβατικὴ ἐμπειρία — ποὺ εἶναι τελείως ἀνοησία, ἐπειδὴ μπορεῖτε νὰ ἐπαναλάβετε τὸ Ἄμην ἢ τὸ Ὅμ ἢ τὸ Κόκα-κόλα ἑκατὸ φορές. Μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐπαναλαμβάνη αὐτὲς τίς λέξεις ἀτέλειωτα, κι' ὀλοφάνερα θὰ ἔχετε ὀρισμένες ἐμπειρίες. Εἶναι ἓνα πολὺ γνωστὸ φαινόμενο, ποὺ ἀσκεῖται ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ, γιὰ χιλιάδες χρόνια στὶς Ἰνδίες. Ὄνομάζεται Μάντρα Γιόγκα, καὶ εἶναι τόσο παιδιάστικο. Μπορεῖ κανεὶς νὰ προκαλέσῃ τὸν νοῦ, μὲ τὴν ἐπα-

νάληψη μιᾶς λέξεως, νὰ ἡσυχάση, νὰ γίνη ἡρεμος, νὰ γίνη πῶς, ἀλλὰ εἶναι ἀκόμα ἕνας ἀσήμαντος νοῦς, εἶναι ἀκόμα χωρίς ἀξία. Μπορεῖ κανεὶς νὰ προκαλέσῃ τὸν νοῦ νὰ κάνῃ ὅ,τι-δήποτε θέλει, ἢ νὰ παράγῃ ὅποιοδήποτε ὄραμα. Ἀλλὰ ὁ στοχασμὸς δὲν εἶναι τὸ νὰ ἀκολουθῆς ἕνα σύστημα, δὲν εἶναι ἐπανάληψη, μὰ συνεχῆς μίμησις. Ὁ στοχασμὸς εἶναι κάτι ποῦ ἀπαιτεῖ ἕναν καταπληκτικὰ πανέτοιμο νοῦ, μεγάλη εὐαισθησία, στὴν ὁποία δὲν ὑπάρχει αἴσθησις τοῦ νὰ προξενεῖται κάτι διὰ μέσου τῆς ἀπαιτήσεως, καμμὰ ψευδαίσθησις. Ἔτσι χρειάζεται νὰ εἶναι κανεὶς ἐλεύθερος ἀπὸ ὅλες τῆς ἀπαιτήσεως, ἐπομένως ἀπ' ὅλες τῆς ἐμπειρίας.

Ὅλη ἡ πορεία τοῦ νὰ γνωρίζῃ κανεὶς τὸν ἑαυτό του εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ στοχασμοῦ — ὄχι τὸ νὰ βάζῃ κανεὶς τὸν νοῦ νὰ κοιμηθῇ, ὄχι τὸ νὰ ἔχῃ ὄραμα, ἢ ὑπερβατικὰς ἐμπειρίας διὰ μέσου κάποιας ἀσυνάρτητης λέξεως — ἀλλὰ τὸ νὰ ξεσκεπάσῃ τὸ προσδιορισμένο καὶ τὴν κατάστασι τοῦ νοῦ, ποῦ εἶναι ὁ ἑαυτὸς στὴ σχέση του μὲ τὴν κοινωνία, στὴ σχέση του μ' ἕναν ἄλλον. Τὸ νὰ ἀνακαλύψῃ κανεὶς τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ εἰσχωρήσῃ βαθιὰ — ὅλα αὐτὰ εἶναι στοχασμὸς. Ὁ νοῦς ποῦ τὰ ἐξετάζῃ ὅλα αὐτὰ γίνεται πάρα πολὺ εὐαίσθητος, ἔντονα ζῦπνιος. Κι' ὀλοφάνερα ἕνας νοῦς, ποῦ εἶναι τρομακτικὰ πανέτοιμος, ζῦπνιος, εἶναι σιωπηλός. Νοημοσύνη εἶναι τὸ νὰ εἶναι κανεὶς τελείως εὐαίσθητος, ζῦπνιος, στὸ ὅποιο δὲν ὑπάρχει καμμὰ ἀπολύτως ἐκλογή, κι' ἐπομένως καμμὰ σύγκρουσις. Τότε ἀπ' αὐτὸ προέρχεται μιὰ σιωπὴ, ποῦ δὲν εἶναι τὸ ἀντίθετο τοῦ θορύβου, οὔτε τὸ σταμάτημα τοῦ θορύβου· καὶ μόνο σ' ἕναν τέτοιο σιωπηλὸ νοῦ δὲν ὑπάρχει ἀπαιτήσις, οὔτε πλάνη, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει ἐπιθυμία νὰ εἶναι κανεὶς ἱκανοποιημένος· κι' ἐπομένως δὲν ὑπάρχει ἐπιθυμία γιὰ πλατύτερες καὶ βαθύτερες ἐμπειρίας. Μόνον ἕνας τέτοιος νοῦς μπορεῖ ν' ἀνακαλύψῃ ἐκεῖνο ποῦ εἶναι ἱερό. Αὐτὸ εἶναι στοχασμὸς καὶ σ' αὐτὸν τὸ στοχασμὸ νὰ τὸ ἀνακαλύψετε — ὄχι νὰ σᾶς ποῦν ἢ νὰ ἀντιγράψετε καὶ νὰ ἀπακούσετε κι' ὅλες αὐτὲς τῆς ἀνώριμες ἀνοησίες. Τότε σ' αὐτὴ τὴ σιωπῇ ἀνακαλύπει κανεὶς, συναντᾷ κάτι ποῦ δὲν ἔχει λέξι, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ μετρηθῇ — ὅταν ὁ νοῦς μὲ τὸν ἐγκέφαλό του, ποῦ ἔχει ἀποθηκεύσει τόσες πολλὰς ἀναμνήσεις, ὅταν ὅλα αὐτὰ γίνουν ἀσυνήθιστα ἥσυχια — καὶ μόνο σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι ὑπάρχει μιὰ δυνατὸτητα ἀνακαλύψεως ἐνδὸς πράγματος, ποῦ ἔχει ἀναζητήσῃ ὁ ἄνθρωπος μέσα ἀπὸ τοὺς αἰῶνες.

Ὁ στοχασμὸς εἶναι τὸ πιὸ ἀσυνήθιστο πρᾶγμα, ἂν ξέρετε πῶς νὰ τὸν κάνετε, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μάθετε ἀπὸ κάποιον ἄλλον. Αὐτὴ εἶναι ἡ ὁμορφιά του. Δὲν εἶναι κάτι ποῦ

μαθαίνεται, μιὰ τεχνική, κι' ἐπομένως δὲν ὑπάρχει γι' αὐτὸν αὐθεντία. Ἐπομένως, ἂν θέλετε νὰ μάθετε γιὰ τὸν ἑαυτὸν σας, παραιτηρεῖτε τὸν, παραιτηρεῖτε τὸν τρόπο πὸς περπατᾶτε, τὸν τρόπο πὸς μιλάτε, τὸ πὼς τρώτε, τὸ τί λέτε, τὸ κουτσομπολιό, τὸ μῖσος, τὴ ζήλια. Ἄν ἔχετε τὴν ἐπίγνωσή τους, χωρὶς καμμιά ἐκλογή, ὅλα αὐτὰ εἶναι μέρος τοῦ στοχασμοῦ, καὶ καθὼς προχωρεῖτε, καθὼς ταξιδεύετε, καθὼς συνεχίζεται ἡ κίνηση, ὅλη αὐτὴ ἡ κίνηση εἶναι στοχασμός. Τότε αὐτὴ ἡ κίνηση εἶναι ἀτέλειωτη, αἰώνια.

Πρέπει νὰ ὑπάρχη προσοχή — ὄχι συγκέντρωση — ἐπειδὴ ὑπάρχει μιὰ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν προσοχή καὶ στὴ συγκέντρωση. Ἡ συγκέντρωση εἶναι περιορισμένη, ἀποκλειστική, γεννᾷ σύγκρουση καὶ στὴ συγκέντρωση ὑπάρχει διάσπαση τῆς προσοχῆς. Ἀλλὰ στὴν προσοχή δὲν ὑπάρχει τίποτα ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα — εἴθετε τελείως προσεκτικός. Ἄν τὸ ἔχη πειραματισθῆ ἢ τὸ ἔχη παρατηρήσει κανεὶς αὐτό, μπορεῖ νὰ ἰδῆ τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴ συγκέντρωση καὶ στὴν προσοχή πολὺ καθαρά. Στὴν προσοχή δὲν ὑπάρχει καθόλου σύγκρουση ἢ διάσπαση, ἐνῶ στὴ συγκέντρωση ὑπάρχει διάσπαση, σύγκρουση, μιὰ πίεση πρὸς ἓνα ὀρισμένο σημεῖο, πὸς γίνεται ἀποκλειστική. Στὴ συγκέντρωση ὑπάρχει ἀντίσταση. Στὴν προσοχή δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀπολύτως ἀντίσταση. Καὶ χρειάζομαστε μιὰ τέτοια προσοχή γιὰ νὰ μάθουμε τί ἐμπεριέχεται στὴν ἀλλαγὴ.

Ἀπὸ τὸ βιβλίο

Στὴ σιγή τοῦ νοῦ (1970)

Ὅταν καταλάβετε τὴ δομὴ τῆς καθημερινῆς σας ζωῆς — μὲ τὸν συναγωνισμό της, τὴν ἀπληστία της, τὴ φιλοδοξία της, τὴν ἀναζήτησιν τῆς δυνάμεως — τότε θὰ ἰδῆτε, ὄχι μόνον τὴν ἀνοησία τῶν θεωριῶν, τῶν σωτήρων καὶ τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ μπορεῖτε νὰ βρῆτε ἓνα τέλος γιὰ τὸν πόνο, ἓνα τέλος γιὰ ὀλόκληρο τὸ κατασκεύασμα πὸς ἡ σκέψη ἔχει συνάρμολογήσει.

Ἡ διείσδυση σ' αὐτὴ τὴν κατασκευὴ καὶ ἡ κατανόησή της εἶναι στοχασμός. Τότε θὰ ἰδῆτε, ὅτι ὁ κόσμος δὲν εἶναι μιὰ πλάνη, ἀλλὰ μιὰ τρομακτικὴ πραγματικότητα, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος στίς σχέσεις του μὲ τοὺς συνανθρώπους του ἔχει κατασκευάσει. Εἶναι αὐτὸ πὸς πρέπει νὰ κατανοήσουμε καὶ ὄχι τίς θεωρίες τῆς Βεντάντα μὲ τὰ τυπικὰ καὶ ὅλες τίς διακοσμῆσεις τῆς ὀργανωμένης θρησκείας.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἐλεύθερος, χωρὶς κανένα κίνη-

τρο φόβου, φθόνου ή πόνου, μόνον τότε ο νοῦς είναι φυσιολογικά ειρηνικός και ήρεμος. Τότε μπορεί να δῆ, ὄχι μόνον τὴν ἀλήθεια στὴν καθημερινή ζωὴ, κάθε στιγμή, ἀλλὰ ἐπίσης να πάη πέρα ἀπὸ τὴν ἀντίληψη τοῦ νοῦ.

Ἐκεῖνο ποῦ εἶναι σημαντικό στὸν στοχασμό, εἶναι ἡ ποιότης τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδιάς. Δὲν εἶναι τὸ τί ἐπιτυγχάνεις, ἢ τὸ τί νομίζεις πὼς ἔχεις ἐπιτύχει, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ποιότης ἐνὸς νοῦ ποῦ εἶναι ἀθῶος καὶ τρωτός. Διὰ μέσου τῆς ἀρνήσεως ὑπάρχει ἡ θετικὴ κατάσταση. Μὲ τὸ να μαζεύης ἀπλῶς ἢ να ζῆς μὲ ἐμπειρία, ἀρνεῖσαι τὴν καθαρότητα τοῦ στοχασμοῦ. Ὁ στοχασμὸς δὲν εἶναι μέσον γιὰ κάποιον σκοπό. Εἶναι καὶ τὰ δύο, καὶ τὸ μέσον καὶ ὁ σκοπός. Ὁ νοῦς δὲν μπορεί ποτὲ να γίνῃ ἀθῶος μέσα ἀπὸ τὴν πείρα. Εἶναι ἡ ἄρνηση τῆς πείρας, ποῦ φέρνει ἐκεῖνη τὴ θετικὴ κατάσταση τῆς ἀθωότητος ποῦ δὲν μπορεί να καλλιεργηθῆ ἀπὸ τὴ σκέψη. Ἡ σκέψη δὲν εἶναι ποτὲ ἀθῶα. Ὁ στοχασμὸς εἶναι τὸ τέλος τῆς σκέψεως.

Περιπλανήσου πλάϊ στὴν θάλασσα κι' ἄφησε αὐτὴ τὴν κατάσταση τοῦ στοχασμοῦ να ξυπνήσῃ μέσα σου. "Ἄν δὲν ἔλθῃ, μὴν τὴν ἀναζητήσης, ἐκεῖνο ποῦ θὰ ἀναζητήσης, θὰ εἶναι ἡ μνήμη τοῦ ὅτι ὑπῆρξε — καὶ ἐκεῖνο ποῦ ὑπῆρξε εἶναι ὁ θάνατος τοῦ ὅτι ὑπάρχει. "Ἡ ὄτιον περιπλανιέσαι ἀνάμεσα στοὺς λόφους, ἄφησε τὸ κάθε τι να σοῦ μιλήσῃ γιὰ τὴν ὀμορφιὰ καὶ τὸν πόνο τῆς ζωῆς, ὥστε να αισθανθῆς τὸν δικό σου πόνο καὶ τὸ τελειώμά του.

Στοχασμὸς δὲν εἶναι ἡ ἐπανάληψη μιᾶς λέξεως, οὔτε ἡ ἐμπειρία ἐνὸς ὁράματος, οὔτε ἡ καλλιέργεια τῆς σιωπῆς. Τὸ κομπολόι καὶ ἡ λέξη ἡσυχάζουν τὸν φλύαρο νοῦ, ἀλλὰ αὐτὴ εἶναι μιὰ μορφὴ αὐτοὑπνώσεως. Θὰ μπορούσατε ἐξ ἴσου να πάρετε καὶ ἓνα ὑπνωτικὸ χάπι.

Στοχασμὸς δὲν εἶναι να περιτυλίγῃσαι σὲ ἓνα πρότυπο σκέψεως, στὴ γοητεία τοῦ εὐχάριστου. Ὁ στοχασμὸς δὲν ἔχει ἀρχὴ καὶ ἐπομένως, δὲν ἔχει τέλος.

"Ἄν πῆτε: «Θὰ ἀρχίσω σήμερα να ἐλέγχω τὶς σκέψεις μου, να κάθωμαι ἤσυχος στὴ στάση τοῦ στοχασμοῦ, να ἀναπνέω κανονικά» — τότε ἔχετε πιασθῆ στα τεχνάσματα, μὲ τὰ ὁποῖα κανεῖς ἐξαιπατᾶ τὸν ἑαυτό του. Στοχασμὸς δὲν εἶναι ἡ ἀπορρόφηση σὲ κάποια μεγαλόπνοη ἰδέα, ἢ εἰκόνα: Αὐτὸ μπορεί να σὲ καθησυχάσῃ γιὰ μιὰ στιγμή, ὅπως γιὰ λίγο εἶναι ἤσυχος τὸ παιδί, ποῦ εἶναι ἀπορροφημένο ἀπὸ ἓνα παιχνίδι, ἀλλὰ μόλις τὸ παιχνίδι παύει να ἔχῃ ἐνδιαφέρον, ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ ἀταξία ξαναγυρίζουν. Στοχασμὸς δὲν εἶναι ἡ ἀναζήτηση ἐνὸς ἀόρατου μονοπατιοῦ ποῦ ὀδηγεῖ σὲ κάποια φανταστικὴ εὐδαιμονία. Ὁ νοῦς σὲ στοχασμὸ βλέπει, παρατηρεῖ, ἀκούει μὲ

προσοχή, χωρίς σχόλιο, χωρίς γνώμη, προσέχει την κίνηση της ζωής σε όλες τις συναρτήσεις της ολόκληρη την ημέρα, και τη νύχτα, όταν ολόκληρος ο οργανισμός αναπαύεται, δεν έχει όνειρα, διότι ήταν ξύπνιος όλη την ημέρα. Είναι μόνον ο νωχελής που έχει όνειρα. Μόνον οι μισοκοιμισμένοι, που χρειάζονται τις νύξεις των ίδιων των καταστάσεών τους. Άλλα καθώς ο νους παρατηρεί, προσέχει την κίνηση της ζωής, την έσωτερική και την έξωτερική, σ' έναν τέτοιο νου έρχεται μια σιωπή, που δεν την έχει φτιάξει ή σκέψη.

Δεν είναι μια σιωπή, που ο παρατηρητής μπορεί να έχη την πείρα της. Εάν έχη την πείρα της και την αναγνώριση, δεν είναι πλέον σιωπή. Η σιωπή του νου σε στοχασμό δεν βρίσκεται μέσα στα όρια της αναγνώρισεως, γιατί αυτή ή σιωπή δεν έχει σύνορα. Υπάρχει μόνον σιωπή στην όποία ο χώρος της διαίρεσεως εξαφανίζεται.

Ο στοχασμός ενός νου που είναι απόλυτα σιωπηλός, είναι ή ευλογία που πάντοτε αναζητούσε ο άνθρωπος. Σ' αυτή τη σιγή υπάρχουν όλες οι ποιότητες της σιωπής.

Υπάρχει εκείνη ή παράξενη σιωπή, που τη βρίσκεις σ' έναν ναό, ή σε κάποια άδεια εκκλησία, βαθειά μέσα στην έξοχή, χωρίς τον θόρυβο των περιγηγνητων και των πιστων.

Ο στοχαστικός νους περιέχει όλες αυτές τις ποικιλίες, τις αλλαγές και τις κινήσεις της σιωπής. Αυτή ή σιγή του νου είναι ο πραγματικά θρησκευτικός νους και ή σιωπή των θεων είναι ή σιωπή της γης. Ο στοχαστικός νους κυλά σ' αυτή τη σιωπή, και αγάπη είναι ο δρόμος αυτού του νου. Σ' αυτή τη σιωπή υπάρχει ευδαιμονία και χαρά.

“Αν βάλετε σαν σκοπό να στοχασήτε, αυτό δεν είναι στοχασμός. “Αν ξεκινήσετε με την απόφαση να είστε καλός, ή καλωσύνη δεν θα άνθιση ποτέ. “Αν καλλιεργείτε την ταπεινότητα, αυτό παύει να είναι ταπεινότης. Ο στοχασμός είναι σαν την αύρα, που μπαίνει στο δωμάτιο, όταν είναι ανοιχτό το παράθυρο. Άλλα αν το αφήσετε σκόπια ανοιχτό, αν σκόπια την προκαλείτε να έλθη, δεν θα έλθη ποτέ.

Στοχασμός δεν είναι ο δρόμος της σκέψεως, διότι ή σκέψη είναι πονηρή, με άπειρες δυνατότητες αυταπάτης, και έτσι θα χάση τον δρόμο του στοχασμού. “Οπως και την αγάπη, δεν μπορείς να την επιδιώξης.

Η σκέψη έχει πάντοτε έναν όρίζοντα. Ο στοχαστικός νους δεν έχει κανέναν όρίζοντα. Ο νους δεν μπορεί να πάη από το περιορισμένο στο άπειραντο, ούτε μπορεί να μετατρέψη το περιορισμένο σε απεριόριστο. Πρέπει να πάψη να υπάρ-

χη τὸ ἕνα, γιὰ νὰ ὑπάρξῃ τὸ ἄλλο. Στοχασμὸς εἶναι ἄνοιγμα τῆς πόρτας σὲ μιὰν ἀπεραντωσύνη, πὺ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὴν φαντασθῆ, οὔτε νὰ θεωρητικολογήσῃ περὶ αὐτῆς. Ἡ σκέψη εἶναι τὸ κέντρον, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὑπάρχει ἡ ἰδέα τοῦ χώρου, καὶ αὐτὸς ὁ χώρος μπορεῖ νὰ ἐπεκταθῆ ἀπὸ ἄλλες ἰδέες. Ἄλλὰ μιὰ τέτοια ἐπέκταση μέσα ἀπὸ διεγέρσεις, ὁποιασδήποτε μορφῆς, δὲν εἶναι ἡ ἀνευ κέντρου ἀπεραντωσύνη. Στοχασμὸς εἶναι ἡ κατανόηση αὐτοῦ τοῦ κέντρου, ὥστε νὰ προχωρήσουμε πέρα ἀπ' αὐτό. Ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ἀπεραντωσύνη συμβαδίζουν. Ἡ ἀπεραντωσύνη τῆς σιωπῆς καὶ ἡ ἀπεραντωσύνη τοῦ νοῦ, μέσα στὸν ὁποῖο δὲν ὑφίσταται κέντρον. Ἡ σύλληψη αὐτοῦ τοῦ χώρου καὶ αὐτῆς τῆς σιωπῆς, δὲν ἀνήκει στὴ σκέψη. Ἡ σκέψη μπορεῖ νὰ ἀντιληφθῆ μόνον τὴν δική της προβολή.

Ὁ στοχασμὸς εἶναι σκληρὴ δουλειά. Ἀπαιτεῖ τὴν ὑψιστὴ μορφὴ πειθαρχίας, ὄχι προσαρμογή, ὄχι μίμηση, ὄχι ὑπακοή, ἀλλὰ πειθαρχία πὺ ἔρχεται μέσα ἀπὸ τὴν συνεχῆ ἐπίγνωση, ὄχι μόνον τῶν πραγμάτων γύρω μας ἐξωτερικά, ἀλλ' ἐπίσης καὶ ἐσωτερικά. Ἐπομένως, ὁ στοχασμὸς δὲν εἶναι μιὰ δραστηριότης ἀπομονώσεως, ἀλλὰ δράση στὴν καθημερινὴ ζωὴ, πὺ ἀπαιτεῖ συνεργασία, εὐαισθησία καὶ νοημοσύνη. Χωρὶς νὰ βάλομε τὰ θεμέλια μιᾶς ζωῆς ἀρετῆς, ὁ στοχασμὸς γίνεται μιὰ φυγὴ καὶ ἐπομένως δὲν ἔχει τὴν παραμικρὴ ἀξία. Ζωὴ ἀρετῆς δὲν εἶναι ἡ τήρηση μιᾶς κοινωνικῆς ἠθικῆς, ἀλλὰ εἶναι ἡ ἐλευθερία ἀπὸ τὸν φθόνον, τὴν ἀπληστία καὶ τὴν ἐπιδίωξη τῆς δυνάμεως — αὐτὰ πὺ γεννοῦν ἐχθρότητα. Ἡ ἐλευθερία ἀπ' αὐτὰ δὲν ἔρχεται μὲ τὴν δράση τῆς θελήσεως, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπίγνωση τους μέσα ἀπὸ τὴν αὐτογνωσία. Χωρὶς νὰ γνωρίζῃς τίς δραστηριότητες τοῦ ἑαυτοῦ, ὁ στοχασμὸς γίνεται μιὰ αἰσθησιακὴ διέγερση, καὶ ἐπομένως ἔχει πολὺ λίγη σημασία.

Μὴ νομίζετε ὅτι στοχασμὸς εἶναι μιὰ συνέχιση καὶ μιὰ ἐπέκταση τῆς πείρας. Στὴν πείρα ὑπάρχει πάντα ἕνας πειρώμενος ὁ ὁποῖος εἶναι διαρκῶς δεμένος μὲ τὸ παρελθόν. Στοχασμὸς, τοῦναντίον, εἶναι ἐκείνη ἡ πλήρης μὴ-δράση, πὺ εἶναι τὸ τέλος κάθε πείρας. Ἡ δράση τῆς πείρας ἔχει τίς ρίζες της στὸ παρελθόν καὶ ἔτσι δεσμεύει στὸν χρόνο, ὁδηγεῖ στὴ δράση πὺ εἶναι ἀδράνεια καὶ φέρνει ἀταξία. Στοχασμὸς εἶναι ἡ πλήρης μὴ-δράση, πὺ προέρχεται ἀπὸ ἕναν νοῦ, πὺ βλέπει αὐτὸ πὺ εἶναι, χωρὶς τίς περιπλοκὰς τοῦ παρελθόντος.

Στοχασμὸς εἶναι τὸ ἄδειασμα τῆς πείρας καὶ γίνεται ὅλη τὴν ὥρα, συνειδητὰ ἢ μὴ συνειδητὰ, ἐπομένως δὲν εἶναι μιὰ δράση πὺ περιορίζεται σὲ μιὰν ὀρισμένη περίοδο τῆς ἡμέρας. Εἶναι συνεχῆς δράση ἀπ' τὸ πρωῖ ὡς τὸ βράδυ — παρατήρηση

χωρίς τὸν παρατηρητή. Ἐπομένως δὲν ὑπάρχει διαίρεση ἀνάμεσα στὴν καθημερινή ζωὴ καὶ στὸν στοχασμό, στὴν θρησκευτικὴ ζωὴ καὶ στὴν ἐγκόσμια ζωὴ. Ἡ διαίρεση γεννιέται μόνον ὅταν ὁ παρατηρητὴς εἶναι δεμένος στὸν χρόνο. Σ' αὐτὴ τὴ διαίρεση ὑπάρχει ἀταξία, ἀθλιότης καὶ σύγχυση, πού εἶναι ἡ κατὰστασις τῆς κοινωνίας.

Ἔτσι, ὁ στοχασμὸς δὲν εἶναι ἀτομικιστικὸς, οὔτε κοινωνικὸς. Ὑπερβαίνει καὶ τὰ δύο καὶ ἔτσι συμπεριλαμβάνει καὶ τὰ δύο. Αὐτὸ εἶναι ἀγάπη. Τὸ ἄνθισμα τῆς ἀγάπης εἶναι στοχασμὸς.

Ἄν ἐπίτηδες παίρνετε μιὰ στάση, μιὰ πόζα, μὲ σκοπὸ νὰ στοχασθῆτε, τότε κάνετε μιὰ διασκέδαση, ἕνα παιχνίδι τοῦ νοῦ. Ἄν πάρετε τὴν ἀπόφαση νὰ ἀποσπάσετε τὸν ἑαυτὸ σας ἀπὸ τὴ σύγχυση καὶ τὴν ἀθλιότητα τῆς ζωῆς, τότε αὐτὸ γίνεται μιὰ ἐμπειρία τῆς φαντασίας — καὶ αὐτὸ δὲν εἶναι στοχασμὸς.

Στὴν ὀλοκληρωτικὴ προσοχὴ τοῦ στοχασμοῦ δὲν ὑπάρχει γνώση, δὲν ὑπάρχει ἀναγνώριση, οὔτε ἡ ἀνάμνηση κάποιου πράγματος, πού ἔχει συμβῆ. Χρόνος καὶ σκέψη ἔχουν ἐξ ὀλοκλήρου φθάσει σ' ἕνα τέλος.

Ὅ,τι κι' ἂν κάνη ὁ ἄνθρωπος τῆς πίστεως καὶ τοῦ δόγματος, δὲν μπορεῖ νὰ εἰσέλθῃ στὴ βασιλεία τοῦ στοχασμοῦ. Γιὰ νὰ στοχασθῆς, χρειάζεται ἐλευθερία. Δὲν προηγεῖται ὁ στοχασμὸς καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἐλευθερία. Ἐλευθερία — ἡ ὀλικὴ ἄρνηση τῶν κοινωνικῶν ἠθικολογιῶν καὶ ἀξιῶν — εἶναι ἡ πρώτη κίνηση τοῦ στοχασμοῦ. Ἡ ἀλήθεια δὲν βρίσκεται στὰ πράγματα τῆς σκέψεως ἢ σὲ ὅ,τι ἡ σκέψη ἔχει συναρμολογήσει καὶ τὸ ὀνομάζει ἀλήθεια. Ἡ πλήρης ἄρνηση ὅλου αὐτοῦ τοῦ οἰκοδομήματος τῆς σκέψεως εἶναι ἡ βάση τοῦ στοχασμοῦ.

Στοχασμὸς εἶναι μιὰ χωρὶς τέλος κίνηση. Ποτὲ δὲν μπορεῖτε νὰ πῆτε ὅτι στοχάζεσθε, οὔτε ὅτι ἔχετε μιὰ καθορισμένη ὥρα γιὰ στοχασμό. Δὲν βρίσκεται κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό σας. Ἡ εὐλογία του δὲν ἔρχεται σὲ σᾶς διότι διάγετε μιὰ συστηματικοποιημένη ζωὴ, ἢ διότι ἀκολουθεῖτε μιὰ ὀρισμένη συνήθεια, ἢ ἠθικὴ. Ἔρχεται μόνον ὅταν ἡ καρδιά σας εἶναι πραγματικὰ ἀνοικτὴ. Ὅχι ὅταν ἀνοίγετε μὲ τὸ κλειδί τῆς σκέψεως, οὔτε ὅταν τὴν ἀσφαλίζῃ ἡ νόηση, ἀλλὰ ὅταν εἶναι τελείως ἀνοικτὴ, ὅπως ὁ ἀνέφελος οὐρανός. Τότε ἔρχεται, χωρὶς νὰ τὸ ξέρετε, χωρὶς νὰ τὸν προσκαλέσετε. Ἄλλὰ δὲν μπορεῖτε ποτὲ νὰ τὸν φυλάξετε, νὰ τὸν διατηρήσετε, νὰ τὸν λατρεύσετε. Ἄν προσπαθήσετε, δὲν θὰ ξανάλθῃ ποτέ. Ὅ,τι καὶ ἂν κάνετε, θὰ σᾶς ἀποφεύγῃ. Μὴν κοιτάζετε ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἐλπίζοντας νὰ τὸν πιάσετε ξαφνικά, οὔτε νὰ κάθεσθε σ' ἕνα σκοτεινὸ δωμάτιο περιμένοντάς τον. Ἔρχεται μόνον ὅταν ἐσεῖς δὲν ὑπάρχετε καθόλου.

Ὁ ὕπνος εἶναι τόσο σημαντικός, ὅσο καὶ ἡ ἐγρήγορη, ἴσως ἀκόμη περισσότερο. Ἄν κατὰ τὴν διάρκειά της ἡμέρας ὁ νοῦς εἶναι παρατηρητικός, αὐτοσυγκεντρωμένος, παρακολουθώντας τὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ κίνηση τῆς ζωῆς, τότε τὴ νύχτα ὁ στοχασμὸς ἔρχεται σὰν εὐλογία. Ὁ νοῦς ἀφυπνίζεται καὶ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς σιγῆς ὑπάρχει ἡ μαγεία τοῦ στοχασμοῦ, πού κανένα πέταγμα τῆς φαντασίας, καμμιὰ ὀνειροπόληση δὲν μπορεῖ νὰ τὸ κατορθώσει. Συμβαίνει χωρὶς ποτὲ ὁ νοῦς νὰ τὸν προσκαλέσῃ. Γεννιέται ἀπὸ τὴ γαλήνη τῆς συνειδήσεως — ὄχι στὴν περιφέρεια τῆς σκέψεως, ἀλλὰ πέρα ἀπὸ τὸ φάσμιμο τῆς σκέψεως. Ἔτσι, δὲν ὑπάρχει ἡ μνήμη του, διότι ἡ ἀνάμνηση ἀνήκει πάντα στὸ παρελθὸν καὶ στοχασμὸς δὲν εἶναι ἀνάσταση παρελθόντος. Συμβαίνει μὲ τὴν πληρότητα τῆς καρδιᾶς καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἐξυπνάδα καὶ τὴ νοητικὴ ἰκανότητα. Μπορεῖ νὰ συμβῆ κάθε νύχτα, ἀλλὰ τὴν κάθε φορά, ἂν εἶσαι τόσο εὐλογημένος, εἶναι κάτι τὸ καινούργιο, ὄχι καινούργιο ἐπειδὴ εἶναι διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ παλαιό, ἀλλὰ καινούργιο χωρὶς τὸ υπόβαθρο τοῦ παλαιοῦ, καινούργιο στὴν ποικιλία του, στὴν ἀναλλοίωτη ἀλλαγὴ του. Ἔτσι ὁ ὕπνος γίνεται κάτι, πού ἔχει ἐξαιρετικὴ σπουδαιότητα, ὄχι ὁ ὕπνος τῆς ἐξαντλήσεως, ὄχι ὁ ὕπνος πού ἐπιτυγχάνεται μὲ τὰ ναρκωτικά, ἀλλὰ ἕνας ὕπνος, πού εἶναι τόσον ἐλαφρὸς καὶ γοργός, ὅσο τὸ σῶμα εἶναι εὐαίσθητο. Μερικὲς φορές ὁ στοχασμὸς εἶναι τόσον ἀνάλαφρος, ὅσον ἡ αὔρα πού ἀπαλὰ περνᾷ. Ἄλλ' ἂν ὁ νοῦς κρατᾷ τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο σὰν μνήμη στὴν ὁποία θὰ ἐντυφῆσῃ, τότε ἡ ἔκστασις τοῦ στοχασμοῦ χάνεται. Εἶναι σημαντικό ποτὲ νὰ μὴν ἐπιθυμῆσῃ τὴν κατοχὴ του. Ἡ ιδιότης τῆς κτητικότητος δὲν πρέπει ποτὲ νὰ εἰσχωρήσῃ στὸν στοχασμό, γιατί ὁ στοχασμὸς δὲν ἔχει κάποια οὐσία, πού ὁ νοῦς νὰ μπορῇ νὰ κρατήσῃ.

Ἡ προσοχὴ εἶναι διαύγεια, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ κάθε σκέψη. Ἡ σκέψη δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ φέρῃ τὴ διαύγεια, διότι ἡ σκέψη ἔχει τὶς ρίζες της στὸ νεκρὸ παρελθόν. Στοχασμὸς εἶναι ἐλευθερία ἀπὸ τὴ σκέψη, εἶναι κίνηση στὴν ἔκστασις τῆς ἀλήθειας.

(Συνεχίζεται στὸ προσεχὲς τεῦχος)

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

“ΙΛΙΣΟΥ,,

ΛΟΥΛΑ Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Τρία πρελούντια γιά τήν 'Αγάπη, τή Μοναξιά, τήν Ειρήνην

Ἄπό κάπου πέρασες
κι ἀκούω μέσα στίς φυλλωσιές τῆς μνήμης
τὸ πέρασιμά σου, ἓνα τραγούδι,
πού τὸ κρατοῦν στὰ χέρια τους οἱ μέρες τῆς Ἄνοιξης.
Ἄπό κάπου πέρασες
κι ἀνοιζαν διαπλάτα οἱ θάλασσες τῶν ὄνείρων
νά γίνουν ἓνας δρόμος γιά τὸ ταξίδι σου,
ὡς τὸ νησί τῶν ἀνθισμένων βράχων.

Ἄπό παντοῦ με κυκλώνουν ἄσπρα σύννεφα,
πουλιά τῆς γῆς, πουλιά τῆς θάλασσας,
κρατώντας τὸ καθένα ἀπὸ ἓνα ἀστέρι κίτρινο,
νά μου φέρουν μήνυμα, πὼς αὐτὴ ἡ ζωή,
ἔχει ὠραία τυλίγματα μέσα στὸ χρόνο,
ἔχει θύμησες ὅπο καλαμιῶνες πλάϊ στὴ θάλασσα
κι ἓνα σπιτάκι ὀλόλευκο, σημάδι τῆς οὐχίτης,
παντέρημο ἀπ' τὸν καιρὸ πὺν ἔφρυγες.

Τί ντροπή, ἀλήθεια, Θεέ μου, τί ντροπή,
δὲν ἔχω στὰρι τῆς μοναξιάς στὰ χέρια μου,
νερό τῆς ὑπομονῆς στὰ μάτια μου.
Φρυγμένα τὰ χεῖλιά μου, ξερά ἀπὸ λόγια στοργῆς,
νά πῶ στοὺς δύστηχους ἀνθρώπους πὺν πεθαίνουν
ὄλημερις σὲ ὅλα τὰ πλάτη τῆς ὑφῆλιος
δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νά δώσω ἀπ' τὴ φωνή μου.
Κι αὐτὴ ταξιδεῖα παντοῦ καὶ μοιράζει Φῶς
ἀντίδορο καλωσύνης γιά τὴ Λευτεριά καὶ τὴν Εἰρήνη!

ΤΑΣΟΣ ΣΑΝΤΑΣ

Μιά κρυφή 'Αγάπη

Ἡ Ἑλλάνησος, αὐτὸ τὸ ὄραμα τῆς ἄξιας Καλωσύνης. Μα-
ζάρι νὰ μπορέσω νὰ γεράσω καὶ νὰ πεθάνω στὸν τόπο μου. Μέσα
στὴν βροχὴ καὶ στὴν Ἀγάπη τῆς ὁδοῦ Εὐσταθίου Ζάκκα ἦλθαν
τὰ περιστέρια τοῦ Πανταξῆ.

Ἡ Βαβῶ Μιλία θὰ πάη πάλι στὰ περβόλια, σήμερα· καὶ θὰ
μᾶς φέρη μέσπολες καὶ φουντουκοκάρυδα, σ' ἐμᾶς, τὰ παιδιὰ. Ἦλθε
ἢ Ἀνοιξη καὶ ἢ βροχὴ ἐκόπασε τὴ νύχτα, καὶ ὕστερα, νά, τώρα
τὸ προῖ, βγῆκε ὁ ἥλιος, στὸ πράσινο τῆς Κοσύντελης· καὶ ἐμεῖς τὰ
παιδιὰ βλέπομε τὶς ἀνεμῶνες καὶ τὰ μανιτάρια· καὶ ὕστερα ἦλθε ἢ
Ἀγάπη.

Πέρασα τὴν ἀθῶα ζωὴ μου στὴν Λευκάδα. Ἐσὺ πόλη μὲ τὰ
κάστρα σου, τὸν πόντε σου καὶ τὴν πλατεῖα σου, τὴν καλοκαιρινὴ
καὶ τὴν χειμερινή.

Ἀθῶα παιδιὰ εὐγενῶν.

Περὸν ἢ μέρα, ἐρχεται τὸ μεσημέρι, οἱ ταβέρνες γεμίζουν
ἦσυχο κόσμο.

Γαλήνη· μόνο τὰ μαχαιροπήρουνα ἀκούγονται. Κρασί ζόγκινο,
ντόπιο· καὶ ἀπέξω μιὰ ταμπέλα: «Οἶνομαγειρεῖον».

Σὲ λίγο, θὰ φανῆ ὁ Μπάροπα - Γιάννης ὁ Μαβέβαιας,
99 χρονῶν.

Τρανσβάαλ, 1978

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΔΡΥΩΤΗΣ

Ἔνα περιδιέρι

Ἄν κοινοῖασε μαζί μὲ τ' ἄλλα

Ἔνα λιγώτερο στὸ βραδυνὸ προσκλητήριο,

στὰ μαρμαροσκάλιστα Ἀετώματα,

Βροχὴ — Παγωνιά — Φλεβάρης...

Σούρουπο — στὴ στάση τοῦ λεωφορείου.

Διαβάτης τὸ περιεργαζότανε — τὸ σήκωσε —

μοῦ κοίνησε τὸ κεφάλι του — τὸ ἔριξε

στὸ καλάθι τῶν ἀχρήστων.

Ἦταν ἕνα ἄσπρο νεζρὸ περιστέρι.

Φεβρουάριος 1980

ΠΕΤΡΟΥΔΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ

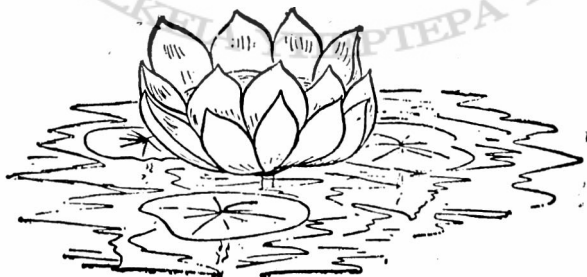
ΓΥΡΕΥΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΥΤΥΧΙΑ

Γυρεύοντας την ευτυχία
και ψάχνοντας να τη βρούμε
ζούμε ευτυχία,
όπως λένε οι σοφοί μας.
Τò ταξειίδι για την ευτυχία
είναι τò όλον.
Γι' αυτό καλοί μου άνθρωποι
χαρήτε τò σήμερα,
βρῆτε ένδιαφέρον
στις μικρολεπτομέρειες
τῆς ζωῆς.
Μὴ ζητᾶτε τὰ ἀδύνατα,
τὰ ἄπιαστα,
αὐτὰ εἶναι γιὰ τοὺς πολὺ
τυχεροὺς.
Ἄρκεσθῆτε σὲ ὅ,τι ἔχετε
καὶ ἐξακολουθήστε
τὴν ἀναζήτησι.

(Ἡλιοβασιλέματα)

ΜΗ ΣΚΟΤΩΝΕΤΕ ΨΥΧΕΣ

Ἔσεῖς ἄνθρωποι,
έσεῖς προσέχτε,
μὴ σκοτώνετε ψυχές
γιατὶ ὅταν ἀπογοητευθῆς
ἀπὸ κάποιον ποὺ πιστεύεις
εἶναι ἕνα τρομερὸ κτύπημα,
αἰσθάνεσαι μιὰ σουβλιὰ
στὴν καρδιά,
νομίζεις ὅτι θὰ πεθάνης.
Γίνετε ἄνθρωποι έσεῖς,
έσεῖς καὶ έσεῖς
κάνετε τὸ σωστό.
Δὲ χρειάζεται φιλοσοφία,
ὁ Θεός μας φροντίζει γιὰ ὅλα.
Μᾶς ἔδωσε νοῦν,
μιὰ μικρὴ προσπάθεια
χρειάζεται.
Μὴ σκοτώνετε ψυχές,
ὑπάρχουν εὐαίσθητοι
ἄνθρωποι εἶναι κρίμα,
μπορεῖ νὰ πεθάνουν,
δὲν τὸ συλλογίζεσθε:

ΕΙΔΩΛΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

Του ΝΙΚΟΥ ΚΑΡΒΟΥΝΗ

(Ἐπιφυλλίδες τῆς «Πρωίας», 20 Ἰουν. 1932)

Ἡ ὑπερτροφία τοῦ ἀτόμου, ἡ ὁποία παράγει αὐτὸ τὸ τερατώδες φαινόμενον ποὺ λέγεται ἀτομικισμός, ὅσον καὶ ἂν ἐκδηλώνεται διαφορετικῶς εἰς τοὺς διαφόρους λαοὺς, ἀνυπόγωγος τῆς ἰδιοσυγκρασίας των, εἶνε τὸ ἀποτελεσμα μιάς μακρᾶς καλλιέργειας τοῦ αἰσθηματος τοῦ χωρισμοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ ἀνθρώπου, ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ σύνολον, καλλιέργειας ποὺ ἐδημιούργησεν, εἰς τὸ τέλος, τὸ καθεστῶς τὸ ἀστικόν, μὲ κέντρον τὸ ἄτομον.

Ἡ χωριστικὴ αὐτὴ ἀντίληψις ὑπῆρχε πρὶν καταργηθῆ τὸ παλαιὸν φεουδαρχικὸν σύστημα. Ὄταν, μετὰ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν, ἐπεκράτησε τὸ ἀστικὸν καθεστῶς, τὸ πνεῦμα αὐτὸ τῆς διακρίσεως τοῦ ἀτόμου ὑπεράνω ἀπὸ τὰ ἄλλα ἄτομα τοῦ ἀνθρωπίνου συνόλου διετηρήθη, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι αἱ «φιλοδοξίαι» τοῦ ἀτόμου ἐφαλλιδίσθησαν καὶ ἄλλαξεν ὁ κύκλος τῆς δράσεώς του. Οἱ παλαιοὶ πυργοδεσπότες, οἱ μεσαιωνικοὶ φεουδάρχαι, εἶχαν μεγαλύτεραν εὐλικρίνειαν. Δὲν ἐμασκάρευαν τὰς ἀντιλήψεις των διὰ τὰ δικαιώματα τῆς αὐθαιρεσίας τοῦ σπαθιοῦ των. Τὰ παιδιὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης — ἐφιλοδοχοῦσαν νὰ μετρηθοῦν, νὰ πολεμήσουν μὲ φημισμένους ἀντιπάλους, νὰ τοὺς νικήσουν, νὰ τοὺς πάρουν τὰ ὑπάρχοντά των καὶ τοὺς πύργους των καὶ ν' αὐξήσουν τὴν δυνάμει των, τὴν ἐπιβολὴν των, τὴν φήμην των τὴν ἀρπακτικὴν. Ἐπίστευαν ὅτι ὁ Θεὸς — ἓνας Θεὸς τῆς κατασκευῆς των, ὅπως ὅλοι οἱ Θεοὶ τῶν ἀνθρωπίνων συμφερόντων — τοὺς εἶχε δώσει τὸ προνόμιον νὰ εἶνε αὐτοὶ εὐγενεῖς καὶ νὰ δεσπόζουν εἰς τὴν ἄμορφην μάζαν τῶν λαῶν, ποὺ δὲν ἐλογαριάζετο. Ὁ Βίκτωρ Οὐγκώ, ποιητὴς κατ' ἐξοχὴν ποτισμένος μὲ τὴν ἀστικὴν τὴν ἀντίληψιν καὶ γι' αὐτὸ ἰκανώτατος διὰ νὰ ἐννοῇ τὴν νοοτροπίαν καὶ τοῦ φεουδαρχισμοῦ, εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ ἠχηρότατα ρομαντικὰ ποιήματά του ποὺ εἶνε ἀνδρογαθήματα φράσεων, χωρὶς κανένα ἀνθρωπικώτερον περιεχόμενον, βιάζει στὰ χεῖλη ἐνὸς φεουδάρχου αὐτοὺς τοὺς στίχους: «Ἐμεῖς, ποὺ μὲ τὴ χάριν τοῦ Θεοῦ εἴμαστε εὐγενεῖς καὶ ἀπὸ τρανῆ γενιά, δουλειά μας εἶνε νὰ κάνουμε θόρυβον σ' αὐτὴ τὴ γῆ, καὶ ὁ πόλεμος δὲν εἶνε, παρὰ ἓνα παιγνίδι». Οἱ στίχοι αὐτοὶ ἀποδίδουν θαυμάσια τὸ ὄλον τῶν «ιδανικῶν» ποὺ ἐθέρμαιναν τοὺς μεσαιωνικοὺς τοὺς δεσπότες. Εἰς τὸ ἀστικὸν τὸ καθεστῶς, τὰ «ιδανικὰ» τῆς ἀναδείξεως τοῦ ἀτό-

μου μετεφέρθησαν εις ἄλλα ἐπίπεδα, ὀλιγότερον ἐπικίνδυνα, διότι οἱ μεσαιωνικοὶ ἱππῶται ἐρριφοκινδύνευαν κάθε στιγμήν τὴν ζωὴν των κ' ἐξοῦσαν διαρκῶς μέσα στὴν ἀβεβαιότητα ὄλων τῶν ἀπρο- ὀπτων.

Τὰ παιδιά τῶν ἀστῶν ἔμαθαν νὰ κυνηγοῦν τὴν φήμην, τὴν ἀνάδειξιν τοῦ ἀτόμου των, τὴν διάκρισίν των ἀπὸ τοὺς ἄλλους μὲ τὴν ἐπιδίωξιν ὄλων ἐκείνων τῶν «ἀρετῶν» καὶ τῶν «καλῶν ἰδιοτήτων», πὺ καθιέρωσεν ἡ νοοτροπία τοῦ ἀστικῆς καθεστῶτος, νοοτροπία, πὺ τὴν ἐκπροσωπεῖ ἐκείνη πὺ λέγεται «καλὴ κοινωνία». Καὶ ἀκόμη συχνότερα, κυνηγοῦν ἀναδείξεις μικροχαρας, διακρίσεις πὺ θὰ ἔκαναν κάθε σωστόν, ἰσορροπημένον καὶ λογικὸν ἀνθρώπον νὰ ντρέπεται.

Εἰς τὰς νεωτέρας ἀστικὰς κοινωνίας πὺ δὲν διμορφώθησαν ἀκόμη, διὰ λόγους ἱστορικοὺς, ὅπως ἄλλες, ἀρχαιότερες, διάδοχοι τῆς παλαιότερας φεουδαρχικῆς παραδόσεως, εἰς κοινωνίας ἀστικὰς, ὅπως ἡ «Ἑλληνική», ἡ ἐπίδειξις τοῦ ἀτομικισμοῦ ἔχει συχνότατα τὴν κομικότητα ἐνὸς ἐπαρχιωτικῆς μικροαστισμοῦ. Ἡ στήλη τῶν «κοινωνικῶν» τῶν Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων, εἶνε πιστός, πιστότατος καθρέπτης αὐτοῦ τοῦ σχεδὸν χωριῶτικου, «ἀστισμοῦ», αὐτῆς τῆς ἀξιογέλαστης προσπαθείας διακρίσεως. Διότι εἰς κανέναν ἄλλον Τύπον, εἰς ὄλον τὸν κόσμον, δὲν μπορεῖ νὰ διαβάσῃ κανεὶς, ὅτι «ὁ φέρελις νέος κ. Β.Κ., δούς τὰ νεομισμένας ἐξετάσεις, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ μὲ τὸν ἐπίσηλον βαθμὸν λίαν καλῶς» ὅτι «ὁ ρέκτης κ. Α. Ξ. ἀνεδέξατε ἐκ τῆς κολυμβήθρας τὸ χαριτωμένον θυγάτριον τοῦ κ. Κ. Μ., ὀνομάσας αὐτὸ Ἀγλαίαν. Νὰ τοῦ ζήση» ὅτι «ὁ ἀπὸ τριετίας σπουδάζων ἐν Παρισίοις υἱὸς τοῦ γνωστοῦ συμπολίτου μας, διευθυντοῦ τῆς Ἐταιρείας Χ, ἔλαβε δίπλωμα Ἀνθρωπογεωγραφίας, ἐπισπιάσας τὰ συγχαρητήρια τῶν καθηγητῶν του» εἰς τοὺς γονεῖς, τοὺς ἐκθρέψαντας τοιοῦτον υἱόν, τιμήσαντα τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα ἐν τῇ ξένη...» κλπ. Οὔτε ἡ «φιλανθρωπία» ἢ ἡ κοσμικὴ κίνησις χρονικογραφεῖται ἀλλοῦ μὲ τὴν ὀσην μικρολόγον λεπτομέρειαν, ὅσον εἰς τὴν ἀστικὴν Ἑλλάδα.

Ἄλλ' εἴτε αἱ ἐκδηλώσεις αὐταὶ ἐνὸς ὑπερτροφικοῦ ἀτομικισμοῦ εἶνε τὸσον ἀξιοθρηνητῶς κομικαί, ὅσον εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἴτε ἔχουν κάποιαν ὀλιγότερον γελοίαν ἐμφάνισιν, ὅπως εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἢ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀπὸ τὴν ἔποψιν τῆς πραγματικῆς, τῆς ἐσωτερικῆς των τῆς σημασίας, εἶνε ἀκριβῶς τῆς ἰδίας ἀξίας. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, βέβαια, δὲν φωτογραφίζει ἡ Ἐπιτροπὴ μιᾶς ἐκκλησίας μερικὰ παιδιά εἰς τὰ προπύλαιά της, μαζὶ μὲ τοὺς Ἐπιτρόπους καὶ ἄλλους προέχοντας ἐνορίτας, διὰ νὰ διαφημίσῃ τὴν φιλανθρωπίαν κάποιου πὺ προσέφερον εἰς αὐτὰ τὰ παιδιά ἀπὸ μιᾶ φορεσιά· ἀλλὰ δημοσιεύονται εἰς τὰ μεγαλύτερα καὶ τὰ σοβαρότερα

ἀστικά φύλλα οἱ φωτογραφίες χιλιάδων κοριτσιῶν τῆς «άνωτέρας κοινωνίας», πού περιμένουν, μέσα εἰς τ' αὐτοζήντά των, τὴν σειράν των γιὰ νὰ παρουσιασθοῦν στὸν Βασιλέα διὰ πρώτην φοράν. Κατὰ βάθος καὶ κατ' οὐσίαν τὸ πρᾶγμα εἶνε τὸ ἴδιο: ἡ ἀστική προσπάθεια τῆς διακρίσεως τοῦ ἀτόμου, μερικῶν ἀτόμων ἐπάνω ἀπὸ τὴν μεγάλην μάζαν. Εἰς τὴν Γαλλίαν δὲν εἰσορχᾶ εἰς κάποιο κοσμικὸν κέντρον μία συντροφιά ἀρσενικῶν καὶ θηλέων μετ' προκλητικὴν καὶ ἀρετὰ χωριάτικην καὶ πολυθόρυβον φασαριά, διὰ νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἄλλων πελατῶν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὰς «κοσμικὰς» Ἀθήνας· ἀλλὰ πόσοι Γάλλοι φοροῦν, ἡμέραν καὶ νύκτα, στὰ στήθη των τὴν ροζέττα τοῦ παρωσήμου τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, πού τὴν ἀπέκτησαν μετ' ἄλματα βάσανα καὶ χίλιους ἐξευτελισμούς τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, διὰ νὰ διακρίνωται ἀπὸ τὴν μάζαν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων...

Εἰς τὸ ἀστικὸν τὸ καθεστῶς τὸ ἄτομον εἶνε τὸ κέντρον τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ ἀνθρωπότης, ἐκδηλωνομένη εἰς κοινωνίαν, εἶνε ἀπλῶς τὸ πλαίσιον τῆς ἐπιδείξεώς του, τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖον πρέπει νὰ παλαίῃ γιὰ ν' ἀναδείχθῃ, νὰ ἐπικρατήσῃ. Ἡ ἀνθρωπότης γίνεται διὰ τὸ ἄτομον ἓνα ἔμφυχον, ζωντανὸν «στόκ» πρὸς ἐκμετάλλευσιν. Καὶ ἀπὸ τὴν βασικὴν αὐτὴν τὴν νοοτροπίαν προέρχονται ὅλα τὰ κατὰ πού χαρακτηρίζουν τὴν κοινωνικὴν, τὴν οικονομικὴν, τὴν πολιτικὴν ἐκδήλωσιν τοῦ ἀστικοῦ καθεστώτος: ὅταν ἡ τάσις τῆς ἀναδείξεως τοῦ ἀτόμου εἰς βάρος ἄλλων γενικευθῇ εἰς τὸ ἄθροισμα τῶν ἀτόμων πού λέγονται ἔθνος, ἴδου ἀμέσως τὰ «ἐθνικὰ ἰδεώδη» τῆς ἐπικρατήσεως, ὁ ἐθνικισμὸς, ὁ μιλιταρισμὸς, ὁ πόλεμος. Καὶ, πρὶν ὁ ἀτομικισμὸς ἀπλωθῇ εἰς ἐθνικισμὸν, περνᾷ ἀπὸ τὴν ἐνδιάμεσην βαθμίδα τῆς οικονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως, τῆς μάζας ἐκ μέρους ομάδων—ἀπὸ τὸν καπιταλισμὸν, τοῦ ὁποῖου ὁ ἐθνικισμὸς εἶνε ἡ λογικὴ καρποφορία.

Ἐξεῖνοι πού βρίσκουν αὐτὴν τὴν κατάστασιν σωστὴν ἔχουν ὡς μοναδικὸν ἐπιχείρημα ἓνα σόφισμα: ὅτι ἡ ἀνισότης εἶνε νόμος τῆς φύσεως· ὅτι ἡ πάλῃ διὰ τὴν ἐπικρατήσιν, ὁ πόλεμος, εἶνε νόμος βιολογικὸς· ὅτι ἡ ἀνάγκη τῆς αὐτοσυντηρήσεως εἶνε ἔνστικτος—κατὰ συνέπειαν, φυσικὴ.

Ἀλλὰ λησμονοῦν ὅτι ὁ νόμος τῆς Ζωῆς εἶνε ἡ ἐξέλιξις. Ὅτι διὰ τὴν ἐξέλιξιν αὐτὴν εἶνε ἀναγκαῖος ὁ διαφορισμὸς· ὅτι, δηλαδή, ἡ ἀνθρώπινη ὀλότης, γιὰ νὰ ἐξελιχθῇ, πρέπει νὰ διαφορισθῇ εἰς ἄπειρα ἄτομα συνειδητὰ· ἀλλ' ἡ ἐξέλιξις ἀφ' οὗ τὸ ὄλον καὶ ἰόχι τοῦ ἄτομον. Τὸ ἄτομον περνᾷ πολὺ γρήγορα, μετ' ἄλλων προορισμῶν νὰ δώσῃ ὅ,τι περισσότερον καὶ ἀξιώτερον μπορεῖ πρὸς τὴν ὀλότητα. Τὸ ἄτομον δὲν ἔχει ἀξίαν ὡς ἄτομον χωριστὸν, ἀλλὰ μόνον ὡς μέρος τοῦ συνόλου. Καὶ ἔχει τόσον μεγαλύτεραν

ἀξίαν, ὅσον ἡ εἰσφορά του πρὸς τὸ σύνολον εἶνε πληρεστέρα καὶ περισσότερον οὐσιαστική. Γιὰ νὰ ἐκπληρώσῃ αὐτὸν τὸν προορισμὸν του, τὸ ἄτομον ἔχει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συντηρηθῇ· ἐὰν ἡ ἀνάγκη τῆς αὐτοσυντηρήσεώς του τὸ φέρνῃ σήμερον εἰς κατάστασιν ἀμίνης ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἀτόμων, αὐτὸ δὲν εἶνε νόμος φυσικός, ἀλλ' ὀφείλεται εἰς τὴν στρεβλὴν καὶ ἀπάνθρωπην ἀντίληψιν τῶν σημερινῶν κοινωνικῶν καθεστώτων, ὅτι τὸ ἄτομον ὑπάρχει δι' ἑαυτό. Ἄν, δηλαδή, γενικευθῇ ἡ ἀντίληψις, ὅτι τὸ ἄτομον ὑπάρχει διὰ τὴν πρόοδον τῆς ὁλότητος, τότε ἡ ὁλότης τῶν ἀτόμων θὰ διέπεται ἀπὸ τὴν ἀλληλεγγύην ἐκείνην, ἡ ὁποία θὰ κάμῃ περιττὴν τὴν πάλιν τοῦ ἀτόμου πρὸς τὰ ἄλλα ἄτομα καὶ πρὸς τὸ σύνολον.

Ἡ ἀνισότης ἡ φυσικὴ εἶνε, βέβαια, ἓνα γεγονός. Ὁ ἄνθρωπος, ὅμως εἶναι ὄν λογικὸν καὶ ἰκανὸν νὰ συλλάβῃ τὴν ἔννοιαν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἰσότητος τοῦ δικαιώματος κάθε ἀνθρωπίνου ἀτόμου εἰς τὴν Ζωὴν· τὸ δικαίωμα αὐτὸ εἶνε ἡ λογικὴ καὶ φυσικὴ ἀπόρροια τῆς ἀνάγκης τῆς εἰσφορᾶς τοῦ ἀτόμου πρὸς τὸ σύνολον: πῶς μπορεῖ νὰ δώσῃ αὐτὴν τὴν εἰσφορὰν, εἰς τὸ σκρότατον τῶν ἰκανοτήτων του, ἓνα ἄτομον, εἰς τὸν ὁποῖον μία ἀπάνθρωπη κοινωνία ἀποκλείει τὴν ἐλεύθερον χρῆσιν τῶν κοινῶν δώρων τῆς Ζωῆς, τὴν ἀνεμπόδιστην, ὀλοκληρωτικὴν, ἀνάπτυξίν του;

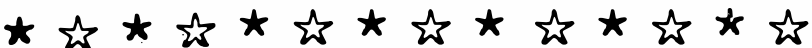
Ὅσον διὰ τὸ σόφισμα, ὅτι ὁ πόλεμος εἶνε νόμος βιολογικός, ὅτι παρατηρεῖται εἰς ὅλους τοὺς ζωντανοὺς ὀργανισμοὺς, ἐκείνοι ποὺ προβάλλουν αὐτὴν τὴν θεωρίαν λησμονοῦν καὶ πάλιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶνε ὄν λογικὸν ποὺ κατορθώνει μὲ τὸν Λόγον, μὲ τὸν Νοῦν, νὰ ἀνακαλύπτῃ τὰ μυστικὰ τῆς Ζωῆς καὶ νὰ συνεργάζεται μαζί της, χρησιμοποιοῦν τοὺς νόμους τῆς Φύσεως καὶ ὑποτάσσων τὰς τυφλὰς δυνάμεις της εἰς τὰς ἀνάγκας του, τὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπίνης προόδου καὶ ἐξελίξεως. Κοτὰ συνέπειαν, ὁ πόλεμος «ὡς βιολογικός» διὰ τὸν ἄνθρωπον, δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ εἶνε π ὀ λ ε μ ο ς ἀ ν θ ρ ῶ π ω ν ἔ ν α ν τ ῖ ο ν ἀ ν θ ρ ῶ π ω ν, διὰ τὴν ἐπικράτησιν μερικῶν ἐπάνω εἰς ἄλλους καὶ διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν νικημένων ἀπὸ τοὺς νικητὰς· ὁ πόλεμος, ὁ βιολογικῶς ὀρθὸς καὶ ἀναγκαῖος διὰ τὸν λογικὸν ἄνθρωπον, θὰ εἶναι ὁ ἀγὼν διὰ τὴν καθυπόταξιν τῶν φυσικῶν δυνάμεων εἰς τὸν Νοῦν, τὸν ὀδηγητὴν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τὴν ἀπεραντοσύνην τῆς ἐξελίξεώς της πρὸς μίαν τελειοποίησιν.

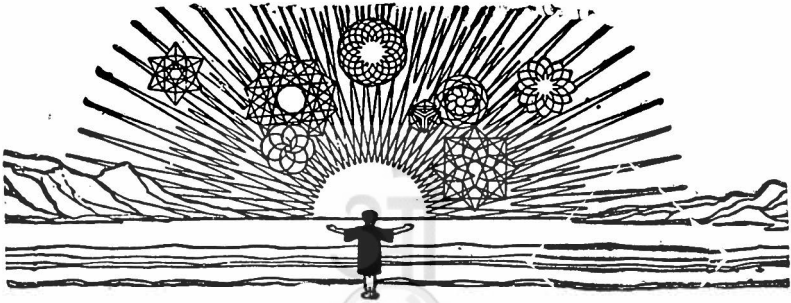
Διὰ νὰ διευκολυνθῇ αὐτὴ ἡ ἐξελίξις· διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ τὸ ἄτομον ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν τοῦ ἑαυτοῦ του· διὰ νὰ γίνῃ ἡ ζωὴ χαρὰ πραγματική, εἶνε ἀνάγκη ν' ἀποκατασταθῇ στερεὰ ἡ πραγματικότητα τῶν ἀληθινῶν ἀξιών εἰς τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων. Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐννοηθῇ ἡ βασική, ἡ πρωταρχικὴ ἀξία τῆς μάζας. Εἶνε ψεύτικη, εἶνε ἐσφαλμένη ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ ἀξία τῆς ἀνθρωπότητος

δίδεται εις αυτήν από τὰ τελειότερα, τὰ περισσότερον ἐξειλιγμένα ἄτομά της, από τοὺς ὀλίγους ἐκείνους, τοὺς ἐξαιρετικούς ἀνθρώπους ποὺ λέγονται μεγαλοφυΐαι καὶ από τὴν ἀσημάντην μειονότητα τῶν προωδευμένων «ἐκλεκτῶν» ποὺ κωχῶνται διὰ τὴν πνευματικὴν τὸν τὴν ὑπεροχὴν. Μὲ τὴν ἰδίαν λογικὴν θὰ μπορούσε νὰ πῆ κανεῖς, ὅτι ἡ ἀξία μιᾶς γιγάντιας καρυδιᾶς ἀποκτᾶται ἀπὸ μερικά, πολὺ λίγα, ἐξαιρετικά καρύδια ποὺ παράγει κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς καρποφορίας της κάθε χρόνον. Ἄλλ' ἡ ἀξία μιᾶς καρυδιᾶς ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν πλοῦτον τοῦ γιμοῦ της, ἀπὸ τὰ φυλλώματά της καὶ τοὺς καρπούς της ποὺ ἐναλλάσσονται κάθε χρόνον, ὅπως αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων μὲ τὰ ὀλιγόζωα ἄτομα. Οἱ λίγοι ἐξαιρετικοὶ καρποὶ εἶνε ἡ ὥραία πιστοποίησις τῆς συνολικῆς δυναμικότητος τοῦ δένδρου. Τὰ ἐξαιρετικά ἀνθρώπινα πνεύματα, τὰ δυνατὰ ἄτομα, εἶνε παράγωγα τῆς ἀνθρωπότητος καὶ εις αὐτὴν χρεωστοῦν ὅλας τὰς ἐξαιρετικὰς τῶν τὰς ιδιότητας.

Ἡ ὀλότης μπορεῖ νὰ σκεφθῆ, νὰ ἐκδηλωθῆ κατὰ ὁποιοδήποτε τρόπον, ἀπέριωτος ἀριότερα καὶ ἀποτελεσματικότερα ἀπὸ οἰονδήποτε ἄτομον. Αἱ μεγαλοφυΐαι δὲν εἶνε παρὰ ἄρτια ἐκπροσωπήσεις τῆς συνολικῆς δυνάμεως τῆς μάζας. Καὶ πέραν ἀπὸ τοὺς θλιβεροὺς «διακρινομένους» τοῦ ἀστικῆς καθεστῶτος, ζῆ καὶ ἐργάζεται καὶ κινεῖται ἡ ἀπρόσωπη μάζα τῶν ἀνθρώπων, αὐτὴ ποὺ λογαριάζεται πραγματικῶς εις τὴν Ζωὴν. Τὰ ἑκατομμύρια τῶν γεωργῶν ποὺ ὁ ἰδῶς τῶν ἡλιοκαμμένων κορυμῶν τῶν γονιμοποιεῖ τὴν γῆν· τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἐργατῶν ποὺ χτίζουν, ποὺ ναπηγοῦν, ποὺ ποντοποροῦν, ποὺ τρυποῦν τὰ θυνὰ γιὰ νὰ περάσῃν τὰ τραῖνα, ποὺ πριονίζουν τὰ δένδρα στὰ δάση γιὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἀνθρωπότητος ποὺ βγάζουν τὸ μέταλλο ἀπὸ τὸ σπλάχνα τῆς γῆς καὶ τὸ ὑποτάσσουν στὸν νοῦν, ποὺ τὸ χωνεῖουν στὰς ἰψικαμίνοους, ποὺ βάζουν εἰς κίνησιν τὰς μηχανὰς ποὺ ἐφτιαξαν ἄλλοι ἄνθρωποι, καὶ ποὺ θ' ἀλαφρώσουν τὸν ἀνθρώπινον μόχθον, ὅταν πολλαπλασιασθοῦν καὶ δοθοῦν εις τὴν μάζαν καὶ ὄχι στοὺς ἐκμεταλλευντὰς τῶν. Τὰ ἑκατομμύρια τῶν ἀγροτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν ποὺ ξαναδημιουργοῦν κάθε στιγμή ἀπὸ τὴν αἰωνίαν δημιουργίαν τῆς Φύσεως. Σ' αὐτὰ ἀνήκει δίκαια ἡ γῆ καὶ τ' ἀγαθὰ της, εις αὐτὰς τὰς μάζας, ποὺ εἶνε ἡ πηγὴ ἡ ἀστείρευτη κάθε δυναμικότητος πρὸς κάθε τελείωσιν, ἡ πηγὴ κάθε πνευματικῆς μεγαλειότητος.

Τὸ ἄτομον παύει νὰ εἶνε ἓνα μάταιον εἰδωλον, μόνον ὅταν μπόρῃ ν' ἀποκτήσῃ τὴν συνείδησιν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου συνόλου, πρὸς τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ δοθῆ ἀνεπιφύλακτα καὶ μὲ χαρὰν.

Κοσμολογικά Μελετήματα

Τοῦ Βασ. ΚΑΡΑΜΑΛΙΚΗ

Ἡ ἀνθρωπότητα ἐπὶ χιλιετηρίδας ἐλικνίζετο μὲ τὰς συγκεχυμένας ἰδέας τῶν κοσμογονικῶν μύθων, ἐπὶ τῶν ὁποίων κυρίως ἐβασίζετο ἡ ἀντίληψις τῶν ἀρχαίων λαῶν, περὶ τῆς γενέσεως τοῦ Κόσμου ἐκ τοῦ Χάους.

Οἱ πρωτόγονοι οὗτοι μῦθοι, ἐφ' ὅσον οἱ λαοὶ ἀνεπτύσσοντο καὶ ἀνυψοῦντο εἰς ἀνωτέρας Βαθμίδας διανοήσεως, συνεχωνεῦοντο μετέπειτα πρὸς Θεολογικοὺς τοιοῦτους, διὰ νὰ καταλήξουν ἀρκετοὶ ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν σημερινὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς Δημιουργίας τοῦ Κόσμου.

Βεβαίως, σήμερον ὁ Κόσμος τοῦ μύθου ποῦ ἐθέρμαινε τὴν φαντασίαν μας ἐπὶ δεκάδας αἰῶνων καὶ ἔγιγε γοητευτικὸν παίγνιον εἰς τοὺς στίχους τῶν ποιητῶν καὶ τολμηρὰ ἀκροθασία εἰς τὰς σελίδας τῶν μυθιστοριογράφων, ἔχει ἀποκτήσει τῶρα πλέον ὑλιστικὴν ὑπόστασιν· ὁ ἄνθρωπος ἔδωσε τὴν μάχην ν' ἀποκαλύψῃ τὰ μυστικὰ τοῦ Ὁρατοῦ Κόσμου,

ἢ δὲ ἀδιάκοπος ἀναζήτησις τὸν ἔφερεν εἰς τὰ βάθη τῶν ὠκεανῶν, εἰς τὰ ὑψηλότερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας, εἰς ἐρήμους καὶ ζούγκλας καὶ εἰς τὴν ἀπεραντωσύνην τῶν πάγων καὶ τὴν κάμνον τῶν τροπικῶν. Αἱ κατακτήσεις τῆς Ἀστρονομίας ἔδωσαν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ μέτρον τῆς μηδαιμότητός του μέσα εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ Φυσικοῦ Κόσμου, τοῦ ἔδωσαν νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἵππευει μὲ τὴν ἀλαζονείαν τῆς ἀγνοίας ἓνα ἀσήμαντον πλανήτην, ἓνα κόκκον ἄμμου, τὴν Γῆν, ἢ ὁποῖα κλυδωνίζεται εἰς τὸ Χάος τοῦ Σύμπαντος.

Ἐκ τῆς ἀπειρίας τῶν ἀρχαίων κοσμογονικῶν μύθων θὰ σημειώσω ἐνδεικτικῶς, τὴν ΣΗΜΙΤΙΚΗΝ, τὴν ΦΟΙΝΙΚΙΚΗΝ, τὴν ΑἴΓΥΠΤΙΑΚΗΝ, τὴν ΠΕΡΣΙΚΗΝ, τὴν ΚΙΝΕΖΙΚΗΝ, τὴν ΙΝΔΙΚΗΝ καὶ τὴν ΙΑΠΩΝΙΚΗΝ θεωρίαν, ἐχουσῶν ὡς βάσιν τὰς θεολογικὰς ἀπόψεις τῶν θρησκειῶν καὶ ὅπου ἐφάπτονται κατὰ

τούτο, ότι ἡ μορφή τοῦ Κόσμου, ὡς τοῦλάχιστον ὑπεπιπτεν εἰς τὰς αἰσθηθεῖς τῶν, δὲν ἦτο ἄλλο τι παρὰ τὸ ὄραδὸν ἐξελικτικὸν ἀποτέλεσμα μιᾶς πρώτης ὕλης, ἀδιάφορον πῶς καλουμένης, ΝΑΟΣ, ΑΗΡ, ΓΑΓΣ, ΑΤΟΜΟΝ, ΠΟΘΟΣ, ΑΓΑΘΟΝ, ΔΡΑΚΩΝ κ.λ.π.

Τὸ ἀρχαῖον ἐλληνικὸν πνεῦμα, ἡ ἀστείρευτος πηγὴ πάσης σοφίας, ἀντιθέτως πρὸς ὅσας δοξασίας τῶν ἄλλων ἐσημειώσαμεν, πρῶτον ἐν τῷ προσώπῳ τῶν Φιλοσόφων του, ἐστήριξε τὰς Θεωρίας ἐπὶ ἐπιστημονικῶν ὁάσεων πλέον καὶ προσεπάθησε νὰ ἐξηγήσῃ τὸν Κοσμογονικὸν γρίφον διὰ τῶν φυσικῶν νόμων καὶ διὰ τῶν μηχανικῶν τοιοῦτων τῆς αἰτιότητος. Αἱ Θεωρίαι τῶν Ἑλληνικῶν Φιλοσόφων ἐὰν δὲν ἔλυσαν τὸ μέγα πρόβλημα, ἐνέκλεισαν ὅμως εἰς αὐτὰς τὰ σπέρματα τῶν συγχρόνων ὑποθέσεων διὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ πῶς προήλθεν ὁ Κόσμος.

ΜΩΣΑΪΚΗ ΚΟΣΜΟΓΕΩΓΟΝΙΑ

Μεταξὺ τῶν διαφόρων κοσμογονικῶν θεωριῶν, δικαίως φρονούμεν ἐξαίρετικὴν κατέλαβε θέσιν ἡ Κοσμογονία τὴν ὁποίαν συνέταξε εἰς τὸ Κεφ. Γα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὁ Μωϋσῆς.

Ἡ μεθοδικὴ καὶ συμβολικὴ ἐριμνησίαι τῆς Κοσμολογίας τῆς Βίβλου εἶναι ἔργον προϋποθέτον γνώσεις οὐχὶ ἐπιστημονικὰς, παλαιοντολογικὰς ἢ γεωλογικὰς, ὅπως μερικοὶ τῶν νεωτέρων ἐπίστευσαν τὸ νὰ δοθῇ ἐξήγησις τῶν ἱερατικῶν μυστηρίων μιᾶς

γραφῆς ἱερᾶς, δὲν εἶναι ἔργον τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου, ἔστω καὶ διασήμευ ἐπιστήμονος, χρειάζεται ἀνωτέρα μύησις καὶ φωτισμός· τοιοῦτοι ἄνθρωποι ὑπῆρξαν κατὰ τὸ παρελθόν καὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς, ἰδίως μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον ἦσαν ἐγγρατεῖς τῆς γλώσσης τῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἱερᾶς προσφορικῆς παραδόσεως τῶν τὸ σύνολον τῶν σχετικῶν διδασκαλιῶν ἀπετυπώθη πολὺ ἀργότερον ἐγγράφως εἰς τὰ δύο Θεμελιώδη συγγράμματα εἰς τὸ ΣΕΦΕΡ ΓΙΕΖΙΡΑΝ (=ὀρθρινὸν τῆς Γενέσεως) καὶ τὸ ΖΟΧΑΡ (=τῆς διαλάμψεως)· περαιτέρω δὲ εἰς τὰ ἀπειράριθμα σχόλια καὶ ὑπομνήματα, τὰ ὁποῖα ἀπετέλεσαν τὴν περίφημον Καθόδαν δηλ. τὴν Ἑβραϊκὴν παράδοσιν καθόλου.

Δὲν θὰ ἐπιχειρήσωμεν ἔστω καὶ περίληψιν τῶν ἔργων τῶν ἀνωτέρω διανοητῶν νὰ δώσωμεν, θ' ἄρκεσθῶμεν μόνον εἰς τὴν παράθεσιν γενικῶν τινῶν ἰδεῶν χρησίμων, ἵνα ὁ ἀναγνώστης κατατοπισθῇ ἐπὶ τοῦ γενικοῦ πλαισίου τῆς Μωσαϊκῆς Κοσμογονίας.

Αἱ βασικαὶ θέσεις τῆς Ἑβραϊκῆς Θεολογίας εἶναι ὅτι τὸ Σύμπαν ἔχει μίαν προσωπικὴν διακεκριμένην καὶ ἀνεξάρτητον αὐτοῦ αἰτίαν ὅτι ἡ αἰτία αὕτη εἶναι μοναδική, καὶ ὅτι ἐξακολουθεῖ πάντοτε νὰ προΐσταται τῆς πορείας τοῦ Κόσμου.

Ὅλα τὰ κείμενα, ἀνεξαρτήτως προσλεύσεως καὶ χρόνου συντάξεως συμφωνοῦν πλήρως ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου· εἴτε ἀποκαλοῦν τὴν πρώτην αἰτίαν μὲ τὸ ὀ-

νομα ΓΙΑΧΒΕ, είτε ΕΛΟΧΙΜ, είτε άλλως, πάντα εκλαιμβάνουν ως κοσμοποιόν αιτίαν ένα Δημιουργόν, ἦτοι μίαν αὐτόνομον προσωπικότητα. Ὅλα τὰ ἔργα διὰ τῶν ὁποίων ὁ κόσμος οὗτος διεισμορφώθη καὶ ἐκατοικήθη εἶναι ἔργα τῶν χειρῶν του. Ὅλα ἔχουν κοινόν καὶ μοναδικόν Πατέρα. Ἡ Θρησκεία τοῦ Ἰσραήλ εἶναι κατ' ἐξοχήν καὶ ἀπολύτως μονοθεϊστική.

«Πρὸ ἐμοῦ ἄλλος Θεὸς δὲν ὑπῆρξεν.

»οὐδὲ θέλει ὑπάρξει μετ' ἐμέ

»Ἐγώ, Ἐγώ (μόνος) εἶμαι ὁ ΚΥΡΙΟΣ ΓΙΑΧΒΕ

»Ἐγώ (μόνος) εἶμαι ὁ Θεός

»Εἶμαι ἔγώ ἀπὸ πάσης αἰωνιότητος» (ΗΣΑΪΑΣ μ' γ' 10-13).

Ἡ σαφὴς καὶ κατηγορηματικὴ δεδαιώσις αὕτη προέρχεται ἀπὸ ἓνα τῶν μεγαλειτέρων Ἰσραηλιτῶν συγγραφέων, ἀποδίδει πιστῶς τὴν μονοθεϊστικὴν ἰδέαν τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς θρησκείας τοῦ Ἰσραήλ, τοῦ Μωυσέως.

Σημεῖον ἐκκινήσεως τῆς Δημιουργίας κατὰ τὸν Μωυσῆν εἶναι, ὅπως καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας Κοσμογονίας, τὸ Πρωταρχικὸν Χάος, τὸ ὁποῖον πρόκειται κατ' ἀρχὰς νὰ διαταχθῆ, νὰ ὀργανωθῆ εἰς ΤΑΞΙΝ, εἰς Κόσμον. Τὸ χάος τοῦτο δὲν ἀποτελεῖται ἐκ τινος οἰουδήποτε ὕλικου, ἀλλ' εἶναι ἀκαθόριστος μᾶζα, ἢ πρωταρχικὴ ὕλη, ἢ παρθένος οὐσία, ἢ μήτηρ πάσης ἐκδηλώσεως καὶ διὰ τοῦτο χαρακτηρίζεται μὲ τὸ σύμβολον «ΓΔΑΤΑ» καὶ «ΑΒΥΣΣΟΣ». Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν «ΓΔΑΤΩΝ» τούτων ἐφέρετο ἡ ἄρρηγ γονιμοποιὸς ἀρχή, τὸ πνεῦμα τοῦ «ΕΛΟΧΙΜ».

Περαιτέρω εἰς τὸ ἐδάφιον β' ἐκδηλοῦταν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ρῆμα «ΕΠΠΕ» καὶ ἐν συγχρονισμῷ πρὸς τὴν ἠχητικὴν ταύτην δόνησιν, γεννᾶται μία φωτεινὴ δόνησις «τὸ ΦΩΣ», ὅμως τὸ «ΦΩΣ» τοῦτο δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν καὶ συγγένειαν πρὸς τὸ «ΦΩΣ», ποῦ γνωρίζομεν. Ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη, ὡς φωτεινοὶ πλέον πλανῆται, μόλις κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν δημιουργοῦνται· τὸ Φῶς εἶναι τὸ κατηγορηματικὸν τοῦ Θεοῦ Λόγος, τὸ ὁποῖον ἀναλαιμβάνει τὸν διαχωρισμὸν τοῦ Φωτὸς ἀπὸ τοῦ Σκότους, τὴν πρώτην, δηλαδὴ, διακόσμησιν τοῦ Χάους.

Ἀκολουθεῖ ἡ διάκρισις τοῦ «ΑΝΩ» ἀπὸ τοῦ «ΚΑΤΩ», διὰ τῆς δημιουργίας τοῦ στερεώματος τοῦ ἐπιτελοῦντος τὸν διαχωρισμὸν «τῶν ἄνω ὑδάτων», ἀπὸ «τῶν κάτω ὑδάτων». Τὸ στερεώμα τοῦτο ἀποκαλεῖ ὁ θεὸς ΕΛΟΧΙΜ, «Οὐρανόν». Ἡ ἀντίστοιχος Ἑβραϊκὴ λέξις ἢ ἀποδίδουσα τὸ στερεώμα, εἶναι: «ΣΑΜΑΪΜ» λέξις σύνθετος ἐκ τῶν λέξεων ΕΣ-ΒΑ-ΜΑΙΜ, ἦτοι πῦρ καὶ ὕδωρ, δηλαδὴ πυρῶδες ὕδωρ, τὸ ταυτιζόμενον περαιτέρω πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν «ΑΙΘΕΡΑ», ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς εἶναι σύνθετος ἐκ τοῦ «ΑΙΘΩ»=καίω καὶ «ΑΗΡ», ἦτοι ἐν πυρῶδες πνεῦμα, ἐν ὕδωρ πυροπνευματικόν, τὸν ὁποῖον ὑπῆρξεν, ὁ φορεὺς τῆς ψυχῆς τοῦ Κόσμου.

Ἄξιον προσοχῆς εἶναι τὸ ὅτι ἢ εἰς τὴν παράγραφον 2 ἀναφερομένη «ἄμορφος καὶ ἔρημος γῆ» δὲν πρέπει νὰ νοηθῆ, ὡς ἡ Γῆ Πλανήτης, ἀλλ' ὡς ἡ παρθένος καὶ ἀγονιμοποίητος οὐσία,

ἐκ τῆς ὁποίας θὰ προέλθει ἐν συνεχείᾳ ὁ Κόσμος καὶ αὐτὴ ἢ «ΓΗ» μετὰ τὴν σύναξιν τῶν ὕδατων «τῶν ὑπὸ κάτω τοῦ Οὐρανοῦ», εἰς τόπον «ΕΝΑ». Ἡ Γῆ αὕτη ὀνομάζεται «ΞΗΡΑ», ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς Θαλάσσας.

Κατὰ τὴν τρίτην περίοδον δημιουργοῦνται ὑπὸ τοῦ «ΕΛΟΧΙΜ» τὰ «ΦΥΤΑ». Ἐνταῦθα δὲ νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν δι' αὐτοῦ τὸ Φυσικὸν Βασίλειον, ἀφ' οὗ ταῦτα «Φυτὰ» προηγούμενα: τῶν Ζωδίων καὶ τῶν πλανητῶν μετὰ τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης, τὰ ὅποια μάλιστα κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν δημιουργοῦνται.

Κατὰ τὴν πέμπτην περίοδον φέρονται εἰς γένεσιν οἱ ἰχθεῖς καὶ τὰ πτηνὰ: τὴν ἕκτην τέλος προβαίνει ὁ ΕΛΟΧΙΜ, εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν λοιπῶν θηρίων καὶ τελικῶς τοῦ ΑΔΑΜ.

Κατὰ τὴν ἰδίαν ὁμολογίαν τῆς Βίβλου, ὁ πρωταρχικὸς αὐτὸς «ἄνθρωπος» δὲν ἔχει τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου τῶν ἡμερῶν μας: εἶναι ὁ ἀρρενόθηλος: «καὶ ἐποίησεν ὁ «ΕΛΟΧΙΜ» τὸν ἄνθρωπον (ΑΔΑΜ) κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ. . . ἄρσεν καὶ θήλυ, ἐποίησεν αὐτούς».

Κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν τῶν ἐγκυφάντων εἰς τὸν συμβολισμὸν τοῦ ἀρχανθρώπου, εἰδημόνων καὶ μαιμημένων, ὁ ΑΔΑΜ παρουσιάζει τὴν εἰκόνα τοῦ τελείου καὶ ὑπερβατικοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἐν συνεχείᾳ ἀναλαμβάνει τὸ ἔργον «τῆς ὀνομασίας», πάντων τῶν πλάσματων, δηλαδὴ τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῶν ἐκ τῆς ἰδεατῆς (πνευματικῆς) εἰς τὴν οὐσιαστικὴν κατάστασιν.

Ὁ Ἐσωτερισμὸς ἐπ' αὐτοῦ πολλὰ θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς εἴπη, θὰ ἐκινδυνεύαμεν ὅμως νὰ ἐκτείνωμεν τὸ πλαίσιον τοῦ παρόντος εἰς διαστάσεις ἀφαντάστως μεγάλας. Ἐν προκειμένῳ παραπέμπεται ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ δημοσίευσμά μου ἐν τῇ ΙΑΙΣΩ: περὶ τῶν πρωτοπλάστων (τεῦχος 121 σελίς 34, ἔτος 1977). Εἰς αὐτὸ ἴσως ἀνεύρη στοιχεῖα βοηθούμενα διὰ τὴν κατανόησιν δυσκόλων διανοημάτων.

Ἡ ὁμολογία τοῦ Ρώσου Μπερδιάεφ, συγχρόνου διανοητοῦ εἰς τὸ ἔργον του «Ὁ προσωρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου», (Ἀθῆναι: 1950 σελίς 108 βιβλίον Ἀποστολικῆς Διακονίας), κατὰ τὴν ὁποίαν, ὁ μόνος μέγας μῦθος σχετικῶς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀνθρωπολογικὴ Μεταφυσικὴ δύναται νὰ στηριχθῇ, εἶναι ὁ μῦθος τοῦ Ἀνδρογύνου.

Τὸν εὐρίσκομεν εἰς τὸ Συμπόσιον τοῦ Πλάτωνος καὶ εἰς τοὺς ἐν συνεχείᾳ ὀλίγους στίχους τοῦ Ἀριστοφάνη γράφοντος:

Ἐνδρόγγυον γὰρ ἐν τότε μὲν ἦν, καὶ εἶδος καὶ ὄνομα ἐξ ἀμφοτέρων κοινὸν τοῦτε ἄρρενος καὶ θήλεος νῦν οὐκ ἐστίν, ἀλλ' ἦ ἐν δυνεῖδε ὄνομα κείμενον».

Ἡ Κοσμογονία τοῦ Μωυσέως, κατ' ἀρχάς, ὑποστηρίζομένη ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας, ἐγένετο ἀσπαστὴ ὑπὸ τῶν Χριστιανικῶν λαῶν, ἐπηρεάσασα μάλιστα κατὰ πολὺ καὶ τὴν ἐπιστήμην εἰς τὰ πρῶτα τῆς βῆμα-τα.

Θρησκοληπτικῶς καὶ ἐν στενῇ πνεύματι: θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ ἐρμηγευομένη, ἐπεδλήθη ὑπὸ φανατικῶν λειτουργῶν καὶ

όπαδών της Χριστιανικής θρησκείας, ούδειμάν άλλην συζήτησιν δεχομένων Ἄφ' ἔτου ἕμως ἡ Γεωλογικῆ Ἐπιστήμη ἀναπτυσσομένη, ἤρχισε διὰ τῶν παρατηρήσεων νὰ ρίπτῃ φῶς εἰς τὸ παρελθὸν τῆς Γῆς καὶ ἀφ' ἧς ἐποχῆς καὶ ἡ Ἀστρονομία διαμορφωθείσα εἰς θετικὴν ἐπιστήμην, ἤρχισε καὶ αὐτὴ νὰ αἴρῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν πέπλον τὸν ἐπισκιαζόντα τὴν γένεσιν τῶν Κόσμων καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἡμετέρου Ἡλιακοῦ καὶ πλανητικοῦ συστήματος, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἤρχισαν δημιουργοῦμεναι ἀντιλήψεις, ὅτι ἡ Μωσαϊκὴ Κοσμογενονία ἀναιρεῖται ὑπὸ τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα... Καὶ ἤρχισαν ἔκτοτε ἀγῶνες κατ' ἀρχὰς μικροὶ εἰς σφοδρότητα καὶ ἔκτασιν, διαρκῶς ἕμως καθιστάμενοι μεγαλείτεροι, ἀγῶνες μεταξὺ Θεολόγων ἀφ' ἑνὸς καὶ γεωλόγων ἐπιστημόνων ἀφ' ἑτέρου.

Πράγματι ὅπως ἡ Μωσαϊκὴ Κοσμογενονία κατ' ἀρχὰς ἤρμηνεύετο ὑπὸ θρησκολήπτων λειτουργῶν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, οἱ ὅποιοι περισσότερον θρησκευτικὸν ζῆλον εἶχον, παρὰ ἐπίγνωσιν, παρουσίαζε τσαῦτα ἀσθενῆ σημεῖα εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν κριτικὴν, ὥστε ἐνομήσθη ὅτι πολὺ ταχέως ὑπὸ τὰ κτυπήματα τῆς Ἐπιστημονικῆς Γεωλογικῆς σφύρας θ' ἀπεδεικνύετο ὡς ἐπιστημονικῶς ἀναλήθης.

Τὸ ἐρώτημα ἂν πράγματι ὑπάρχει θεθεῖα ἀντίθεσις μεταξὺ Μωσαϊκῆς Κοσμογενονίας καὶ τῶν συγχρόνων δεδομένων ἐπιστημονικῶν δοξασιῶν, ἐτέθη ὑπὸ ἀρχαίων σοφῶν Ἐπιστημόνων μερικοὶ ἐξ αὐτῶν κατέδειξαν διὰ

συγγραφῶν, ὅτι οὔδειμάν ἀντίθεσις ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι πολλαὶ λέξεις τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου, δὲν ἔχουν ἀκριβολογικῶς καὶ πιστῶς ἀποδοθῆ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μετάφρασιν.

Ὁ Ἐδ. Συρέ (Μεγάλοι Μύσται - Μουστῆς), ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι ὁ Μουστῆς συνέγραψε τὴν Γένεσιν εἰς αἰγυπτιακὴν ἱερογλυφικὴν, μὲ τὰς τρεῖς σημασίας τὰς ὁποίας εἶχεν αὐτὴ, δηλαδὴ τὴν πραγματικὴν, τὴν μεταφορικὴν καὶ τὴν ἀπόκρυφον. Φαίνεται δὲ ὅτι ὁ Μουστῆς εἰς τοὺς διαδόχους του ἐνεπιστεύθη καὶ τὰς κλειδας τῆς· ἀλλ' ὅταν τὴν ἐποχὴν τοῦ Σολομῶντος ἡ Γένεσις μεταφράσθη εἰς Φοινικικὴς χαρακτήρας καὶ ὅταν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς Βαβυλωνός συνέταξαν αὐτὴν εἰς Φυραμαϊκὴν καὶ Χαλδαϊκὴς χαρακτήρας οἱ Ἑβραῖοι ἱερεῖς εἶχον ἤδη χάσει τὰς κλειδας αὐτάς. Βραδύτερον οἱ Ἕλληνες μεταφράσται μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος εἰς τὴν Λατινικὴν μετάφρασιν του, δὲν ἤδυνήθησαν νὰ εἰσδύσουν εἰς τὴν πραγματικὴν σημασίαν τῆς Γένεσεως.

Παράδειγμα περὶ τοῦ τί ἦτο ἡ ἱερὰ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων ναῶν καὶ πῶς αἱ τρεῖς ἔννοιαι περὶ ὧν ἀνωτέρω, ἀνταποκρίνονται εἰς τὰ σύμβολα τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Γενέσεως ἔστω τὸ ἑξῆς:

Ἐπὶ πλήθους ἀρχαίων αἰγυπτιακῶν μνημείων ἀπεικονίζεται γυνὴ μὲ στέμνιμα, κρατοῦσα τὸν σταυρὸν μὲ τὸν ἐπ' αὐτοῦ κρίκον, σύμβολον τῆς αἰωνίας Ζωῆς, καὶ μὲ τὴν ἄλλην χεῖρα, ἐν σχῆπτρον μὲ ἄνθη λωτοῦ, σύμβολον τῆς

μύησης. Ἡ γυνή αὕτη εἶναι ἡ θεὰ ἸΣΙΣ. Ἡ ἸΣΙΣ ἔχει τρεῖς διαφόρους σημασίας: ἡ 1η εἰς τὴν πραγματικὴν εἶναι ὁ τύπος τῆς γυναικὸς τοῦ Παγκοσμίου γυναικείου Φύλου· ἡ 2α εἰς τὴν μεταφορικὴν, προσωποποιεῖ τὸ σύνολον τῆς γῆνης Φύσεως μετὰ ἅλας τὰς νοητικὰς δυνάμεις καὶ ἡ 3η εἰς τὴν ἀπόκρυφον σημασίαν τῆς συμβολίζει τὴν οὐράνιον καὶ ἀόρατον Φύσιν, τὸ ἰδιαίτερον στοιχεῖον τῶν ψυχῶν καὶ τῶν πνευμάτων, τὸ Φῶς τὸ ὁποῖον παρέχει τὴν μύησιν.

Ἐπίσης τὸ σύμβολον τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ἸΣΙΔΑ εἰς τὸ κείμενον τῆς Γένεσεως, εἶναι ἡ ΕΒΕ, ἡ ΕΥΑ, ἡ αἰωνία γυναίκα. Ἡ ΕΥΑ αὕτη δὲν εἶναι μόνον ἡ σύζυγος τοῦ ΑΔΑΜ, εἶναι ἀκόμη καὶ ἡ συνεργός τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὰ 3/4 τῆς οὐσίας του.

Τὸ ὄνομα τοῦ αἰωνίου Θεοῦ εἶναι ΙΕΒΕ, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κακῶς προφέρεται ΙΕΧΩΒΑ ἢ ΙΑΒΕ. Τὸ ἄτομο αὐτὸ συνίσταται ἀπὸ τὸ πρῶτον συνθετικὸν γράμμα ΙΟΔ, προστεθὲν ἀποκρυφιστικῶς, ὡς τὸ ἄρρον στοιχεῖον καὶ ἐξέφραζε τὴν θεϊαν σκέψιν, τὸ δὲ ΕΒΕ καὶ ὕλην καὶ γῆν ἐντὸς τῶν ὁποίων γονιμοποιεῖται ἡ σκέψις αὕτη καὶ ἐπομένως τὸ κοσμολογικὸν στοιχεῖον.

Ἄλλο στοιχεῖον εἶναι ὁ ΟΦΙΣ, ὁ ὁποῖος παίζει σημαντικὸν ρόλον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ΑΔΑΜ καὶ τῆς ΕΥΑΣ. Τὸν ὄφιν ἡ Γένεσις ὀνομάζει ΝΑΧΑΣ, ἀλλ' εἰς ἅλα τὰ μυστήρια ΙΝΔΙΚΑ, ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΑ, ὁ ὄφις ἐν σχήματι κύκλου σημαίνει τὴν Παγκόσμιον ΖΩΗΝ. Ἡ λέξις

ΝΑΧΑΣ σημαίνει ἡ δύναμις, ἡ ὁποία θέτει εἰς κίνησιν τὴν Ζωὴν αὐτήν, ἡ ἔλξει, ἐκαστοῦ ὄφ' ἐαυτοῦ. Οἱ Ἕλληνας τὴν ἀπεκάλουν ΕΡΩΤΑ. Ἐφαρισάσατε τὴν ἅλα αὐτὰ τὸ νοήματα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ΑΔΑΜ, τῆς ΕΥΑΣ καὶ τοῦ ΟΦΕΩΣ καὶ θ' ἀντιληφθῆτε ὅτι τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα εἶναι ἡ ἀπέραντος ἔλξις τῆς Θεϊαῆς Παγκοσμίου Φύσεως μέσα εἰς τὸν τρομακτικὸν καὶ ἀναπόφευκτον κύκλον τῆς ΖΩΗΣ.

Ὁ ΜΟΥΣΗΣ μυηθεὶς καὶ εὐδοκίμησας εἰς τὰ μυστήρια τῆς Αἰγύπτου, ὠραματίσθη νὰ δημιουργήσῃ τὴν αἰωνίαν Θρησκείαν καὶ ἔνα λαὸν δι' αὐτήν.

Συνέγραψε «τὸ ΣΕΦΙΡ ΜΠΕΡΕΣΙΤ», ἤτοι τὴν εἰδὸν τῶν Νόμων, τὴν ἀπόκρυφον ΔΙΑΘΗΚΗΝ, ἡ ὁποία κατόπιν ἀπετέλεσε τὴν Ἑβραϊκὴν Θρησκείαν, ἡ ὁποία ὑποκρύπτει ὡς λέγει ὁ ΣΥΡΕ, συμβολικὴν ἔννοιαν ἐντελῶς διάφορον τῶν ἀφελῶν ἰδεῶν τὰς ὁποίας περιέχουν περὶ Δημιουργίας τοῦ Κόσμου καὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου. "Ὅστις δὲν ἐμδαθῆναι εἰς τὸν συμβολισμὸν τῆς ἀδυνατεῖ νὰ τὴν ἐννοήσῃ.

Αἱ σύγχρονοι κοσμολογικαὶ θεωρίαι καὶ ὑποθέσεις στηρίζονται ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ ἐπιστημονικῶν παρατηρήσεων, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἀρχαϊκὰς παραδοσιακὰς κοσμολογικὰς διδασκαλίας καὶ ὁποία ἦσαν συνοφασμένα μετὰ μεταφυσικὰς, θρησκευτικὰς καὶ μυθολογικὰς παραστάσεις, ἀπετέλουν δὲ μέρος τῆς μυστηριακῆς ἀγωγῆς τοῦ ἀτόμου. Ὡς ὄργανον μεταδόσεως τῶν κοσμολογικῶν

ΜΟΡΦΕΣ με βουδή - μυστική γλώσσα

Της Ειρήνης Ι. Κωνσταντακοπούλου - Πολύδωρα

“Αν, από την κοιλάδα της ζωής και τη ρουτίνα της καθημερινότητας, μπορούσες, άνθρωπε, να ανεβής λίγο ανηφορικό δρόμο, θά έφθανες σ' ένα σημείον πολύ διάφορο από τ' άλλα. Θά έφθανες στην 'Ακρόπολη. Έκει θάβλεπες από πολύ κοντά τὸ Ναὸ τῆς 'Αμύθορης θεᾶς, τὸν Περθεωνίνα κι ἄλλα πολλὰ πού ἀγνοεῖς. Έκει, σὰ ἱερά γώματα, θάνοιωθες νὰ σέ λούζει ἕνα ἀλλοιωτικό φῶς καὶ ἀέρας, πού δὲν μοιάζουν μὲ τὰ συνώνυμά των τῆς κοιλάδας πού ζῆς. Καί, ἄν, ἄν-

αὐτῶν πεποιθήσεων, ἐχρησίμευεν ὁ Μῦθος, ἡ οἰκουμενικὴ αὐτὴ γλώσσα κοινὴ εἰς ὅλους τοὺς ἀρχαίους παραδοσιακοὺς λαούς.

‘Όσονδύποτε καταπληκτικὰ καὶ ἄν ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνονται τὰ ἐπιτεύγματα τῆς νεωτέρας Ἐπιστήμης, δὲν πύουν νὰ εἶναι προϊόντα διανοητικὰ καὶ τεχνικὰ διὰ τὰ ὅποια οἱ ἀρχαῖοι ἠσθάνοντο περιφρόνησιν.”

Καὶ τούτο διότι διὰ τῆς ἀναλυτικῆς καὶ μηχανοκρατικῆς διανοήσεως, ἀποξενούται τὸ Σύμπαν ἀπὸ τῆς ιδιότητος τῆς παγκοσμίου Ζωῆς, καὶ ἀπομακρύνεται τοῦ Βιώματος τῆς Οἰκουμενικῆς δονήσεως, ὁ δὲ Κόσμος καθίσταται σύνολον σφαιρῶν ὑλικῶν, κινουμένων ἐπὶ καθωρισμένων τροχιῶν, ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος οὐδεμίαν ἐπαφὴν ἔχων μὲ αὐτάς, φέρεται ὡς ξένος μέσα εἰς τὸν κόσμον τὸν ὅποιον μόνος καὶ διανοητικῶς συνέλαβε.

θρωπέ μου, ἤξερες τὴ μυστικὴ γλώσσα, πού μιλοῦνε τὰ σπασμένα ἐκεῖνα βουδὰ μάρμαρα, θά μάθαινες πολλά. Θά ἀκουγες τὴ σοφὴ βουδὴ φωνὴ τους καὶ θά ἐπίθεσο ἔτι τὸ πνεῦμα, ὁ λόγος τῶν προγόνων μας, πού φωλιάζει μέσα τους δὲν εἶναι εἰδωλολατρικός. Οὔτε ἡ θρησκεία τῶν θεοποιημένων Ἰδεῶν καὶ Δυνάμεων, πού εἶχανε, ἐλάτρευε τὰ εἰδωλα, ὅπως ἀκόμα καὶ σήμερα πιστεύουνε μερικοί.

Ἡ θρησκεία τους ἦταν λόγος καὶ πίστις στὸ Πνεῦμα τοῦ «ἀγνώστου Θεοῦ», στὸ πνεῦμα, πού, ἀφοῦ ἀνεβοκατέβηκε πολλὰς φορές στὸ παρελθὸν τὰ κατώτερα σκαλοπάτια τῆς κλίμακας τοῦ Ἰακώβ, ἔφθασε τελικὰ στὸ τελευταῖο, στὸ ὕψος, ἀπὸ τὸ ὅποιο ἔκανε τὴν ἔναρξιν τῆς καθόδου του γιὰ τὴν κοιλάδα τῆς ζωῆς στὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας. Ἔτσι, μπόρεσε κι ἔφτιασε τὶς Μορφές τῶν σπασμένων μαρμάρων καὶ συνεδύασε στὶς γραμμὲς τοῦ Παρθενῶνα τὶς δυὸ ἀήττητες, ἀθάνατες καὶ πανταχοῦ παρούσες ἀντίθετες Ἀρχές τοῦ αὐστηροῦ, λιτοῦ ἀρρενωποῦ ρυθμοῦ τῆς Δωρικῆς Σπάρτης καὶ τῆς ἀφθαστῆς ὀηλικῆς χάρης καὶ αἰσθητικότητος τοῦ ρυθμοῦ τῆς Ἰωνίας καὶ ἐπέτυχε μὲ τὴ σύντηξιν καὶ συγχώνευση τοῦ ζεύγους τῶν ἀντιθέσεων, τὸ ἀνέφικτο μέχρι: σήμερα θαῦμα τῆς ἐξάυλων τῆς ὑλικῆς ἐκφραστῆς τοῦ ΩΡΑΙΟΥ, πού τὸ ἀνήγαγε σὲ Ἰδέα καὶ τὸ ὠνό-

μασε Θεός. «Άρσεν και θήλυ...», «κατ' εικόνα και όμοιώσιν» Του έποίησεν ό Θεός τον άνθρωπον, που είναι ή έπιτομή του Σύμπαντος. Το πνεύμα λοιπόν εκείνο, το Πνεύμα - Ίδέα, που φωλιάζει μέσα στις μορφές με τη βουθή, μυστική γλώσσα είναι: Θεός, είναι ό Χριστός μας, που ολοκάθαρα το βροντοφώνησε στους Ίουδαίους, ότι προυπήρχε του Άβραάμ και ό Όποϊος, με τη Γέννησή Του στη Βηθλεέμ, τον Οίκον του Άρτου, όπως σημαίνει ή λέξις, και με το Έργο Του, τη Διδασκαλία, τον Θάνατον, την Ανάστασιν και την Ανάληψίν Του, με το «Έγώ ειμί το Φώς, ή Ζωή... Έγώ και ό Πατήρ μου Έν έσμέν...» κ.λ.π., ένοποίησε σ' ένα Τρισυπόστατο Θεό όλες τις Ίδέες - Θεούς των προγόνων μας.

Είναι ό Χριστός μας, που Τόν

σταύρωσαν ανάμεσα στους Γέστα και Δημιά, τους δυο πιό εδδεχθείς και άπαισίους ληστές της εποχής εκείνης. Όμως δέν πέρασαν παρά λίγα χρόνια, κι ό άρχιερός Μαθητής Του διεκήρυξε περίτρανα τό: «Έν άρχή ήν ό Λόγος και ό Λόγος ήν προς τον Θεόν και Θεός ήν ό Λόγος. Πάντα δι' Αυτού έγένητο...». Έτσι, άπεκάλυψε και καταξίωσε τη μυστική βουθή φωνή των σπασμένων μαριάρων, ότι ήταν φωνή Θεού, του Λόγου, του Χριστού, «δι' ού τά πάντα έγένητο». Άνέβα, λοιπόν, και σύ, άνθρωπε της κοιλάδας, της καθημερινότητας, λίγο ψηλότερα και χτύπα, κρούσε την πόρτα, που σε έμποδίζει να ακούσης τις μυστικές, βουθές, αλλά και διάτορες φωνές των σπασμένων μαριάρων. «Τή κρούοντ: άνοιγέσεται».

ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΘ ΤΑΓΚΟΡ

Μετάφρ. Εύφης Λαχοπούλου - Άποστολίδου

Τό τραγούδι μου

Αυτό μου τό τραγούδι θά περιτυλίξει τη μουσική των γύρω σου, παιδί μου, σαν τά στοργικά μπράτσα αγάπης.

Αυτό μου τό τραγούδι θ' άγγίξει τό μέτωπό σου σαν φίλημα εύλογίας.

Όταν θάσαι μόνο, θά καθίσει στο πλευρό σου και θά φιθυρίσει στ' ατί σου, κι όταν είσαι μέσα στο πλήθος θά σε τριγυρίζει από άπόσταση.

Τό τραγούδι μου θά είναι σαν ζευγάρι φτερών στα όνειρά σου, θά μεταφέρει την καρδιά σου στο χείλος του άγνώστου.

Θά είναι σαν τό πιστό άστρο από πάνω, όταν σκοτεινή νύχτα άπλώνεται στο δρόμο σου.

Τό τραγούδι μου θά καθήσει στις κόρες των ματιών σου, και θά φέρει την όρασή σου στην καρδιά των πραγμάτων.

Κι όταν ή φρονή μου σωπάσει άπ' τό θάνατο, τό τραγούδι μου θά μιλεί στη ζωντανή καρδιά σου.

Άπό τό βιβλίο "Τό Μισόγεμο φεγγάρι", έκδο. "Στοχαστή", 1928)

Τὸ περιοδικὸ ἐλευθέρας σκέψεως

“ Ι Λ Ι Σ Ο Σ , ,

Δ/νοιο Δραγατοσανίου 6, τ. 122, τηλ. 324.6837, ὄραι 9-1

Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ ἔτος 1956

Συνδρομὴ 1980, δρχ. 200 (ἐθελοντικῶς δρχ. 300)

Οἱ τόμοι 1956 - 1970 ἔχουν ἐξαντληθεῖ.

Ἔχουν ὅμως ἐκδοθῆ ἐπιλογαὶ περιεχομένων τόμων, ὡς ἑξῆς:

Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας	1956 - 1958
» » » » »	1959 - 1961
» » » » τετραετίας	1962 - 1965
Θὰ ἐκδοθῆ προσεχῶς τόμος ἐπιλογῆς πενταετίας	1966 - 1970

Ἐκαστος τόμος ἐπιλογῆς χροσόδετος δρχ. 250

διὰ τοὺς συνδρομητὰς τοῦ «ΙΛΙΣΟΣ» μόνον δρχ. 200

Οἱ τόμοι 1971 - 1976, χαρτόδετοι, ἕκαστος δρχ. 150

» » 1977 - 1979, » » δρχ. 200

Ἐκκυκλοφόρησε:

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

ΚΑΙ

ΜΕΓΑΛΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ

ΣΤΗΝ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Δρχ. 250

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΣΤΗΝ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ
ΤΩΝ ΖΩΩΝ

“ΙΛΙΣΟΣ,,

ΑΓΙΟΙ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

ΕΡΩΤΑ ζιόφιλος αναγνώστης, γιατί αναφέρεται ως προστάτης των ζώων μονάχα ο άγιος Φραγκίσκος τής Άσσίζης, τής Καθολικῆς ἐκκλησίας; Δέν ἔχει καί ἡ Ὁρθόδοξος ἐκκλησία ἄλλον προστάτη των ζώων; Βεβαίως ἔχει, καί ὄχι μόνον ἓναν, ἀλλά τρεῖς ἁγίους, πού προστατεύουν τὰ ζῶα: τόν Ἅγιο Μόδεστο, τόν Ἅγιο Ἰερόθεο καί τόν Ἅγιο Φίλιππο, εἰδικώτερον, καθῶς φαίνεται ἀπό τὸ ὄνομά του διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἐν ἐξαφανίσει πλέον ἵπποειδῶν. Ἡ μέριμνα αὐτῆ των Ἑλλήνων γιὰ τὴν προστασία των ζώων ἀπό κάποιον ἁγίον, εἶναι κληρονομία τῆς ἀρχαιότητος. Ἐνας λαὸς εἰς τόν ὅποιον ἡ Ἀνθρωπότης ὀφείλει τόν τελειότερο πολιτισμὸ πού ἤκμασεν ἕως σήμερα ἐπὶ τῆς γῆς, δέν ἦτο δυνατόν νὰ μὴν ἀγαπήσῃ τὰ ζῶα, πού τόσοσ προσφυῶς ὁ ἁγιος φίλος των τῆς Ἀσσίζης ἐχαρακτήρισε ὡς «κατωτέρους ἀδελφούς» μας. Ἀπόδειξις τῆς ἀγάπης τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ κόσμου πρὸς τὰ ζῶα, εἶναι τὰ διδάγματα τοῦ Πυθαγόρα καί των ἄλλων πνευματικῶν ἡγετῶν του.

Κατὰ τὴν χριστιανικὴ ἐποχῇ, ἡ σκληρότης πρὸς τὰ ζῶα θεω-

ρεῖται μεγίστη βαρβαρότης. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, μάλιστα, ἡ κακοποίησις ζῶου ἐθεωρεῖτο ἀμάρτημα μέγα. Ἐκεῖθεν καί ἡ ἀνάθεσις τῆς προστασίας των εἰς ὠρισμένους ἁγίους, οἱ ὅποιοι εἶχον ἀγαπήσει τὰ ζῶα πάρα πολύ. Οἱ εἰκονογράφοι των ἁγίων αὐτῶν τοὺς παριστοῦν συγχὰ εἰς στάσιν μεγάλης στοργῆς γιὰ τοὺς προστατευομένους των, τοὺς ὁποίους εἰκονίζουσι μαζί των. Ἡ χρησιμότης των ζώων γιὰ τόν ἄνθρωπο ὑποχωρεῖ στὸν αἰῶνα μας. Εἰς τὰς μεταφορὰς καί εἰς τὴν γεωργία τὰ ἀντικατέστησε ἡ μηχανή. Οἱ σκύλοι καί οἱ γάτες ἐκτρέφοντα μόνον ὡς διάκοσμος, ἓνας ζωντανὸς διάκοσμος πού μεταφέρει ἓνα κοιμάτι ἀπὸ τὸ ὠραῖο βασίλειο τῆς Φύσεως μέσα στὸ σπίτι. Δέν μένουσι γιὰ τὴν πρακτικὴ χρησιμότητα, παρὰ μόνον ἐκεῖνα πού μᾶς δίδουσι τὸ κρέας καί τὸ γάλα των. Αὔριο — τίς οἶδε! — ἴσως ἀντικατασταθῶν καί τὰ προϊόντα αὐτὰ μὲ χημικὰ οὐσίαι, μὲ κρέας καί γάλα χημικό.

Ἀλλὰ τὰ ζωντανὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ δέν θὰ πάβουσι ποτὲ νὰ εἶναι μία ὠραία συντροφιά τοῦ ἀνθρώπου.

«Βοήθεια στα ζώα σημαίνει άγώνας για τον άνθρωπο»

ΠΑΡΙΣΙ. — «Τὰ ζώα ἔχουν ψυχή», δηλώνει ὁ Μισέλ Κλέν, ὁ διάσημος κτηνίατρος, γιὰ τὸν ὀπαῖον, ἡ ὑπεράσπιση ἐνὸς ζώου σημαίνει: ἄγώνας γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Στὴν πόρτα του, πάνω ἀπὸ τὴν ταμπέλα πού γράφει: «Κτηνίατρος», ὁ Μισέλ Κλέν θὰ μποροῦσε νὰ γράφει τὸ πιστεῦμά του: «Τὰ ζώα μὲ ἔκαναν ἄνθρωπο». Μὲ τὴ ζωὴ του καὶ τὴ φιλοσοφία πού διαποτίζει τὰ διδῆλιά του, ξεφεύγει ἀπὸ τὰ πρότυπα τοῦ ἐπαγγέλματός του: Τὸν εὐσωμιο ἄνδρα, πού μὲ τίς καουτσουκένιες μπότρες ξεγεννάει μιὰ ἀγελάδα κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ, πού κρατᾷ ὁ κτηνίατρος. Ἡ τοῦ κοσμικοῦ κτηνίατρο, πού γιὰ ἀστρονομικὲς τιμές, ὑποβάλλει σὲ στέρωση τὸν σκύλο ἢ τὴν γάτα μιᾶς κοιψῆς κυρίας.

«Πρὶν νὰ τὸν γνωρίσει κανεὶς, πρὶν τὸν ἀκούσει: νὰ μιλάει καὶ νὰ δεῖ μέσα στὰ μάτια του αὐτὴ τὴ φλόγα, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἔχει: μιὰ ψευδῆ εἰκόνα γιὰ τὴν προσωπικότητα αὐτοῦ τοῦ πενηντάρη, μὲ τὴν μεγάλη φωτογένεια καὶ τὴν ἀκόμη μεγαλύτερη φήμη», γράφει ὁ Πῶλ Ζιανολί, σὲ ἄρθρο του πού δημοσιεύθηκε στὴ «Φράνς Σουάρ». «Ὅμως, μερικὲς ἀπὸ τίς φράσεις του μοῦ ἔκαμαν τρομακτικὴ ἐντύπωση».

«Μετὰ ἀπὸ τίς μορφές ἐξέγερσής μου, ἦσαν ἡ ὑπεράσπιση τῶν ζώων», λέει ὁ Μισέλ Κλέν, «Πι-

στεύω ὅτι: κατὰ κάποιον τρόπο θέλησα νὰ μεταχειριστῶ τὰ ζώα ὅπως τοὺς ἀνθρώπους, προστατεύοντας τα ἀπὸ τὴν βία, τὴν περιφρόνηση καὶ τὴν ἀδιαφορία, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ὑπῆρξαν, πολλές φορές, ἀρκετὰ ἀπάνθρωποι, ὥστε νὰ μεταχειριστοῦν τοὺς ὁμοίους τους χειρότερα καὶ ἀπὸ τὰ ζώα. Ὁ ἀντιπολιτευόμενος, ὁ ἀντικαθεστωτικὸς, ὁ ἐγχερωμὸς ἄνθρωπος ἔχουν ὑποστῆ συχνὰ χειρότερη μεταχείριση ἀπὸ τὰ ζώα. Κάνοντας λοιπὸν ὅ,τι καλύτερο μπορῶ γιὰ μερικὰ ζώα πού δρῶνται: σὲ ἄθλια κατάσταση, ἐπαναστατῶ γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους - σκύλους καὶ ντρέπομαι: λιγότερο πού εἶμαι ἄνθρωπος».

Καθημερινά, ἀκόμη καὶ τίς νύχτες ἢ τίς Κυριακὲς, εἶναι στὴν διάθεση τῶν ζώων πού ὑποφέρουν. Δὲν τοῦ εἶναι εὐχάριστο νὰ μιλοῦν γιὰ τὴν ἀφοσίωσή του στὰ ζώα, γιὰτί, ὅπως λέει: «τοὺς χρωστάω περισσότερο ἀπ' ὅσα μοῦ χρωστοῦν. Μὲ ἔκαναν αὐτὸ πού εἶμαι».

Στὴ συνέντευξη πού ἔδωσε στὸ δημοσιογράφου τῆς «Φράνς Σουάρ», ὁ Μισέλ Κλέν ἀνέπτυξε τίς ἀπόψεις πού ἔχει: πάνω στὰ ζώα, καὶ ἐξήγησε γιὰ ποιοὺς λόγους ὑπερασπίζεται: τὰ ζώα σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ ἀνθρώπους.

ΕΡΩΤΗΣΗ: Αισθάνεσθε τὸ ἴδιο ὑπεύθυνος ὅσο ἕνας γιατρός

ή ένας χειρουργός που φροντίζουν έναν άρρωστο: "Η δὲν μπορείτε ν' αποφύγετε αυτή τή δύσκολη σκέψη, ὅτι δηλαδή, «στό κάτω-κάτω, ζωὸ εἶναι»;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ: Για ἕνα γιατρό, ὁ ἄρρωστος εἶναι ἄρρωστος, εἴτε πρόκειται για ζωὸ, εἴτε για ἄνθρωπο. Ἐμεῖς οἱ κτηνίατροι, δείχνουμε μεγαλύτερη προσοχή και ἀφοσίωση ἀπ' ὅτι ὀρισμένοι γιατροί. Τὸ καθήκον μας εἶναι, ὅμως, συχνά πολύ πιό δύσκολο ἀπὸ τὸ δικό τους, γιατί αὐτοὶ οἱ ὅποιοι ζητοῦν τήν βοήθειά μας, δὲν μᾶς ἀφήνουν χρόνο για διαστασιμὸς.

ΕΡΩΤ.: Δὲν σᾶς ἀρκεῖ τὸ νὰ εἴσατε ἕνα τεχνικός;

ΑΠΑΝΤ.: Για νὰ φροντίζει κανεὶς ἕνα ζωὸ, πρέπει νὰ αἰσθάνεται μιὰ κάποια ἔλξη γι' αὐτό. Χωρὶς αὐτήν, ἕνας κτηνίατρος δὲν θὰ ἦταν ἱκανὸς νὰ παρατηρήσει και νὰ ἐριμνεύσει τή συμπεριφορά τοῦ ζωῦ και νὰ καταλάβει τὸ νόημα τῶν κινήσεών του.

ΕΡΩΤ.: Ἐνας γιατρός θέτει ἐρωτήσεις και ὁ ἄρρωστος τοῦ δίνει πληροφορίες, π.χ. που εἶναι ἐντονότερος ὁ πόνος, ἀπὸ πότε τὸν αἰσθάνεται. Ἀλλὰ τὰ ζωὰ εἶναι βουβοὶ ἄρρωστοι, ἔτσι δὲν εἶναι;

ΑΠΑΝΤ.: Για σᾶς, ἴσως, ἀλλὰ ἐγὼ εἶμαι γιατρός τους και πρέπει νὰ ἔχω τήν ἱκανότητα νὰ καταλαβαίνω τὰ «νεύματά» τους. Σ' αὐτὸ τὸν τομέα, τὰ ζωὰ λένε λιγότερα ψέματα ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι συχνά παραπλανοῦν τὸν γιατρό, λέγοντάς του

διάφορες ἀνακρίβειες.

ΕΡΩΤ.: Ὁ ἄνθρωπος ἔχει μιὰ πνευματικὴ ζωή, ἢ ὅποια ἀπαιτεῖ νὰ τὸν διατηρήσουμε ζωντανό, ἔστω και μ' ἕνα σῶμα παράλυτο... Ὅμως, ἕνας σκύλος ἢ μιὰ γάτα;

ΑΠΑΝΤ.: Θέλετε νὰ με κάνατε νὰ πῶ, ὅτι τὰ ζωὰ ἔχουν ψυχή; Τὸ λέω, γιατί τὸ πιστεύω. Τὸ αἰσθάνομαι: όταν υποφέρω και ὁ πόνος τους μοιάζει τόσο πολὺ μὲ τὸν ἀνθρώπινο. Ἀραγε, σὲ ἄλλα σημεῖα διαφέρουμε τόσο πολὺ; Ὑπάρχουν μερικὲς φράσεις τοῦ βιολόγου Ζάν Ροστάν, τίς ὅποιες ἐπαναλαμβάνω συχνά: «Ἐνα ἀπὸ τὰ πράγματα που πιστεύω ἀκράδαντα, εἶναι ἀπὸ τὰ λόγια, για τὰ ὅποια εἶμαι σχεδὸν ὀέβαιος, εἶναι: ὅτι στὸν ἄνθρωπο και στὸ ζωὸ, ὑπάρχει μιὰ διαφορά περισσότερη ἢ λιγότερη, μιὰ διαφορά ὅμως ποσοτικὴ και ὄχι ποιοτικὴ. Εἶμαστε φτιαγμένοι ἀπὸ τίς ἴδιες οὐσίες μὲ τὰ ζωὰ. Ὅταν ἕνας σκύλος πεθαίνει ἐπειδὴ δὲν μπορεῖ ν' ἀντέξει στὸ χωρισμὸ μὲ τὸν κύριό του, ἀποδεικνύει: ὅτι ἔχει ψυχή, ἀφοῦ χρειάζεται ψυχή για νὰ πεθάνει κανεὶς ἀπὸ ἀγάπη.

ΕΡΩΤ.: Ἡ εὐθανασία, σᾶς θέτει πρόβλημα συνειδησίας;

ΑΠΑΝΤ.: Στὸν τομέα τῆς ἠθικῆς δὲν ὑπάρχει πρόβλημα, τὴ στιγμή που ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ τὴν ἐφαρμόσουμε, μὲ τή συγκατάθεση, φυσικά, τοῦ κυρίου. Στις περισσότερες ὅμως περιπτώσεις, ὀρισκόμαστε μόνοι μπροστὰ στὴν ἀπόφαση που ποῖπει νὰ πάρουμε.

ΕΡΩΤ.: Ένα ζώο καταλαβαίνει ότι το φροντίζετε, δηλαδή ότι οι χειρωνακίες που κάνετε έχουν στόχο να το ανακουφίσουν;

ΑΠΑΝΤ.: Όχι, μόνο το καταλαβαίνει, αλλά αφήνεται στα χέρια μου και μου εκφράζει την ευγνωμοσύνη του ακόμη και μετά από καιρό. Και αυτό δεν συμβαίνει μόνο με τα οικιακά ζώα, αλλά και με άγρια ζώα, τα οποία έχω θεραπεύσει κατά καιρούς από διάφορες αρρώστιες.

ΕΡΩΤ.: Υπάρχουν άνθρωποι, οι οποίοι είναι καλοί και ευγενικοί με τα ζώα;

ΑΠΑΝΤ.: Γνωρίζω ορισμένα άτομα, που δίνουν προτεραιότητα στο ζώο που τους κρατάει συντροφιά. Πολλοί είναι: ίκανοί να ακυρώσουν σημαντικά ραντεβού τους, ή να αφήσουν τους φίλους τους να περιμένουν, προκειμένου να εγκαταλείψουν μόνο τους τον σκύλο ή την γάτα τους. Με τη συμπεριφορά τους αυτή, εκδηλώνουν το σεβασμό τους και ανταμείβουν το ζώο για τη στοργή και την πίστη του.

ΕΡΩΤ.: Τελικά, καταλήγετε να γίνετε και ψυχολόγος, εκτός από κτηνίατρος;

ΑΠΑΝΤ.: Λόγω του επαγγελματός μου, επεμδαίνω συχνά στις σχέσεις ανάμεσα σε ανθρώπους και ζώα. Προσπαθώντας να εξηγήσω την συμπεριφορά ενός σκύλου, καταλήγω στο να σκιαγραφώ το ψυχολογικό πορτραίτο αυτού που «κρατάει το λουρί».

ΕΡΩΤ.: Η συχνή επαφή με

τα ζώα και η αγάπη που τρέφετε για αυτά, δεν κινδυνεύουν να σας μετατρέψουν σε μισάνθρωπο;

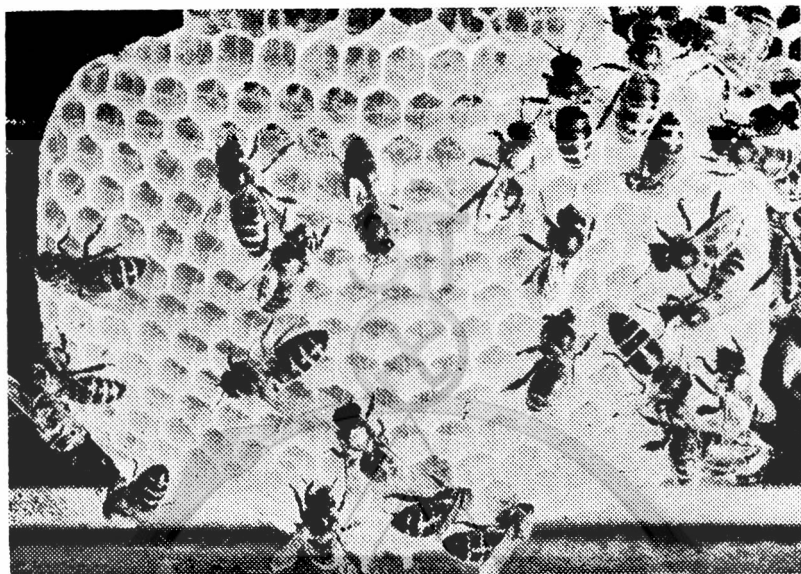
ΑΠΑΝΤ.: Πιστεύω ότι αυτό θα έπρεπε να μου έχει ήδη συμβεί, εδω και είκοσι χρόνια. Πάντως, αναγνωρίζω ότι πρέπει να αγωνίζομαι συνέχεια ενάντια στον πειρασμό, δηλαδή του να πω ότι αν είχα να διαλέξω ανάμεσα στο ζώο και τον άνθρωπο, θα διάλεγα τα ζώα. Ευτυχώς, έχω ακόμη εμπιστοσύνη στον άνθρωπο.

ΕΡΩΤ.: Τι είναι αυτό που θα μπορούσαμε να μάθουμε από τα ζώα;

ΑΠΑΝΤ.: Πολλά. Αλλά εγώ θ' αναφέρω μόνο ένα πράγμα. Μας θυμίζουν την βιολογική σημασία της οικογένειας.

«Κάπου, στην καρδιά του Ίσραήλ, έχουν αναλάβει να συγκεντρώσουν όλα τα ζώα που αναφέρονται στη Βίβλο, λέει ο Μισέλ Κλέν. «Πρέπει να τονίσει κανείς τη σύμπτωση αυτής της πρωτοβουλίας με την αύξηση του μεγάλου άγχους της εποχής μας: Ένός πυρηνικού πολέμου, που θα μπορούσε να καταστρέψει ένα τμήμα του πλανήτη. "Αν συνέβαινε κάτι τέτοιο, τότε όλα τα βιολογικά ζώα θα εβρισκαν καταφύγιο σε ένα τεράστιο πετρελαιοφόρο, το οποίο θα περιπλανιόταν στις απέραντες εκτάσεις της Θάλασσας. Αυτά τα ζώα, θα ήταν τότε η ύστατη μαρτυρία της ανθρώπινης παρουσίας στη Γη».

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 5 Ιουνίου '80

Μιλούν οι μέλισσες - καί πώς;

Οι μέλισσες έχουν έπαινεθή για την τεχνική τους, αλλά όχι και για την... όμιλία τους. Μάλιστα, έχουν θεωρηθή βωβές.

Τώρα εύρέθη ότι διαθέτουν κάποια δυνατότητα επικοινωνίας, ότι πέραν από το γνωστό «μπούζζ», χρησιμοποιούν μια κλίμακα ήχων και καταβάλλεται προσπάθεια αποκωδικοποίησής. Αυτό έγινε δεκτό σε συγκέντρωση μελισσολόγων στην Ουάσιγκτων, έπειτα από εισήγηση του Σοβιετικού έμπειρογνώμονος καθηγητή του Γιώργη Ταράνοβ.

Το Μελισσολογικό Ίνστιτούτο

Έρευνών έγκατέστησε ένα ήλεκτρονικό έργαστήριο ακουστικής, που καταγράφει τους έκπεμπόμενους ήχους των μελισσών. Οι μαγνητοταινίες αναμεταδίδονται, απομονώνονται οι ήχοι, μεγεθύνονται, μελετώνται. Ήδη εύρέθη ότι η βασίλισσα εκπέμπει διαφορετικούς ήχους. Μερικοί είναι πληροφοριακοί για σημεία τροφής και συνοδεύουν τον γνωστό «χορό των μελισσών». Απομονώθηκαν ήχοι συναγερμού για τον θάνατο μιας βασίλισσας.

Β. Ταταρένκο

Ἐν ἀρχῇ ἦν ... τὰ ... λαχανικά

Τοῦ Σοβιετικοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ

Μ. Α. ΣΑΜΨΟΝΩΦ

ΜΟΣΧΑ. — Σήμερα, κανείς δὲν ἀμφισβητεῖ τὸ πόσο ὠφέλιμα εἶναι τὰ λαχανικά γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Γιὰ τὶς ἀνεκτίμητες ιδιότητες αὐτῶν τῶν πλούσιων πηγῶν θεραπευτικῶν οὐσιῶν, ἐπανειλημμένα ἔχουν γραφεῖ ἄρθρα, μελέτες κλπ.

Ἐκείνο, ὅμως, ποὺ πρέπει νὰ υπογραμμιστεῖ, εἶναι ὅτι τὰ λαχανικά δὲν εἶναι μόνο πολύτιμα γιὰ τὰ θεραπευτικὰ συστατικά ποὺ περιέχουν, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ὅτι βελτιώνουν τὴν ἀφομοίωση ἀπὸ τὸν ὄργανισμό μας τῶν λευκομάτων, τῶν ὑδατανθράκων καὶ τῶν λιπῶν.

Ἡ χρῆση τῶν λαχανικῶν σ' ὁποιαδήποτε μορφή (σαλάτες, γαρνιτούρες κλπ.) καὶ σ' ὁποιαδήποτε κατάστασι, (ῶμα, βραστά, ἀποξηραμένα, κονσερβοποιημένα κλπ.) ἐνισχύει τὶς ἐκκρίσεις τῶν ἀδένων τοῦ πεπτικοῦ συστήματος καὶ συντελεῖ στὴν καλύτερη χώνεψη καὶ ἀφομοίωση τῆς τροφῆς. Ἄν π.χ. φάτε ἓνα κομμάτι χορτόπιττα, οἱ ἀδένες τοῦ πεπτικοῦ

συστήματος ἐκκρίνουν περισσότερα ὑγρά ἀπὸ ὅσα ἐκκρίνουν ὅταν φάτε ἓνα κομμάτι κρεατόπιττα, ἢ γιὰ τὴν λίπη ἔχουν τὴν ιδιότητα νὰ ἐμποδίζουν τὶς ἐκκρίσεις τῶν ἀδένων τοῦ πεπτικοῦ μας συστήματος. Γι' αὐτὸ τὰ λαχανικά εἶναι ἀπαραίτητα καὶ γιὰ τὴν καλύτερη ἀφομοίωση τῶν λιπαρῶν οὐσιῶν.

Ἔτσι, τὰ χόρτα ὄχι μόνο ἐνισχύουν τὶς ἐκκρίσεις τῶν γαστρικῶν ὑγρῶν, ἀλλὰ κάνουν πιὸ ἀποτελεσματικὴ καὶ τὴ δραστηριότητά τους κατὰ τὴ διαδικασία τῆς χώνεψης. Ἀκόμα, τὰ χόρτα, εἶναι καὶ ἰσχυροὶ ρυθμιστὲς τῆς δραστηριότητος τῶν ἀδένων τοῦ πεπτικοῦ συστήματος, ποὺ μετέχουν στὴ διαδικασία τῆς χώνεψης.

Γι' αὐτὸ εἶναι ὠφέλιμο ν' ἀρχίζουμε τὸ γεῦμα μὲ μιὰ σαλάτα, μὲ μιὰ ὁποιαδήποτε σαλάτα, γιὰ τὴν ἐπενεργεῖ σὺν ρυθμιστῆς τῶν ἐκκρίσεων τῶν ἀδένων τοῦ πεπτικοῦ συστήματος καὶ ἀκόμα, γιὰ τὴν καλύτερη ἀφομοίωση τῶν λιπαρῶν οὐσιῶν.

τελούν προετοιμάζουν το στομάχι μας για τή χώνεψη της τροφής.

Πραγματικά, ανεκτίμητος είναι ο ρόλος των λαχανικών στη διατροφή αυτών που επιθυμούν να χάσουν το περιττό βάρος. Τα χόρτα μας δίνουν γρήγορα το αίσθημα του χορτασμού. Ρυθμίζουν τις λειτουργίες των εντέρων και αποτελούν όπλο στον αγώνα κατά της παχυσαρκίας. Όσοι έχουν βάρος πάνω από το φυσιολογικό, πρέπει από τα λαχανικά να τρῶνε σε περιορισμένη ποσότητα πατάκια και πατάτες, γιατί περιέχουν μεγάλες ποσότητες άμυλου.

Ιδιαίτερη θέση τα λαχανικά πρέπει να έχουν στη διατροφή των ηλικιωμένων ανθρώπων, γιατί και όταν ακόμα ή κατάσταση της υγείας τους είναι καλή, ή κινητικότητα με το πέρασμα του χρόνου περιορίζεται. Είναι δύσκολο στους ανθρώπους μεγάλης ηλικίας να περπατούν γρήγορα και να τρέχουν. Και όσο μειώνεται ή ικανότητα για κίνηση του ανθρώπου, τόσο και ή κατανάληψη ενέργειας του οργανισμού του περιορίζεται. Και γι' αυτό αντίστοιχα πρέπει ή τροφή του να περιέχει λιγότερες θερμίδες. Και τα λαχανικά εδώ ακριβώς έρχονται να μας βοηθήσουν.

Τα λαχανικά είναι ωφέλιμα, όχι μόνο για τους υγιείς, αλλά και για τους ασθενείς και ιδιαίτερα για όσους υποφέρουν από καρδιαγγειακές παθήσεις: υπέρταση, ισχαιμία κ.ά., γιατί περιέχουν σε άφθονία άλατα καλίου, που είναι απαραίτητα για τή λειτουργία του μυοκαρδίου. Ακόμα,

όσοι υποφέρουν από αρτηριοσκληρωση, είναι αναγκαίο να περιλαμβάνουν καθημερινά στη διατροφή τους και λαχανικά, γιατί όρισμένες από τις ουσίες που περιέχονται σ' αυτά συντελούν στην αποβολή από τον οργανισμό των πλεονασμάτων της χοληστερίνης και κυρίως ή διταμίνη C — που περιέχουν τα λαχανικά — συντελεί στην αποφυγή των διαταραχών στην έναλλαγή της χοληστερίνης στον οργανισμό μας.

Εξάλλου, δέν υπάρχει καμιά θεραπευτική δίαιτα που να μην περιέχει λαχανικά. Όπως π.χ. σε διάφορες παθήσεις του στομάχου και των εντέρων, οι γιατροί συνιστούν πατάτες, κολοκύθια κ. λ. π.

Φυσικά, όλα όσα αναφέρονται παραπάνω για τή σπουδαιότητα των λαχανικών στη διατροφή και των υγιών και των ασθενών, δέν σημαίνει, σε καμιά περίπτωση, ότι υποστηρίζουμε τις θεωρίες αυτών που συνιστούν τήν άμεση χρήση λαχανικών και διακηρύσσουν τήν επιστροφή μας στη λεγόμενη «φυσική φυτική διατροφή». Αυτοί οι ψευδοδιαιτολόγοι κάνουν μεγάλη ζημιά. Γιατί με τή θεωρία τους για τον αποκλεισμό από τή διατροφή μας των λευκωμάτων και των λιπών, οδηγούν αυτούς που τους ακολουθούν στο να προκαλούν στον οργανισμό τους σοβαρές διαταραχές στην έναλλαγή της ύλης, γεγονός που μπορεί να επιφέρει βαριές ασθένειες.

Τέλος, μπορεί να αναφερθούν όρισμένες χρήσιμες υποδείξεις για τή καλύτερη διατήρηση της θρε-

πικρίας άξίας των λαχανικών, που χρησιμοποιούμε στη διατροφή μας.

● Καθαρίζετε και τειμαχίζετε τα λαχανικά λίγο πριν τα μαγειρέψετε, ή πριν τα χρησιμοποιήσετε για σαλάτα κλπ.

● Τα μαγειρευμένα λαχανικά να μην τα ξαναζεσταίνετε πολλές φορές, γιατί καταστρέφονται οι βιταμίνες τους. Και όταν σας μένει αρκετό πλεονάσμα από τα λαχανικά που μαγειρέψατε, τότε να ζεσταίνετε τόση ποσότητα, όση χρειάζεται για τó γεύμα σας.

● Τα έξωτερικά φύλλα από τó λάχανο μην τα πετάτε, γιατί περιέχουν περισσότερες βιταμίνες από τα έσωτερικά φύλλα. Μπορεί-

τε να τα χρησιμοποιείτε για χουρτόσουπες.

● Μη χύνετε τó νερό όπου έχετε όρασει πατάτες καθαρισμένες ή άλλα λαχανικά. Μπορείτε να τó χρησιμοποιήσετε σε σουπες ή άλλα φαγητά.

● Τα λαχανικά πρέπει να τα καθαρίζετε και να τα τειμαχίζετε με άνοξιείδωτα μαχαίρια.

● Τó φαγητό από λαχανικά που περιέχουν καροτίνη (καρότα, γλυκιά πιπεριά, φρέσκο κρεμμύδι, ντομάτες) πρέπει να τó μαγειρεύουμε με ελαιόλαδο ή σπορέλαιο, γιατί διαφορετικά, αφομοιώνεται δύσκολα από τόν οργανισμό μας.

(ΤΑ ΝΕΑ, 7 Μαΐου '80)

* * *

ΕΝΑ ΣΚΥΛΑΚΙ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΣΕΒΑΣΜΟ ΣΤΗ ΖΩΗ

Τό παρισινό περιοδικό France Dimanche έδημοσίευσε τελευταίως τó «κατόρθωμα» ενός μικρού σκυλιού, τού Πέννου, που έσωσε τήν ζωή τής κυρίας του, τής γνωστής καλλιτέχνιδος Ρίκα Ζαράι.

Ένοσηλεύετο σε έλθετική κλινική από νευρική κατάπτωση και άπεφάσισε ν' αυτοκτονήσει. Μπήκε στο λουτρό και έκοψε τις φλέβες της. Άλλά τήν ίδια στιγμή, τó σκυλάκι, που δέν τó αποχωρι-

ζόταν ποτέ, «κάτι» κατάλαβε στο δωμάτιο, έτρεξε προς τó μπάνιο και άρχισε να ούρλιάζει ξύνοντας τήν πόρτα. Οί νοσοκόμοι έτρεξαν και έφθασαν έγκαιρως.

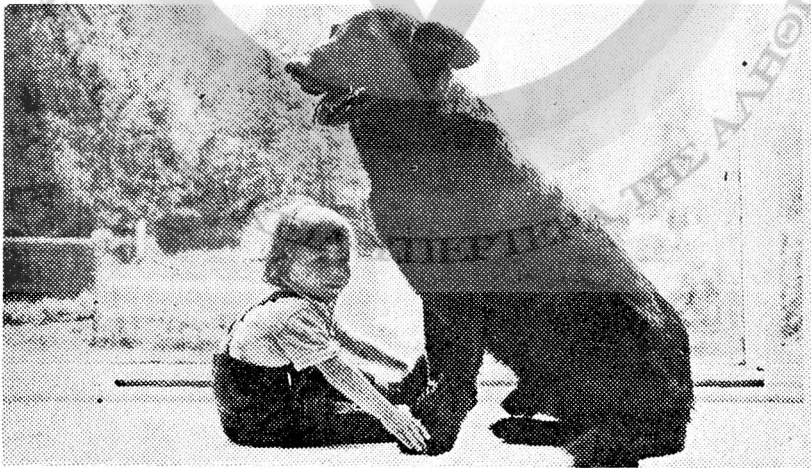
«Χωρίς τόν Πέννου, έδήλωσε μετά τήν ανάρρωσή της, ή Ρίκα, δέν θά ήμουν στη ζωή. Ήταν ένα πολύ μικρό, αλλά και χαριτωμένο σκυλάκι. Με δίδαξε τόν σεβασμό στη ζωή.»

Η ΜΙΚΡΗ ΚΑΙ Ο ΜΕΓΑΛΟΣ

Ο ζωολογικός κήπος του Σάν Ντιέγκο φυλάει ως κόρην ὄφθαλμοῦ τὰ δύο νέα ἀποκτήματά του: τὸν καλοκάγαθο γορίλλα καὶ τὴ μικρή, πονηρὴ μορμोजέτ. Τὰ δύο ζῶα, ἀνήκουν στὴ συνομοταξία τῶν ἀνωτέρων θηλαστικῶν, μὲ τὴν ἐξῆς διαφορά: ὁ μὲν γορίλλας εἶναι ὁ δυνατότερος καὶ μεγαλύτερος ἐκπρόσωπος τοῦ εἴδους, ἡ δὲ μορμोजέτ ὁ μικρότερος.

(ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 3 Ἰουν. '80)

Ο «μεγάλος ἀδελφός»: Ἐνα πελώριο ποιμενικὸ γερμανικὸ σκυλι κάνει θαυμάσια συντροφιά στὸ κοριτσάκι τῶν 18 μηνῶν.

(Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ ELLE)

Π Ρ Ο Σ Ε Υ Χ Η Τ Ω Ν Ζ Ω Ο Φ Ι Λ Ω Ν

Θ ε έ,

Εισάκουσε τὴν ταπεινὴ μας προσευχὴ
Γιὰ τοὺς καυμένους φίλους μας. — τὰ Ζ ῶ α,
ποὺ πάσχουν,
ποὺ τὰ λειώνουν στὴ δουλειά,
ποὺ τ' ἀφήνουν νησοκικά,
ποὺ τὰ μεταχειρίζονται σκληρά,
γιὰ ὅλα τὰ καυμένα πλάσματα,
ποὺ τὰ κρατοῦν αἰχμάλωτα μέσα σὲ σιδερένια φράγματα,
ποὺ ἐπάνω τους ματώνουν τὰ κορμιά τους,
μάταια, γυρεύοντας νὰ φύγουν,

γιὰ τὰ κυνηγημένα, τὰ χαμένα, τὰ ἐγκαταλελειμμένα,
τὰ τρομοκρατημένα, τ' ἀφημένα στὴν τρομερὴ πείνα,
κι' ἀκόμα γιὰ τὰ ζῶα ποὺ θανατώνονται ἀλύπητα.
Γι' αὐτὰ ἐκλιπαροῦμε τὴν Εὐσπλαχνία Σου καὶ τὴ Συμ-
πόνοια Σου, Θεέ.

Γι' αὐτοὺς, ποῦναι ἀφέντες τους, ζητοῦμε νὰ ἐμπνεύσης
Αἰσθήματα Συμπόνιας.

Χέρι μαλακὸ καὶ
Λόγια γλυκὰ καὶ στοργικά.

Κάνε καὶ ἡμᾶς Ἀληθινούς Φίλους τῶν Ζώων,
νὰ γίνωμε κι' ἐμεῖς Φιλεύσπλαγχοι,
γιὰ τὴν Ἀγάπη τοῦ Υἱοῦ Σου,
τὴν τρυφερὴ καρδιά τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ Κυρίου μας.

Ἄ μ ῆ ν.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ

ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Σημειώσεις ΧΡ. Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΓΩΓΗ ΘΑΝΑΤΟΥ

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΕ ΜΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΘΑΝΑΤΟΛΟΓΙΚΗ
ΒΙΟΑΓΩΓΙΚΗ, του Καθηγητού Νικ. Π. Μποχλόγυρου

Ὁ Πλάτων εἶπε ὅτι ἡ φιλοσοφία εἶναι «παιδεία θανάτου». Κατὰ τὸν ὅρισμὸν αὐτόν, ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἐδραίωσις μιᾶς «ἀγωγῆς θανάτου» γιὰ τὴν ὀρθὴν ἀντιμετώπισι τοῦ βιολογικοῦ αὐτοῦ φαινομένου, εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν φιλοσοφία. Τὰ τελευταῖα χρόνια γίνεται εὐρύτατα λόγος περὶ «θανατολογίας», ὡς κλάδου ἐπιστημονικῶν, ἀλλὰ καὶ κοινωνιολογικῶν ἐρευνῶν. Πολλὰ συνέδρια γίνονται μὲ θέμα τὴν θανατολογία στὶς διάφορες ἀπόψεις της; ἔγινε δὲ καὶ στὴν Ἑλλάδα, τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1976, ἓνα διεθνὲς συμπόσιο ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ Ἰω. Ν. Θεοδωρακοπούλου, μὲ θέμα τὴν μελέτη τοῦ θανάτου. Τώρα, ὁ Καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Νικόλαος Παντ. Μποχλόγυρος, παρουσιάζει τὴν μελέτη του, σὰν «συμβολὴ σὲ μιὰ σύγχρονη θανατολογικὴ βιοαγωγικὴ». Εἶναι λοιπὸν καὶ

ἡ Ἑλλὰς παροῦσα στὴν παγκόσμια φιλοσοφικὴ περὶ τὸν θάνατο κίνησι.

Ὁ κ. Καθηγητὴς ἔχει δημοσιεύσει καὶ ἄλλες θανατολογικὲς μελέτες, φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ δοκίμιον γιὰ τὴν «Ἀγωγὴ θανάτου», ἀποτελεῖ τὴν συμπύκνωσι τῶν ἐργασιῶν του. Εἶναι μιὰ ἐργασία μνηστικὴ τοῦ Ἑλληνοσ ἀναγνώστου στὴν διεθνή κίνησι τῆς θανατολογίας, ἡ ὁποία δὲν ἐξαντλεῖται σὲ σκέψεις ἠθικοῦ ἐπιπέδου, ἀλλὰ, περισσότερο, προσπαθεῖ νὰ στηριχθῇ στὰ πορίσματα τῶν συγχρόνων ἐπιστημονικῶν πορισμάτων τῆς διαστημικῆς μας ἐποχῆς.

Ὑποστηρίζει, ὅτι μὲ τὸ προσεγγίζον τέλος τοῦ εικοστοῦ αἰῶνος σημειώνεται καὶ τὸ τέλος μιᾶς μεγάλης ἐποχῆς, ποὺ ἄλλαξε τὴν εἰκόνα τοῦ κόσμου καὶ ἔθεσε τὶς βάσεις γιὰ μιὰ ἐπαναστατικὴ ἀναθεώρησι τῆς περιβαλλούσης πραγματικότητος. Ἡ μετάβασις τοῦ ἀνθρώπου στὴ Σελήνη, ἡ

προσπάθεια έπαφής με άλλους κόσμους, ή ανίχνευσις του μυστικού τής ζωής, τὰ θαύματα τής ηλεκτρονικής τεχνολογίας και ή σειρά τών επιστημονικῶν έν γενεί ανακαλύψεων, άνοιξαν νέους όρίζοντες για τόν άνθρωπο, ό όποιος καλείται να άξιολογήσει τὰ έως τώρα «κατεστημένα» πορίσματα, με καταξίωση ή άπόρριψη. Για τόν θάνατο, έπιφυλάσσει τήν άπόρριψη.

Άλλά, για τήν παρακολούθησι τών σκέψεων του συγγραφέως, άπαιτείται ένα νέο λεξιλόγιο ή μιὰ νέα έννοιολογία τών γνωστών λέξεων. Πρωτίστως, ό συγγραφεύς κάνει διάκρισι μεταξύ ζωής και βίου. Ό βίος είναι ένα φαινόμενο του μικροκόσμου, ένω ή ζωή είναι γεγονός του μακροκόσμου. Ένας βίος τερματίζεται, ή ζωή συνεχίζεται. Αυτό που καλούμε θάνατο δέν είναι, κατά τόν Μορέν, παρά μιὰ μεταλλαγή του χρησιμοσϋ τών κυττάρων του ανθρώπινου οργανισμοϋ, μιὰ άναδομή. Δέν είναι θάνατος με τήν έννοια τής εξαφανίσεως. Η εξαφάνισις λαμβάνει χώραν σε πολύ περιωρισμένο πεδίο τής ζωής και όχι στη ζωή τήν ίδια. Βέβαια, αν εξακολουθήσωμε να σκεπώμεθα με τὰ δεδομένα του πρωτογόνου, θα εξακολουθήσωμε και να κυριαρχώμεθα, όπως εκείνος, από τήν άγνοια, τήν άπορία και, τελικά, από τόν φόβο. Τὰ στενά πνευματικά όρια του πρωτογόνου ανθρώπου θα πλάσουν μιὰ ανά-

λογη μυθολογία και φιλοσοφία, με χαρακτήρα ανθρωποκεντρικόν. Άλλά, στην εποχή μας, ό άνθρωπος έχει λάβει τήν θέση του στο Διάστημα και τείνει (πρέπει να τείνη) σε μιὰ νέα φιλοσοφία. Μιὰ φιλοσοφία $\chi \omega \rho \iota \varsigma \theta \acute{\alpha} \nu \alpha \tau \omicron$.

Όσο ό άνθρωπος θα θεωρη τήν τωρινή συνειδησιακή του πραγματικότητα ως μοναδική, φυσικά θα θεωρη και τόν θάνατο ως τέρμα της. "Αν όμως συνειδητοποιήση πως δέν υπάρχει ως άτομικότης στο Σύμπαν, αλλά ως όλότης διατυπώσεως μιās μορφής ενεργείας, θα ανπληφθη ότι αυτή ή ό λ ό τ η ς δέν γνωρίζει τόν θάνατο, διότι είναι μιὰ συνέχεια — και τότε θα πρέπει ν' αναγνωρίση τήν ταυτότητά της.

Ό κ. Καθηγητής λέγει ότι ό άνθρωπος, υπό τήν έννοιαν αυτήν, δέν είναι θνητός. Άλλως τε, όπως ειπε ό Ζαν Μονό, τὰ «μακρομόρια» δέν πεθαίνουν, αλλά συνεχίζουν τήν ανασύνθεσι στο άπειρον, σε ανεξάντλητες μορφές και α υ τ ή ή διαδικασία είναι ή Ζωή, όχι οι τρομερά περιωρισμένες εκδηλώσεις τών βίων. Ό άνθρωπος, λοιπόν, δέν είναι θνητός, αλλά έχει μάθει να θεωρηται θνητός. Ό θάνατος, λοιπόν, λέγει ό κ. Καθηγητής, δέν είναι φυσικό γεγονός — στη Φύση θάνατος δέν υπάρχει — αλλά είναι ένα γεγονός $\kappa \omicron \iota \nu \omega \nu \iota \kappa \acute{\omicron}$, ένα πολιτισμικό γεγονός. Θα αλλάξη άρδην ή έναντι του θανάτου στά-

σις τοῦ ἀνθρώπου, μὲ μιά νέα βιοαγωγικὴ, ἡ ὁποία θὰ ἀπορρέῃ ἀπὸ τὰ πορίσματα τῆς σημερινῆς ἐπιστήμης τῆς διαστημικῆς ἐποχῆς.

Σήμερα, ὁ θάνατος ἀμφισβητεῖται ἀπὸ πολλὲς πλευρές. Καὶ ἔχουν διαμορφωθῆ ἀντίστοιχες σχολὲς τῆς θανατολογίας. Εἶναι ἡ μακροσκοπικὴ ἀμφισβήτησις, πὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὴν διαπίστωσι τῆς ἀνυπαρξίας τῆς ὕλης, πὺ δὲν εἶναι παρὰ ἐκδήλωσις ἐνεργείας, μιὰ κυματοειδῆς κίνησις στὸ διάστημα. Εἶναι ἡ μακροβιολογικὴ ἀμφισβήτησις, ἡ ὁποία στηρίζεται στὸ γεγονός τῆς πορείας τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπου ὁ ὅρος «ἄνθρωπος» παύει νὰ ὑπάρχει, καὶ τὴν θέση του καταλαμβάνει ἕνας κύκλος ἐκδηλώσεων τῆς ζωῆς. Εἶναι ἡ μακρολογικὴ ἀμφισβήτησις, πὺ ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν σύγχρονη «κυβερνητικὴ» ἐπιστήμη, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι πράγματι αὐτὸ πὺ ἔνας ἄνθρωπος πραγματώνει στὸν βίον του, ἀλλὰ μιὰ συνεχῶς ἐξελισσόμενη πραγματικότης μέσα στὸ σύμπαν. Εἶναι ἀκόμη ἡ μακρο-οικολογικὴ ἀμφισβήτησις, ἐκεῖνη πὺ ἐδραιώνεται ἀπὸ τὴν διαστημικὴ, πλέον, συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου. Ἀντὶ γιὰ τὴν μικροσκοπικὴ ἔννοια τοῦ ἀνθρώπου, ὡς κέντρου τοῦ σύμπαντος, ὁ ἄνθρωπος συνειδητοποιεῖ ὅτι, μὲ τὴν Γῆ σὰν «πλοῖο τοῦ διαστήματος», κινεῖται μέσα σ' αὐτὸ καὶ τείνει σὲ μιὰ μεταφυσικὴ πραγματικότητα.

Ὁ συγγραφεὺς δέχεται τὴν ὑπαρξὴ «σχεδίου τῆς Δημιουργίας» καὶ «μεταφυσικοῦ προσορισμοῦ», μὲ τὴν ἔννοια προσορισμοῦ μὴ εἰσέτι κατακτηθέντος ἀπὸ τὴν φυσικὴ ἐπιστήμη. Καί, βέβαια, ὑποστηρίζει ὅτι σὲ διαστημικὲς διαστάσεις τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, θάνατος δὲν ἔχει θέση, εἶναι ἀνύπαρκτος καὶ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολῆ, ὅπως δὲν ἀπασχολεῖ τὰ ζῶα. Θὰ χρειασθῆ ὅμως μιὰ ἀναμόρφωσις τῆς ἀγωγῆς, γιὰ τὴν συνειδητοποίησι τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι δὲν εἶναι θνητός, ἀλλὰ ἀθανατικός (ὅρος τοῦ συγγραφέως).

Γράφει ὁ κ. Μποχλόγυρος: «Ὁ «θνητός» ὡς τύπος ἀνθρώπινος, πὺ διαμορφώθηκε ἀπὸ τὴν μέχρι σήμερα παραδοσιακὴ ἀγωγή, δὲν ἔκανε τίποτα ἄλλο, παρὰ νὰ σκιαμαχῆ μὲ τὸν θάνατο καὶ νὰ συμπεριφέρεται μὲ βάσι τὸν φόβο τοῦ θανάτου ἀνελεύθερα, ἄτολμα, δειλὰ νὰ ὑποτάσσεται στὴν ἀπειλὴ τοῦ κάθε ἀνεξέλικτου ἢ ὑποανέλικτου ὄντος, ἢ στὴν ἄγνοιά του γιὰ τὴν φύση καὶ πολλὰς φορὲς νὰ χρησιμοποιῆ τὸν θάνατο ὡς ἀπειλή, μὲ ἀποτέλεσμα, νὰ διαμορφώνεται ὁ βίος μὲ βάση τὸν περίφοβο διαχρωματισμὸ τοῦ θανάτου.

»Οἱ διεπιστημονικὲς σύγχρονες ἔρευνες διαμορφώνουν μιὰ ἄλλη πραγματικότητα, εἴτε τὸ θέλομε εἴτε ὄχι.

»Ἡ συνειδητοποίησι τῶν διεπιστημονικῶν διαπιστώσεων ἀπὸ τὸν σύγχρονο ἄνθρωπο, διαμορφώνουν ἕνα νέο τύπο ἀνθρώπου, σὲ ἀντίθεσι μὲ τὸν

μέχρι σήμερα. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ ἀ θ α ν α τ ι κ ὸ ς ἄνθρωπος (l' homme a-mortel), πὺν διαδέχεται τὸν τύπο τοῦ θνητοῦ. Ὁ ἀθανατικὸς ἄνθρωπος ἀποτελεῖ ἤδη πραγματικότητα, μὰ πλατεῖα ἐνημέρωση γιὰ τὶς σύγχρονες διεισθημονικὲς διαπιστώσεις ἐπιτελεῖται ἀπὸ τὰ μέσα ἐνημερώσεως, καὶ σὲ πολλὰ στρώματα ἀνθρώπων ἔχει διαμορφωθῆ ἡ διαστημικὴ συνείδησι.

»Ὁ ἀθανατικὸς ἄνθρωπος, πὺν συνειδητοποιεῖ ὅτι θάνατος δὲν ὑπάρχει καὶ δὲν ἔχει αὐτὴ τὴν ἔγνοια στὴν διανόησή του, διαμορφώνεται ὡς τ ε λ ε ί ω ς ἔ λ ε ὕ θ ε ρ ὸ ς ἄνθρωπος στὴ νοοτροπία του. Γι' αὐτὸν ὁ θάνατος δὲν ὑπάρχει, δὲν τὸν ξέρει. Ἔχει τὴν ἔγνοια τοῦ θανάτου καὶ τὴν ἀδιαφορία γι' αὐτόν, ὅπως τὸ ζῶο, τὸ ὁποῖο δὲν γνωρίζει τὸν θάνατο καὶ ἀδιαφορεῖ γι' αὐτόν (κατὰ τὸν Ρ. Σωβέν). Ἀλλὰ παράλληλα δὲν μένει σ' αὐτὴ τὴν ζωϊκὴν ἔγνοια καὶ ἀδιαφορία, διότι συνειδητοποιεῖ τὴν διαστημικὴν του πραγματικότητα καὶ τὶς διεργασίες τῆς πραγματώσεώς του. Στὴν περίπτωση αὐτῆ, δὲν ἔχει τὸν φόβο τοῦ θανάτου καὶ αἰσθάνεται τελείως ἐλεύθερος. Ἡ ἐλευθερία του αὐτὴ προέρχεται ἀπὸ τὸ μεγάλο διάνυσμα πραγματώσεως τῆς ὑπάρξεώς του καὶ ἀκόμη ἀπὸ τὸ ὅτι καλύπτει γνωσιακὰ τὴν μεταλλαγὴ φυσικότητας καὶ μεταφυσικότητας».

Ἄλλὰ σ' αὐτὴ τὴν μεταλλαγὴ δημιουργεῖται τεράστιο

πρόβλημα ἀγωγῆς, ὡστε ἡ νέα πραγματικότητα νὰ γίνεται ἀποδεκτὴ καὶ νὰ ρυθμίζη τὸν βίο τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ νέα αὐτὴ ἀγωγή θὰ ὑψώση «τὴν καθημερινότητα ὡς ὑπαρξιακὴ ἀξία στὴν μεταφυσικὴ πραγματικότητα». Ἡ καθημερινότης εἶναι ἡ πραγματικότης τοῦ ἀνθρώπου. Ἄντὶ νὰ εἶναι ὑποδουλωμένη στὸ φαινόμενο τοῦ θανάτου, θὰ ἀκολουθῆ τὸν νέο ρυθμὸ τοῦ ἀθανατικοῦ ἀνθρώπου. Θὰ ὑψώνεται σὲ ὑπερκοσμικὲς ἀυθύπαρκτες διαστάσεις τοῦ χώρου, τοῦ χρόνου καὶ τοῦ λόγου. Μὲ μὰ λέξι, θὰ καταξιώνεται. Καὶ τονίζει ὁ συγγραφεὺς ὡς κατηγορικὴ προσαγὴ τῆς νέας ἀγωγῆς:

«Νὰ πράττης καθημερινὰ κατὰ τέτοιο τρόπον, ὡστε ἡ καθημερινή σου πράξι νὰ ὑψώνεται σὲ ὀλοκληρωμένο ἔργο μὲ τὴν ἀναφορά τῆς στὴν ὀλότητα τῶν πράξεών σου καὶ τὴν ἀναγωγή τους στὴ μεταφυσικὴ πραγματικότητα τοῦ ἔργου, χρησιμοποιώντας τὴν κάθε μονάδα τοῦ ρυθμοῦ τῆς καθημερινότητος».

Εἶναι, ὀμολογουμένως, ἕνας ὕψιστος στόχος. Γιὰ τὸ πότε θὰ ἐπιτευχθῆ, τὸ ἄγνοεῖ καὶ ὁ φιλόσοφος συγγραφεὺς. Ἀλλὰ εὐχεται νὰ μὴ βραδύνη ὁ «ἀναμενόμενος» νέος αἰώνας. Ἡ διαδοχὴ τῶν αἰώνων—γράφει—δὲν εἶναι θέμα χρονολογικό, εἶναι καθαρὰ θέμα συνειδησιακό. Καὶ «στὴν συνείδησὶ μας θὰ μποῦμε ὡς ἀνθρωπότης στὸν 21ον αἰώνα».

Καὶ ἂν γιὰ μὰ στιγμιούλα

σκεφθοῦμε ὄχι ὡς θνητοὶ ἄν- ἄ θ α ν α τ ι κ ή. Μένει νὰ
 θρωποι, ἀλλὰ ὡς ἕτοια τῆς κατακτῆση αὐτῆ τὴν ὑψηλὴ
 ἀνθρωπότητος, θὰ δεχθοῦμε μεταφυσικὴ ἔννοια καὶ ὁ κα-
 πῶς αὐτὴ εἶναι πράγματι θένας ἄνθρωπος...

Ἐν κατακλείδι, ἡ μελέτη τοῦ καθηγητοῦ κ. Μποχλόγουρου εἶναι
 μιὰ ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα νεωτεριστικὴ καὶ ἐμβαθυντικὴ εἰσφο-
 ρὰ στὴν κατ' ἐξοχὴν φιλοσοφία τῆς θανατολογίας. Ἀπαιτεῖ,
 ὅμως, ἐπιμελῆ καὶ ἐπαναληπτικὴ ἀνάγνωσι γιὰ τὴν προσέγγισι
 στὴν ἀτραπὸ τῶν σκέψεων τοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος αἱρεται στὴν
 ὑπὲρ-ἀτομικὴ διάστασι τῆς ζωῆς ὅπου, γιὰ νὰ ἀναφεροῦμε στὸν
 ἐκκλησιαστικὸ ὕμνο, οὐκ ἔστι πόνος ἢ λύπη ἢ στεναγμὸς, ἀλλὰ
 ἕνας ἀπέραντος ὀρίζοντας φωτὸς, εἰρήνης καὶ γαλήνης . . .

I. Π. ΚΟΥΤΣΟΧΕΡΑ : L' A u - d e l à

Μετάφρ. Yvon Tarabout (Les Belles Lettres, Paris)

Μιὰ θαυμάσια δίγλωσση ἔκδοσι, σὲ πιστὴ καὶ γοητευτικὴ
 ἀνάπλασι τοῦ μεσοῦ ἑλληνικοῦ λυρικοῦ λόγου. Ἕνας περι-
 εκτικὸς σὲ γλαφυρὸν μεταφυσικὸν προβληματισμὸ δωδεκάλο-
 γος.

Ὁ ποιητὴς παλεύει μέσα σὲ μιὰ θάλασσα κυμάτων - συμ-
 βόλων. Σ' ὅλα σχεδὸν τὰ ποιήματα συναντᾷ τὰ πελάγη μὲ τοὺς
 ἀνέμους, τὶς τρικυμίες τῶν ἀνθρώπων, τὸν ἀναβρασμὸ τῶν κυ-
 μάτων, ἀντικρῶζει πλοῖα, κατάρπη, πανιά, σχεδίες, τὸ ὑγρὸ
 στοιχεῖο νὰ δεσπόζῃ κυριαρχικὰ σ' ὅλες τὶς συλλήψεις τῶν
 ἐννοιῶν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Ἀκόμη καὶ τοῦ θανάτου
 ὁ τίτλος προέρχεται ἀπὸ τὴν θάλασσα: Εἶναι «ὁ ἄλιεὺς τῶν
 ἀνθρώπων».

Ὅσο γιὰ τὸ νόημά του, δὲν ὑπάρχει ἐπιλογὴ στὶς προ-
 τάσεις:

Ἀποσύνθεσι
 ἀνασύνθεσι
 ἀνανέωσι.

Ἡ ἐνέργεια ἢ ἡ ἀντενέργεια;

Ὁ ἄνθρωπος ἢ ὁ ὑπεράνθρωπος;

Ἡ Ζωὴ ἢ ὁ Θάνατος;

Καὶ σὲ ἄλλο ποίημα, ἡ ἴδια ἀδυναμία ἐπιλογῆς:

Ἄραγε τὸ τέλος; Ἄραγε ἡ ἀρχή;

Καὶ τοιαῖα ἢ ἀρχή; ποιοὶ τὸ τέλος;

Μακρὰ ἀπὸ δογματικὲς ἀπόπειρες, δὲν ἐπισημαίνει οὔτε
 ἐπιλέγει, διερωτᾷται μονάχα καὶ ἀφήνει τὴν ἀπάντησι κενή...
 Ἰδοῦ...

Τὰ Ἐπέκεινα

Θά ῥθει ὁ ἀπόπλους γιὰ τὰ ἐπέκεινα.
Γρήγορα ἢ ἀργά, θά ῥθει.

“Ὅμως, ποιὰ τὰ ἐπέκεινα;

“Υπαρξη;

Ἄνυπαρξία;

“Ὀνειρο;

Νοσφαιρα;

Ἄλλος τρόπος τοῦ ἰδεῖν, τοῦ Πλωτίνου;

Εἶναι κύκνειον ἄσμα
ἢ τῶν γρύλλων τῶν ἀγροτικῶν ἐφύμνια;

Ἄλωτός;

Τῆς Ἑλένης τὸ νηπενθές

ἢ τοῦ νοσταλγοῦ τὸ «νόστιμον ἡμᾶρ»;

Εἶναι ἀπόπλους ἢ εἴσπλους τὰ ἐπέκεινα;

“Ὅμως

γνώριμος ἢ ἄγνωρος ὁ ἀπόπλους τῆς φυγῆς
γρήγορα ἢ ἀργά θά ῥθει.

Η ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΣΤΟ ΦΩΣ

ποιήματα Ἐφης Αἰλιανου.

Παλιὰ ἢ προσήλωσις τῆς
ποιητρίας σιὸν θρύλο τοῦ Ὀρ-
φέως καὶ τῆς Εὐρυδίκης (μὲ
τὶς «Ἐλεγείες» τοῦ 1966),
παίρνει τώρα ἕναν ὠριμότερο
τόνο, γιὰ τὸν προβληματισμὸ
τὸν μεγάλο.

Γιατί τοῦ ἀνθρώπου ἡ καρδιά νὰ
βρίσκεται
ἐκεῖ ὅπου δὲν εἶναι, πάντα θέλει;
Κι ἀφοῦ δὲν ἠμποροῦμε νὰ ξε-
φύγουμε
ἀπ’ τοῦ κορμιοῦ τῆ φυλακῆ
πῶς ἢ ψυχὴ ξανοίγει τὰ φτερά
τῆς;

Τίποτα δὲν μοῦ ἀπάντησες —
ποτέ!

Μόνο τὸ δάχτυλο στὰ χεῖλη ἔβαλες
καὶ χαμογέλασες.

Ἄραγε νὰ ἴναι τὸ χαμόγελο
ἐκεῖνο

τῆς ζωῆς τὸ νόημα
καὶ τῆς ζωῆς μου;

Χωρὶς νὰ σ’ ἐρωτήσω
στὸ βᾶθρο σου ἀκούμπησα τὸ
χέρι
Ὀρφέα,
καὶ μονάχη ἀπὸ τότε πορεύομαι,
κάτω ἀπὸ ἕναν ἥλιο ἀδυσώπητο...

Τῆς ζωῆς ἢ πορεία εἶναι δέ-
σημα «στὴ χώρα τῶν Ἰσκιων»,
θὰ μᾶς πῆ σὲ ἄλλο ποίημα,
ἕνας μετεωρισμὸς ἀνάμεσα
«στῶν ἄβυσσων τὸ κύκλωμα
καὶ τῶν ἄστρων τὸ τρέμισμα»,
στὸ φῶς καὶ στὸ σκοτάδι...

Καθένας τὸ καντήλι του
κι ὡς νὰ σωθῆ τὸ λάδι
μὲ τὸ σκοτάδι του ἄς παλεύει
ἀνύπνωτα
ὥσπου νὰ γίνεи φῶς..

Μιὰ κορύφωση στὴ φιλοσο-
φικὴ ἐνατένιση μᾶς δίνει στὸ
τελευταῖο κεφάλαιο τῆς συλ-
λογῆς, γιὰ τὴν «Εὐρυδίκη στὸ
φῶς», ὅπου ἀντιστρέφει τὸ

Σωκρατικό πόρισμα για τὸ σῶμα - σῆμα (τάφο) τῆς Ψυχῆς τῆς ἀθάνατης, προσφέροντας λίγη δικαιοσύνη στὸν ὑλικό μας κόσμο τὸν ἀπαραίτητο, σὰν ὄχημα πρὸς τὸν ἄλλον, τὸν ἀσύλληπτο πνευματικό:

Μιά φυλακὴ γιὰ τὴν ψυχὴ ἴσως δὲν εἶναι τὸ κορμί.
Εἶναι τὸ λίκνο τὸ ἱερό
καὶ τὸ κουκούλι
πού τὴν προστατεύει...

Μιὰ μέρα θὰ γκρεμίσουνε τὰ
τείχη
καὶ θὰ πετάξει στὸ ἀσημοφῶς
ἢ χρυσαλλίδα
ὅλες νὰ σμίξει τίς ψυχές τίς
τελειωμένες...

Μὴν τρέμεις
μόνο ἀφουγκράσου, κι ἄκουσε
τὸν χαλασμό πὺ γίνεται
σ' ὅλα τοῦ χρόνου καὶ τοῦ κύ-
κλου τὰ γυρίσματα
μὲ τὴν αὐγὴ τὸ δειλινὸ σὰν
σμίγει...

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ 1979 μ. Χ. ποιήματα Γιάννη Καραβίδα.

Καὶ ἡ καινούργια αὐτὴ ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ Γιάννη Καραβίδα, εἶναι διαποτισμένη ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα τῶν αἰσθημάτων: Ἀγάπη, Εἰρήνη, Εὐφροσύνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Μιλάει κατ' εὐθεῖαν στὴν καρδιά τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων.
"Ἐνα δεῖγμα:

ΞΕΡΩ ΜΙΑ ΓΛΩΣΣΑ

Χωρὶς κανέναν κάποτε νὰ μοῦ
τὴ μάθει
ξέρω μιὰ γλῶσσα
πού ὅλες οἱ φυλές καταλαβαίνουν.
"Ἄσπροι, μαῦροι, κίτρινοι, ρυ-
θροί...
Τὸ διαπίστωσα μιὰ μέρα στὴν
πλατεία

μὲ τοὺς ξένους.
Σὲ ὄσους χαμογέλασα
μοῦ χαμογέλασαν.

Πολὺ ἐκφραστικὸ εἶναι καὶ τὸ ποίημα ἐναντίον τῆς φυλετικῆς μισαλλοδοξίας:

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΟΥ

Τὸ παιδί μου
πρὶν γεννηθεῖ ἀκόμα
προσευχήθηκε
νὰ 'ναι τὸ κορμί του μαῦρο
σὰν τὸν ἔβενο.
"Ὅλο τὸ ἄσπρο
τό 'θελε στὰ δόντια του μονάχα
γιὰ νὰ 'χει δυὸ σειρές μαργαρι-
τάρια
ἀπὸ τὸ φῶς
στὸ γέλιο του.

"Ὅμως
γιὰ τούτη τὴν ἀθῶα του ἐπι-
θυμία
μοῦ τὸ σκότωσαν
οἱ ἄσπροι.

Τὸ παιδί μου
θέλοντας νὰ ξαναγεννηθεῖ
προσευχήθηκε
νὰ 'ναι τὸ κορμί του ἄσπρο
σὰν τὸ χιόνι.
"Ὅλο τὸ μαῦρο
τό 'θελε μονάχα
νὰ 'χει ἕνα σκουφὶ ἀπὸ νύχτα
στὰ μαλλιά του.

Μὰ τώρα
γιὰ τὴν ἀθῶα του ἐπιθυμία
μοῦ τὸ σκότωσαν
οἱ μαῦροι.

Θεέ μου,
πότε θ' ἀφήσουν τὸ παιδί μου
νὰ γεννιέται
μὲ τὸ χρῶμα πού τ' ἀρέσει;

ΤΟ ΛΕΙΪΝ

ΤΗΣ ΚΑΡΚΙΑΣ ΜΟΥ

Κυπριώτικα τραγούδια Χρήστου Κάρμιου.

Τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ τὰ τραγούδια στὴν Κυπριακὴ τοπολαλιά, εἶχαν γραφῆ πρὸ

της Είσοδης, τότε πού «τὸ τραγούδι τῶν πουλιῶν τῆς Κύπρου ἦταν ἕνας ὕμνος στὴ λευτεριά», ἀλλὰ προστέθηκαν μεταγενέστερα καὶ κείνα πού ἐκφράζουν «τὸν πόνο καὶ τὸν καημὸ τοῦ πολυπάθου νησιοῦ γιὰ τ' ἄδικα παθήματα καὶ τὸ τρισάδικο μαρτύριό του», καθὼς πληροφορεῖ ὁ ἴδιος ὁ ποιητής.

Τὰ «Τζυπριώτικα τραούδια» ἔχουν μιὰ δροσεράδα, καθὼς μεταφέρουν μερικὸς τόνους τῆς τοπικῆς λαλιᾶς, μὲ ἀπόηχους τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς διαλέκτου. Ἕνα δεῖγμα:

Ο ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ

Ἵμορφοι ποῦταν, ζάβαλλε, οἱ
τόποι τοῦ χωριοῦ μου,
τὰ δάση, τὰ κρύα νερά, ὁ σι-
οῖνος, τὰ δουνά,
ἢ ἀροδάφνη, ὁ πλάτανος, τ' ἀμ-
πέλιν τοῦ τζιουροῦ μου,
Θεγέ μου, γρόνια δίκα μου πέρκι
τὰ δῶ ξανά...

**ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ, 50 χρόνια πα-
ρουσίας στὰ Γράμματα. Ἐπιμέ-
λεια Β. Η. Βογιατζόγλου.**

Σ' αὐτὴ τὴν ἀνθολογία τῆς Ἰωνικῆς Ἐνώσεως, πού ἐπιμελήθηκε ὁ γνωστὸς καὶ ἐκλεκτὸς ποιητὴς Β. Η. Βογιατζόγλου, περιλαμβάνονται ἔργα ὅσων γεννήθηκαν στὴ Νέα Ἰωνία, ἢ συνδέσαν τὴ ζωὴ τους καὶ μεγάλο μέρος τοῦ ἔργου τους μ' αὐτήν. Εἶναι μιὰ ἐξαιρετικῆς αἰσθητικῆς ἔκδοσης, προωρισμένη νὰ συνδέσῃ πνευματικὰ τοὺς ἐργάτες καὶ

τοὺς θαυμαστὲς τῶν παραδόσεων καὶ τῶν συνεχειῶν τῆς Ἰωνίας, τῆς ἀλγισμὸνητης. Ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρουσες οἱ φωτοτυπίες ἐφημερίδων καὶ διαφόρων κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν περιεχομένων, ξεχωρίζουν τὸ ἀφήγημα τοῦ Νίκου Μηλιώρη γιὰ τοὺς κρυπτοχριστιανούς, τὰ ποιήματα τοῦ Ἄγγελου Σημηριώτη, τὰ γλωσσολογικὰ σημειώματα τοῦ Μένου Φιλήντα.

**ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ ΤΗΣ ΚΛΕΦ-
ΤΟΥΡΙΑΣ, Ἄντροῦτσος, ὁ πα-
τέρας τοῦ Ὀδυσέα, μυθιστορη-
ματικὴ βιογραφία, τοῦ Δημή-
τρη Σταμέλου.**

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Μακρυγιάννη» καὶ τοῦ «Κατσανιώνη» μᾶς μεταφέρει στὴν προεπαναστατικὴ ἐποχὴ τῶν θρυλικῶν παλληκαριῶν, πού χάθηκαν σὸν φοβερὸ κατατρεγμὸ τῆς Κλεφτουριάς: Τοῦ Ζαχαριᾶ τοῦ Δυοβουνιώτη, τῶν Κολοκοτρωναίων, πρὸ παντὸς τοῦ Ἄντρούτσου, τοῦ πατέρα τοῦ Ὀδυσσεύς.

Σὲ ἀρμονικὴ σύζευξη μύθου καὶ τεκμηριωμένης ἱστορίας, θρύλων τοῦ δημοικοῦ τραγουδιοῦ καὶ ἐγγράφων, ὁ συγγραφεὺς δὲν ἀνασταίνει ἀπλῶς μιὰ μορφή, ἀλλὰ καὶ μιὰ ὁλόκληρη ἐποχὴ. Καὶ ἡ γραφὴ του ρέει μὲ τὸ κελάρυομα κρυσταλλοπηγῆς, οὐ καθαρὸ δημοτικὸ τόνο, μὲ λυρικὲς ἀποχρώσεις.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΝΕΑ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ἄρθρα - μελέτες τοῦ Ζάχου Σα- μολαδά.

Σ' αὐτὰ τὰ νέα κείμενα τοῦ συγγραφέως, μερικὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα μετεδόθησαν ἀπὸ τὸν ραδιοσταθμὸ YENEΔ Θεσσαλονίκης, ἐκτὸς ἀπὸ μελέτες ἀναφερόμενες στοὺς ἀρχαίους μας πνευματικοὺς ὁδηγοὺς (τὸν Πλάτωνα, τὸν Σωκράτη, τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸν Πυθαγόρα), μὲ φωτεινὴ ἀνάλυση τῶν διδασκαλιῶν των, περιλαμβάνονται ἄρθρα — θὰ ἔλεγε κανεὶς — γιὰ θέματα πολιτικοοικονομικὰ καὶ κοινωνικὰ.

Ἄλλὰ ποῖα εἶναι ἡ καινούρια ἰδεολογία, τὴν ἀνάγκη τῆς

ὁποίας κηρύσσει ὁ συγγραφεύς;

Εἶναι ἡ συνεννόησις — συνθηκολόγησις τὴν ὀνομάζει — τῶν δύο ὑπερδυνάμεων γιὰ τὸν τερματισμὸ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ των, μὲ τὴν ἐγκατάστασι μίᾳς παγκοσμίου κυβερνήσεως, ἡ ὁποία θὰ ἐφορεύει σ' ἓνα ἐνιαῖο καθεστῶς συνθετικὸ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, μὲ σειρά διεθνῶν ὀργανισμῶν, ἀκόμη καὶ διεθνῆ γλῶσσα.

Καθῆκον τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων τίθεται ἡ καλλιέργεια αὐτῆς τῆς ἰδεολογίας.

Κανένας δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη ἀντίρρηση, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἐφικτόν. Ἄλλὰ, εἶναι, ἀλίμωνο, τὸ βασικό!

X. A. P.

Τεκτονικὲς ὁμιλίαι Σπυρίδωνος Νάγου

Μετὰ τοὺς δύο τόμους «Τεκτονικὲς Ὅμιλιαι», Σπύρου Νάγου 1904 - 1933, ποὺ ἐξέδωσε τὸ 1978 ὁ κ. Διοδωρος Καρυδάκης, συνέχισε τὸ 1980 τὴν ἔκδοσι τριῶν ἀκόμη τευχῶν: «Ἀλήθεια - Ἐλευθερία - Γνώσις», 3A, 3B, 3Γ. Τὰ τεύχη αὐτὰ δὲν περιέχουν ὁμιλίαι τοῦ Σπ. Νάγου, ποὺ ἔγιναν σὲ Τεκτονικὰς Στοῆς, ὅπως οἱ δύο πρῶτοι τόμοι, ἀλλὰ σελίδες τοῦ πνευματικοῦ του ἔργου, ποὺ ἀποδίδουν τὴν πυθαγόρεια σκέψη, ὅπως γράφει ὁ κ. Διόδ. Καρυδάκης.

Τὰ τρία τεύχη, ὅπως καὶ οἱ

δύο τόμοι τῶν Τεκτονικῶν Ὅμιλιῶν, παρέχονται ὑπὸ τοῦ Ἐπιμελητοῦ τῆς ἐκδόσεώς των κ. Διοδωρου Καρυδάκη, ἱατροῦ, τηλ. 3229-663, πρὸς τὸν ὁποῖον δύνανται νὰ ἀπευθίνωνται οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

Μερικὰς ἀπὸ τὶς περιεχόμενες ὑποθήκες τοῦ Σπύρου Νάγου:

«Ἡ μεγαλυτέρα τῶν ἀρετῶν εἶναι ἡ φυσικὴ ζωὴ καὶ ἡ εἰς τὸ πᾶν τελουμένη ἀγάπη, εἰς τὴν ὁποῖαν ὁ Θεὸς ἐκδηλοῦται πλειότερον.

Ὁ ἄνθρωπος, ἐφ' ὅσον δὲν εἶ-

και δίκαιος, ζει εκτός της Ζωής και του Φωτός και είναι τυφλός.

Το Φῶς τούτο μόνον φωτίζει τὰς ψυχάς, ὅταν αὐτὰ διακαῶς τὸ ἐπιθυμοῦν και ἐφ' ὅσον δύνανται νὰ ἀγαποῦν και εἶναι δίκαιαι.

Ἔνας μόνον εἶναι ὁ Θεῖος Ναός, πρὸς τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ προσέρχωνται και νὰ καταθέτουν τὰς λατρείας των οἱ ἄνθρωποι, και αὐτὰ εἶναι τὸ Θεῖον ἔργον τῆς Φύσεως. Οἱ ἐρχόμενοι πρὸς αὐτὸν τὸν Ναὸν πληροῦν τὰς καρδίας των αισθημάτων και τὰς διανοίας των θαυμασμοῦ, πάντες δὲ οἱ μὴ πρὸς αὐτὸν τὸν Ναὸν προσερχόμενοι ἀπευθύνονται πρὸς δόξας ἀνυπάρχτους και πρὸς ψευδεῖς Θεοὺς.

Οἱ πρὸς τὶς λειτουργίες τῆς Φύσεως προσεγγίζουσες ψυχές ἐρχονται εἰς ἐπαφή μετὰ τῶν Θεῶν, ὁπότε αὐτοὶ τοὺς δωροῦν τὴν πραγματικὴν εὐτυχία.

K. M.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

K. A. Γεωργούλη

Μὲ εἰσαγωγὴν Ἀλεξίου Ἰ. Στεφάνου, τὸ Ἐθνικὸν Ἰδρυμα «Ὁ Βασίλειος Παῦλος» ἐξέδωσε, μετὰ τὸν τίτλον «Φιλοσοφία τοῦ Πολιτισμοῦ», ἑπτὰ διαλέξεις, πού ἔκαμε στὴ Σχολὴ τοῦ Λαοῦ ὁ ἀείμνηστος διατρεπῆς Διδάσκαλος Κωνσταντῖνος Δ. Γεωργούλης, μεταξὺ τοῦ 1961 και τοῦ

1962, διαπραγματευόμενος τὴν Φιλοσοφίαν τοῦ Πολιτισμοῦ. Ἐξετάζει τὰ θέματα Κοσμοθεωρία και Πολιτισμὸς, Πολιτισμὸς και Κοινωνία, Πολιτισμὸς και Ἐθνησκέια, ἡ ζωὴ και ὁ θάνατος τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ πολιτιστικὴ κρίσις τῆς ἐποχῆς μας. Ἀξιοπρόσεκτο βιβλίον.

**

ΑΔΩΝΙΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Γεώρ. Βασ. Σιέττου

Ἐνδιαφέρουσα ἡ μελέτη «Ἀδώνια Μυστήρια», πού ἐκκλιφόρησε ὁ κ. Γεώργιος Βασ. Σιέττου. Περιγράφει ὅσα ἡ Μυθολογία διαλαμβάνει γιὰ τὸν μῦθον και τὶς γιορτὲς τοῦ Ἀδωνι, τὰ Ἀδώνια στὴν Ἀλεξάνδρεια, στὴν Κύπρον, στὴν κυρίως Ἑλλάδα. Ἐνα κεφάλαιον ἀφιερώνει στὸ θέμα Χριστιανισμὸς και Ἀδώνια, μετὰ τὶς γνώμες τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὰ Ἀδώνια. Ἐξετάζει τὰ Ἀδώνια στὴ Λογοτεχνία και Τέχνη, καθὼς και στὴ Λαογραφία, πού ἀποτελεῖ — καθὼς φαίνεται — ἰδιαίτερη ἀδυναμία τοῦ Συγγραφέα, ὁ ὁποῖος ἔχει γράψει πολλοὺς τόμους γιὰ τὴ Λαογραφία. Τὸ τελευταῖον κεφάλαιον εἶναι ἀφιερωμένο στὰ Ἀδώνια Μυστήρια και τὸν Τεκτονισμὸ. Τέλος, παραθέτει πλουσίαν βιβλιογραφίαν. Συγχαίρομεν τὸν Συγγραφέα.

K. M.

Ο ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ και τὸ «παρατέμενος»

Ὅπως μετεδόθη ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι, ἀπὸ τὴν 7 Αὐγούστου (ἡμέρα «τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Κορανίου») παρεδόθη ἐκ νέου γιὰ θρησκευτικὴ χρῆσι «ὑψηλῶν προσώπων» τὸ «παρατέμενος» Χουνκιάρ Μαχφελί ἢ Κιουμαγιούν (δηλ. Αὐτοκρατορικὸ περίπτερο) ποῦ εὑρίσκεται στὸν αὐλόγυρο τῆς Ἁγίας Σοφίας, μουσείου σήμερα καὶ ἄλλοτε τῆς μεγίστης ἐκκλησίας τῆς Χριστιανοσύνης.

Τὸ γεγονός δὲν θὰ εἶχε σημασία, ἂν δὲν εἶχε προηγηθεῖ μιὰ πληροφορία, ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας θὰ ἀπέβαλλε τὸν μουσειακὸ του χαρακτήρα καὶ θὰ γινόταν ξανά μουσουλμανικὸ τέμενος, ὅπως εἶχε γίνει μετὰ τὴν Ἄλωσι (καὶ μετὰ τὴν προσθήκη στὴν τέσσαρες γωνίες τῆς ὑψηλῶν μιναρέδων, ποῦ ὑπάρχουν πάντοτε) μέχρι καὶ τοῦ 1934, ὅταν μετὰ διαταγὴ τοῦ Κεμάλ μετετράπη σὲ μουσεῖο, σὺν ἐλάχιστη παραχώρησι γιὰ τὴν γενικώτερες — τότε — φιλικὲς ἐξελίξεις μετὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ πρωθυπουργίας Ἐλευθ. Βενιζέλου. Κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, διετυπώνετο ἀπὸ ἐξτρεμιστικὰ ἰσλαμικὰ στοιχεῖα τὸ αἷτημα νὰ ξαναγίνῃ τέμενος ἡ Ἁγία Σοφία, μάλιστα μετὰ τὴν «προσευχὴ» ποῦ ἔκαμε τὸ 1967 ὁ πάπας Παῦλος ΣΤ', ὅταν εἶχε ἐπισκεφθῆ τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη — ἐκδήλωσι, ποῦ δὲν ἐπανέλαβε πέρυσι ὁ πάπας Ἰωάννης - Παῦλος Α', γιὰ νὰ μὴν προκαλέσῃ τὴν μουσουλμανικὴ εὐθιγία. Τὸ ζήτημα πήρε πολιτικὲς διαστάσεις καὶ φαίνεται ὅτι, ἢ ἀπόφασις τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως νὰ ξαναλειτουργήσῃ μόνον τὸ «παρατέμενος», ὀφείλεται σὲ πολιτικὴ σκοπιμότητα. Τὸ «παρατέμενος» αὐτὸ εἶχε χτιστεῖ πρὸς χρῆσιν τῶν μελῶν τῆς σουλτανικῆς οἰκογενείας, καὶ τώρα ὀρίζεται ὡς χώρος προσευχῆς μόνον τῶν προέδρων τοῦ κράτους, τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἰσλαμικῶν χωρῶν.

Πάντως, ἔστω καὶ ὡς θρησκευτικὴ «ἐνεργοποίησης» μόνον τοῦ «προσαρτήματος» τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἢ ἀπόφασις τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως προεκάλεσε συγκίνησι στὴν Ἑλλάδα, ἰδίως

μεταξύ των εκ Κωνσταντινουπόλεως καταγομένων, όπως προκύπτει από σχετικά δημοσιεύματα του τύπου. Και δέδαια, επαναφέρεται στην επικαιρότητα το θέμα, που εκινήθη από τις στήλες του ΙΛΙΣΟΥ (τεύχος 137), για την έδρα: κή ανεξαρτησία και αυτοτέλεια του Πατριαρχείου (μαζί με τα κτίρια και τους ναούς του), κατά το πρότυπο της πόλεως του Βατικανού. Ένα τέτοιο θέμα, που σχετίζεται και με το φλέγον πρόβλημα της διεθνοποίησης της Ίερουσαλήμ, θα έπρεπε να μελετηθῆ και να προωθηθῆ από την παγκόσμια χριστιανική συνείδησι.

«Επιχείρησις Ἄφροδιτη»

Τὸ μὴ ἐπανδρωμένο ἀμερικανικὸ διαστημόπλοιο «Πάϊονιαρ Βένους I» χαρτογραφεῖ τὴν ἐπιφάνεια τοῦ πλανήτη Ἄφροδιτη, πού κατὰ τοὺς ἐπιστήμονες παρουσιάζει τεράστιο ἐνδοαφέρον, γιὰ πρώτη φορά στὴν ἱστορία, ἀνταρπώντας τὴς μέχρι τώρα πεποιθήσεις, ὅτι ἡ Ἄφροδιτη εἶναι ἕνας πλανήτης χωρὶς ἐνδοαφέρον.

Μετὰ τὴ χαρτογράφηση τοῦ 83% τῆς ἐπιφάνειας τοῦ πλανήτη, οἱ ἐπιστήμονες τῆς ΝΑΣΑ εἶναι πλέον σὲ θέση νὰ καταγράψουν μὲ λεπτομέρειες ὄρσειρές, κοιλάδες καὶ κρατήρες, πού πρώτη φορά παρουσιάζονται στὸν ἄνθρωπο. Ἦδη οἱ ἐπιστήμονες ἔχουν ἀρχίσει νὰ θαυμάζουν τὴς διάφορες τοποθεσίες τοῦ πλανήτη, μὲ ὀνόματα γυναικῶν τῆς μυθολογίας, ἀλλὰ καὶ τῆς σύγχρονης ἐποχῆς.

Τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα τῆς χαρτογραφίσεως δείχνουν, πὼς τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἐπιφάνειας τοῦ πλανήτη εἶναι πεδιάδες, ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ μιὰ ὄρσειρά, πού ἡ ὑψηλότερη κορυφή τῆς φθάνει τὸ ὕψος τῶν 10.

590 μέτρων — πολὺ ψηλότερη δηλαδὴ ἀπὸ τὸ Ἔβερεστ, πού ἔχει ὕψος 8.708 μέτρα.

Πάλι ὁ ὄρκος

Κατὰ τὴν πρώτη συζήτηση στὴ Βουλὴ γιὰ τὴν κατάργηση τοῦ ὄρκου (29 Μαΐου), ἀμέσως μετὰ τὴν ἀγόρευση τοῦ ἀνεξαρτήτου βουλευτοῦ κ. Παπαθεμελιῆ, ὁ ὁποῖος εἶχε καταθέσει τὴν σχετικὴ πρόταση, ἔλαβε τὸν λόγο ὁ κ. Παναγιώτης Κανελλόπουλος καὶ ἐπέκρινε τὴν ἀπόφαση τοῦ δικαστηρίου, μὲ τὴν ὁποία εἶχε καταδικασθῆ ὁ κατηγοητῆς κ. Κ. Δεσποτόπουλος, τονίζοντας ὅτι τὸ λέει «ἐπίτηδες γιὰ νὰ τὸ διαβάσουν οἱ δικαστές», ὑπογράμμισε ὅτι ἡ ἀπόφαση πού καταδίκασε τὸν κ. Κ. Δεσποτόπουλο, ἦταν λαθασμένη, γιὰτι ἦταν πολὺ τυπικὴ. Πρέπει, συνέχισε, τὰ δικαστήρια νὰ μάθουν νὰ εἶναι πρὸ οὐσιαστικῆς στὴν κρίση τους. Καὶ ὑπογράμμισε:

Δὲν μπορεῖ ὁ νόμος νὰ ἐπιβάλλει σὲ ἕναν ἄνθρωπο νὰ παραδίσει τὴν συνείδησή του. Καὶ αὐτὸ ἔπρεπε νὰ τὸ σκεφθεῖ τὸ Ἐφετεῖο πού ἔκρινε τὸν Κώστα Δεσποτόπουλο. Ὅταν οἱ δικαστές βρίσκονται σὲ δίλημμα, πρέπει ἡ κρίση τους νὰ εἶναι θετικὴ καὶ

όχι ἀρνητική. Δὲν μποροῦν νὰ χαράσσουν γραμμὴ εἰς βάρος τῶν συνειδήσεών μας.

Εἰσηγούμενος τὴν πρότασή του ὁ κ. Παπαθεμελῆς, μεταξύ ἄλλων εἶπε:

— Ὁ ὄρκος ἀνάγεται στίς πρῶτες ἐκδηλώσεις τοῦ ὁμαδικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου, στὸ «μαγικό» στάδιο τῆς ἱστορίας του.

— Ἡ χριστιανικὴ ἀποφίς καὶ ἰδιαίτερα ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία ἀξιῶναι ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς νὰ μὴ ὀρκίζονται, θεωρῶντας τὴν ὀρκοδοσία βαρύντατο ἀμάρτημα.

— Ἡ ἀσκήσις ψυχολογικοῦ ἐκδυσασμοῦ γιὰ τὴν ἐκμείωση τῆς ἀλήθειας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐξαναγκασμὸς σὲ ἐνέργεια ἐναντίον τῶν ἠθικῶν πεποιθήσεων τοῦ πολίτη, ἀντιβαίνει στὸ Σύνταγμα.

Ὁ κ. Παπαθεμελῆς κατέληξε τονίζοντας ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ νομοθετικὴ ρύθμισις τοῦ θέματος. Καὶ πρότεινε ὡς ἐναλλακτικὴ λύση:

● Νὰ ἐνθαρρυνθεῖ ἡ δικαστηριακὴ πρακτικὴ νὰ υἱοθετήσῃ τὴν ἀποφῆ πού ἔχουν διαμορφώσει τὰ δικαστήρια τῆς Θεσσαλονίκης, πού δέχονται ὅτι οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἔχουν ὑποχρέωση νὰ ὀρκισθοῦν.

Προκαταρκτικὰ τοῦ «Διαλόγου»

Ἡ πρώτη συνάντησις ἐκπροσώπων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς ἐπραγματοποιήθη στὴν Πάτμο, ἀπὸ 30 Μαΐου ἕως 3 Ἰουνίου. Ἐλάβαν μέρος:

1) Ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία, ἀντιπρόσωποι τῶν Πατριαρχείων Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων, Μόσχας, Βελιγραδίου, Βουκουρεστίου, Σόφιας καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἑλλάδος, Κύπρου, Βαρσοβίας, Ἰθνηρίας, Τσεχοσλοβακίας καὶ Φινλανδίας.

2) Ἀπὸ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία:

Ἐκπρόσωποι τοῦ Βατικανοῦ καὶ καρδινάλιοι Ἀγγλίας, ΗΠΑ, Μασσαλίας, Δ. Γερμανίας, Ἐπίσκοποι Ἑλλάδος, Ἀγγλίας, Ἰταλίας, Λιβάνου, Αὐστρίας, Γαλλίας, Αὐστραλίας.

«Φιλιόκβε»

Κατὰ δημοσιευθεῖσας πληροφορίας, ἡ παλαιὰ ἀντίθεση γιὰ τὸ «Φιλιόκβε» (τὴν ἐκπόρευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ»), ἔχει χαλαρωθῆ. Τὸ Βατικανὸ δὲν φαίνεται νὰ ἐπιμένῃ σ' αὐτὴ τὴν προσθήκη, πού ἔγινε στὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως μετὰ τὸ 325 καὶ τὸ 381.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία, καὶ ἡ Ἀγγλικανικὴ ἔχει τὴν ἴδια προσθήκη. Πρόσφατα, ὅμως, ὅταν ἔγινε ἡ ἐνθρόνισις τοῦ νέου ἀρχιεποῦ τῆς στὸ Λονδῖνο, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Ράνου ἀπήγγειλε τὸ «Πιστεύω» χωρὶς τὴν προσθήκη τοῦ «Φιλιόκβε».

Αὐτὸ τὸ γεγονός χαιρετίσθη ἀπὸ τὴν Ὀρθοδοξία σὰν ἕνα καλὸ θῆμα γιὰ τὴ συμφωνία τῶν ἐκκλησιῶν, ἀφοῦ ἕνα - ἕνα φεύγουν τὰ ἐμπόδια τῆς δικωστάσεως.

Ὅπως εἶναι γνωστὸν, ἡ θεο-

λογική διάσταση: Καθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων, ἐκτὸς τῶν ἄλλων (πρωτεῖον Πάπα καὶ «Ἀλάθητον»), ἀνάγεται: στὴν ἐποχὴ ποὺ οἱ πρῶτοι προσέθεσαν στὸ Σύμβολον Πίστεως τῆς Νικαίας («... καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον») ὅτι ἐκπορεύεται «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ». Ἡδῆ, ἀπὸ τοῦ 1976, ἡ μικτὴ ἐπιτροπὴ γιὰ τὸν διάλογο Ἀγγλικανῶν καὶ Ὁρθοδόξων ἔχει ὁμοφώνως ἀποφανθῆ ὑπὲρ τῆς ἀπαλείψεως τοῦ «φιλόκαθε», ἀφοῦ αὐτὴ ἀποτελεῖ «νεωτερισμὸ» τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας.

Πρωτεῖον - Ἀλάθητον

Ὁ Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μελίτων, σὲ ἀποκλειστικὴ του συνέντευξη πρὸς τοὺς «Τάξεις» τοῦ Λονδίνου (12 Ἰουνίου 1980), ζητεῖ νὰ δοθῆ μιὰ νέα ἐρμηνεῖα τῶν παπικῶν δογμάτων γιὰ τὸ Πρωτεῖον καὶ τὸ Ἀλάθητον, ὥστε νὰ διευκολυνθῆ ἡ ἐπανένωσις τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν. Ὁ κ. Μελίτων λέγει ὅτι γιὰ μιὰ τέτοια ἐρμηνεῖα θὰ χρειαζόταν μιὰ νέα σύνοδος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, μιὰ «Βατικανὴ Σύνοδος Γ'». «Ἄν καὶ ὁ παρασκευαζόμενος Διάλογος τῶν Καθολικῶν - Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν δὲν περιλαμβάνει μεταξὺ τῶν θεμάτων τὸ «Πρωτεῖον» τοῦ Πάπα καὶ τὸ «Ἀλάθητον», θεωρεῖται ὅτι αὐτὰ τὰ δύο θέματα ἀποτελοῦν τὰ κυριώτερα ἐμπόδια γιὰ τὴν χριστιανικὴ ἐνόητα. Ἄγνωστον, μέχρι σιγμῆς, ποῖα θὰ εἶναι ἡ ἀπάντησις τῆς Ρώμης στὴν «κρούση» τοῦ Μητροπολίτου Χαλκηδόνος.

Τὰ προβλήματα ἐνὸς πρίγκιπος

Ἡ παρισινή ἐφημερίδα «Λε Μόντ» ἀσχολεῖται μὲ τὰ προβλήματα τοῦ πρίγκιπος - διαδόχου τῆς Ἀγγλίας, Καρόλου. Εἶναι (καὶ «πάρα εἶναι») σὲ ἡλικία γάμου, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ εὐκολὰ νὰ βρῆ σύζυγο ἐξ αἰτίας τῆς ἀπὸ τριῶν αἰῶνων νομοθεσίας τῆς πατρίδας του. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη σύζυγον Καθολικὴν, σύμφωνα μὲ νόμον τοῦ ἔτους 1701, ὁ ὁποῖος ἔπρεπε νὰ ἀποκλείσῃ ἐπιστροφὴ τοῦ οἴκου τῶν Στιούαρτ στὸν βρετανικὸ θρόνο. Δοθέντος δὲ ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶναι «κεφαλὴ τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας» καὶ «Προστάτης τῆς Πίστεως», δὲν μπορεῖ, ἐπὶ πλέον, νὰ συζευθῆ διεξευγμένη. Μὴν ξεχνοῦμε ὅτι ὁ βεῖος τοῦ σημερινοῦ διαδόχου Ἐδουάρδος ἀναγκάσθηκε, διαλέγοντας μεταξὺ τῆς διεξευγμένης κυρίας Σίμσον καὶ τοῦ θρόνου, νὰ παραιτηθῆ. Ἐξ ἄλλου, δὲν μπορεῖ ὁ σημερινὸς διάδοχος νὰ νυμφευθῆ χωρὶς τὴν προέγκρισιν τῆς βασίλισσας μητέρας του καὶ τῶν δύο κοινοβουλίων.

Ἡρέπει νὰ ποῦμε — γράφει ὁ κ. Ἀντὶ Πιέρ στὸ «Μόντ» — ὅτι τὸ Βατικανὸ δὲν διευκολύνει καθόλου τὰ πράγματα: Στὰ 1977, ὅταν μιλοῦσαν ἤδη γιὰ τοὺς «ἀρραβῶνες» τῆς Μαρί Ἀστριντ τοῦ Λουξεμβούργου μὲ τὸν πρίγκιπα Κάρολο, ἡ ἰδέα ὅτι: τὰ ἀρσενικὰ παιδιὰ θὰ μπορούσαν νὰ πάρουν προτεσταντικὴ παιδεία, ἐνῶ τὰ κορίτσια θὰ ἀνατρέφονταν σύμφωνα μὲ τὸ Καθολικὸ δόγμα, δὲν ἔγινε πιὸ πολὺ ἀποδεκτὴ στὴ

Ρώμη, απ' ό,τι στο Καντέρμπερυ. Καί στα 1976, ό πάπας δέν εύλόγησε τόν θρησκευτικό γάμο του πρίγκηπα Μιχαήλ του Κέντ με μιá Καθολική Αυστριακή βαρώνη.»

Ό ίδιος δημοσιολόγος γράφει ότι ό πρίγκηπας είναι απόλυτα ελεύθερος νά παντρευτεί τήν κόρη ένός Μωαμεθανού, ένός ινδουϊστή, άκόμη και ένός μορμόνου. Άλλά ποτέ μιá καθολική. Διότι τά δεσμά του άρχομένου 18ου αιώνος έξακολουθούν νά είναι ισχυρά και άπερχομένου του 20ου...

Μετενσάρκωσις

Έξεδόθη στο Λονδίνο ένά βιβλίο της Άννα Τζ. Στιούαρτ με τίτλο:

Άπέθανε 1513—Έγεννήθη 1929.

Είναι ή αυτβιογραφία μιáς γυναίκας, πού από τά παιδικά της χρόνια έκυριαρχείτο από σκηνές και συγχινήσεις μιáς άλλης ύπάρξεως, σέ άλλον τόπο και σέ άλλη έποχή. Ξεφυγοντας από τούς ψυχικούς κινδύνους και με τήν βοήθεια έπιστημόνων, κατέληξε στην πεποίθηση ότι είχε ζήσει τόν 15/16ον αιώνα ως Ίάκωβος Δ΄ της Σκωτίας!

Φυσικά, ή αφήγησις της συγγραφέως, ή όποια είναι συνεργάτης του Μπί - Μπί - Σί, δέν άποτελεί άπόδειξη για τήν μετενσάρκωση, άλλα περιέχει μερικά στοιχεία πολύ αξιόλογα, όπωσ άνέφερε ή κριτική.

Μετενσάρκωσις - Β΄

Η προγκίπισσα Άννα της

Άγγλίας ήταν σέ μεγάλη φόρμα τήν ήμέρα πού παρέστη στο γεύμα τών Συντακτών Περιοδικού Τύπου του Λονδίνου. "Όταν ρωτήθηκε πόσα δωμάτια έχει τό σπίτι της στο Γκλώστερσάιρ, άπάντησε: «Πάντα φιθυρίζουν πώς έχει: 82. Σας διαβεβαιώ πώς έχει μόνο 35. Τά μέτρησα σήμερα!». "Όταν τήν ρώτησαν, άν στη μετεμφύχωση θά ήθελε νά ξαναείναι προγκίπισσα, άπάντησε: «Όχι. Θά προτιμούσα νά γυρίσω σαν κάτι τελείως διαφορετικό. Άς πούμε σά δελφίνι. Η ανθρώπινη ράτσα δέν αξίζει για δεύτερη ζωή — δέ νομίζετε;».

Ό «άφορισμός» του Ν. Καζαντζάκη

Βουλευτής της Κρήτης έζήτησε με έρώτησή του προς τόν πρωθυπουργό, τόν ύπουργό Παιδείας, τόν ύπουργό Πολιτισμού κ.ά., νά κατατεθούν στη Βουλή «τά πρακτικά τών συζητήσεων για τήν άπόφαση άφορισμού του Ν. Καζαντζάκη από τήν Έκκλησία της Ελλάδος», ό όποιος (λέγει) ισχύει «δλόκληρες δεκαετίες μετά τόν θάνατό του συγγραφέως.

Άπήντησε ένας εκκλησιαστικός ρεπόρτερ, ότι «τί πρακτικά νά κατατεθούν, άφου δέν έγινε ποτέ συζήτησις περι άφορισμού, ούτε και έξεδόθη ποτέ τέτοιος άφορισμός»... Τό μόνον πού έγινε, ήταν μιá άυστηρή κριτική του έργου του, πού έδικαιούτο ή Έκκλησία νά τήν κάμη, πιστεύοντας ότι ειδικά τό βιβλίο «Ό

Χριστός ξανασταυρώνεται» δέν δχι, δέν ζή πιά στό πνεύμα τῶν (οὔτε καί μπορούσε νά) ἦτων καταδικῶν τοῦ Λασκαράτου, τοῦ σύμφωνο μέ τά Εὐαγγέλια — ἀ Ροῖδη καί τοῦ Καίτη...
 φου ἦταν ἕνα μυθιστόρημα...

Συμπέρασμα: Ἡ Ἐκκλησία,

Ο ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΟΣ

- Ἄρτος
 - Ζυμαρικά
 - Φρυγανιές
- γιά διαβητικούς

Ζ Ω Γ Ρ Α Φ Ο Υ

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Ι Η Σ Ο Υ Σ

Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς; ● Αἱ διάφοροι περὶ αὐτοῦ ἀπόψεις ἐκτιθέμεναι ἀμερολήπτως. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Ρενάν. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Συρέ. ● Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη.

ΤΙΜΑΤΑΙ ΜΟΝΟΝ Δρχ. 100

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Τόμος Α'

**Άπο τήν Προϊστορία
μέχρι τήν Άναγέννηση :**

Τόμος Β'.

**Άπο τήν Άναγέννηση
ώς τούς σημερινούς**

Α' Τόμος δρχ. 150

Β' Τόμος » 150

Πρὸς τὸ Περιοδικὸ «ΙΑΙΣΟΣ»
 Δραγατσάνιου 6
 Ἀθήνας 122

Κύριοι,

Παρακαλῶ, ἀποστείλατέ μου τὰ κάτωθι σημειούμενα βιβλία
 ἀξίας:

α) κάτω δρχ. 250 μὲ ἀπλοῦν δέμα, διὰ τὰ ὅποια ἀποστέλλω
 τὸ ἀντίτιμον,

β) ἄνω δρχ. 250 μὲ δέμα ἐπὶ ἀντικαταβολῆς.

Μετὰ τιμῆς

(ὕπογραφή)

Ὄνοματεπώνυμον

Διεύθυνσις

Βιβλία	Δρχ.
H. P. Blavatsky	Τὸ Κλειδί τῆς Θεοδοσίας 200
»	Ἡ φωνὴ τῆς σιγῆς 100
Besant—Leadbeater	Ἡ Ἀτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ 200
Irv. Cooper	Ἡ Μετενσάρκωσις 100
A. Besant	Ἡ ἀπόκρυφη ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου 100
Vivekananda	Κάρμα - Γιόγκα 100
Βενετοῦ - Ἰλαρίωνος	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ 50
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου 50
K. Μελισσαροπούλου	Ὁ Ἰησοῦς 100
»	Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρισναμούρτι 150
»	Ἀποκρυφισμὸς-Μυστικισμὸς ἄδ. 50 δεμ. 100
»	ΜΗΤΙΣ (τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) δεμ. 200
»	Τὰ θήματα τῆς Φιλοσοφίας Α' 150
»	Τὰ θήματα τῆς Φιλοσοφίας Β' 150
»	Μεγάλαις Πράξεις κλπ. 250
ΙΑΙΣΟΣ, Ἐπιλογὴ ἐτῶν 1956-57-58 διὰ τοὺς συνδρομητὰς	200
ΙΑΙΣΟΣ, Ἐπιλογὴ ἐτῶν 1959-60-61 διὰ τοὺς συνδρομητὰς	200
ΙΑΙΣΟΣ, Ἐπιλογὴ ἐτῶν 1962—65 διὰ τοὺς συνδρομητὰς	200

Σύνολον

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τὰ Γραφεία τοῦ «Ἰλισοῦ», Δραγατσανίου 6, ὄροφος 6ος, (Πλατ. Κλαυθμώνος), εἶναι ἀνοικτὰ καθημερινῶς, πλὴν Σαββάτου, 9 - 12.30 π.μ. Τηλ. Γραφείων: 3246-837.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν, ἀποστέλλετε μὲ ταχυδρομικὴν ἢ τραπεζικὴν ἐπιταγήν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστὴν Μελισσαρόπουλον, Δραγατσανίου 6, Ἀθήνας, 122». Ἀποστολαὶ μὲ τραπεζικὰς ἐντολὰς μᾶς δυσκολεύουν.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητὰς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μὲ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἀγνώστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των:

ΑΘΗΝΩΝ

Ἰω. Γουργουράκης, Αἰγίνης 48
Χρ. Κάρμιος, Ἀμερικῆς 20
Νικ. Κουλιτῆς, Σκοπέλου 21

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Ἰω. Ἀντωνίου, Κυπαρισσίων 6, Μυτιλήνη
Γιάν. Γκούμας, Ἐγνατίας 86, Θεσσαλονίκη
Φραγκ. Καπότσης, Ἀλμυροῦ 10, Βόλος
Παν. Καρούσας, μηχανικός, Χανιά
Δημ. Παντούδης, Ἀντιγόνου 18, Δράμα
Γ. Παπαθανασίου, Θήρας 22, Ξάνθη
Ἄ. Σακελλόπουλος, Γραικοῦ 54, Ἄρτα
Ἐμ. Σαριδάκης, Νεκταρίου 7, Ἡράκλειον
Δημ. Τόττας, Λασσάνη 7, Θεσσαλονίκη

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ ΤΟΝ ΓΗΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Νικ. Βάραγκας, Ἀθήναι
Νικ. Βαρβιάνης, Ζάκυνθος
Παν. Ἰωαννίδης, Ἀθήναι
Στέφ. Βογιατζόπουλος, Ξάνθη
Κων. Ἐλευθεριάδης, Θεσ/νίκη
Δέσπ. Μωυσιδίου, Καβάλα

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ (Μὲ τὴ σειρά λήψεως)

Δημοσθ. Ζαδές: Ἡ παρασημοφορία (ποιήματα). Ἀθήνα 1980.

Ἄθων. Ἀβέλλιος: Ἡ προσωπικότης τοῦ Δημάρχου Ἰστιαίων Γιαννιῶ Ἀντωνίου, 1980.

Εὐη Παπαδήμα: Δεκατέσσερες φωνές γιὰ τὴν εἰρήνη, (ποιήματα), Ἀθήνα 1980.

Κωνσταντῖνος Δ. Γεωργούλης: Φιλοσοφία τοῦ πολιτισμοῦ. Εἰσαγωγή, Ἀλέξιος Ἰ. Στεφάνου, Ἀθήναι 1979.

Θαλῆς Ρητορίδης: Ἡ πολιτικὴ παρακαταθήκη τοῦ Προέδρου John Kennedy, Ρώμη 1977.

Τὸ διαστημόπλοιο, Ρώμη 1980.

Ἀναμνηστικὸ Λεύκωμα (50 χρόνια), Στασίου Κύπρου, Λευκωσία 1980.

Ζάχος Σαμολαδᾶς: Γιὰ μιὰ νέα ἰδεολογία, Θεσ/νίκη 1980.

Σπύρος Νάγος: Ἀλήθεια - Ἐλευθερία - Γνώσις. Ἐπιμέλεια Διοδῶρου Καρυδάκη. Ἀθήνα 1980.

Δημοσθένης Κόκκινος: Λυρικά (ποιήματα), Θεσσαλονίκη 1979.

Ἰσαβέλλα Μαλοβρούδα: Ὀλυμπιακὸ Φῶς (ποιήματα). Ἀθήνα 1980.

Λάμπης Λούκος: Τὸ Ἀγρίδιον Ἀροανίας ἀνάμεσα Χελμοῦ καὶ Ἐρμάνθου, Πάτρα 1980.

Πετρούλα Ἀλεξ. Παναγιωτίδη: Ἡλιοβασιλέματα (ποιήματα), Ἀ-

Ίδιοκτήτης: 'Εκδόσεις «Ίλι-
σός» Συν. Π.Ε., Δραγατσανίου
6. 'Εκδότης - Διευθυντής: Κω-
στής Ν. Μελισσαρόπουλος,
Πλατ. 'Εθνικής Τραπεζής 3,
Φιλοθέη. Προϊστάμ. Τυπογρα-
φείου: Ε. Σωτηρόπουλος &
Σία, Κερατσινίου 72, Τ.Τ.
209-Τηλ. 5224728.

Τιμή τεύχους δρχ. 50

'Αθήναι, Σεπτ. - 'Οκτ. 1980

θήνα 1980.

Κώστας Ν. Τριανταφύλλου: 'Ιστο-
ρικόν Λεξικόν τῶν Πατρῶν, Β'
'Εκδοσις. Πάτραι 1980.

Κώστας Μ. Σταμάτης: 'Η φαντα-
σμαγορία τῆς ἐμπνευσης στὸ ποί-
ημα «'Ο ποιητῆς κι ὁ κόρακας»,
τοῦ Θαλλῆ Ρηγορίδη (δοκίμιο).
Ρώμη 1980.

Πετρούλα 'Αλεξ. Παναγιωτίδη: Κα-
τηγορῶ, 'Αθήνα 1980.

Στράτος Χατζηγιάννης: 'Η ἀταξία
τοῦ συμπτώματος (διηγήματα).
'Αθήνα 1980

Ρόης Παπαγγέλου: «'Ηχοι» (ποι-
ηση). 'Αθήνα 1980.

Μαρία Τσίκουλα - Γαϊταντζῆ: 'Αλ-
λαγές (ποίηση). Σέρρες 1980.

Πάνος Καλογρίδης: 'Αντιστίξεις
(ποιήματα). 'Αθήνα 1980.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

'Ηπειρωτικῆ 'Εστία ('Ιαν. - Μάρτ.,
'Απρίλ. - Μάιος, 'Ιούν. - 'Ιούλ.)

Σκίαθος (Γεν. - Φλεβ. - Μάρτης,
'Απρ. - 'Ιούν.)

'Αρχαῖκά Χρονικά ('Ιαν. - Μάρτ.)

Κρητικῆ 'Εστία (Μάρτ. - 'Απρ.,
Μάιος - 'Ιούν.)

'Ανοιχτοὶ 'Ορίζοντες (Μάρτ.-Μάιος)
Κρίκος (Μάρτ. - Μάιος)

'Ο Κόσμος τῆς Ψυχῆς (Μάρτ. -
'Ιούν.)

Σμύρνα ('Απρ. - 'Ιούν.)

Περιοδικὸ 'Ελληνίδων Βορ. 'Ελλά-
δος ('Απρ. - Μάιος)

Πολιτικὸ Κριτήριον ('Απρ. - 'Ιούν.,

'Ιούλ. - Αὐγ.)

'Αρχαία Κλάους ('Απρίλιος)

Τραπεζικὸ Βῆμα ('Απρ. - Μάης,
'Ιούν.)

Σταθμοὶ (Μάιος, 'Ιούν. - 'Ιούλ.)

Σύγχρονη Σκέψη (Μάιος, 'Ιούν.,
'Ιούλ.)

'Ισραηλινὰ Νέα (Μάιος, 'Ιούν.,
'Ιούλ. - Αὐγ.)

'Ελεύθερη Σκέψη (Μάιος, 'Ιούν.)

Βωμὸς Τέχνης (Μάιος - 'Ιούν.)

Χρονικά ('Ιούν.)

Κρητικὸ Βῆμα ('Ιούν. - 'Ιούλ.)

Πνευματικὴ Κύπρος ('Ιούν - 'Ιούλ.,
Αὐγ., Σεπτ.)

Τραπεζικὸς Ἀγὼν ('Ιούν., 'Ιούλ.)

Δελτίο Συνδέσμου 'Ελλήνων Λογο-
τεχνῶν ('Ιούν. - 'Ιούλ.)

'Ο Φυσιολάτρης ('Ιούλ. - Αὐγ.)

Τριφυλιακὴ 'Εστία ('Ιούν. - 'Ιούλ.)

Προβλήματα ἐκκλησιαστικά - κοι-
νωνικά ('Ιαν. - 'Ιούν.)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΡΒΙΑΝΗΣ

Θλιβερὸ ἀπὸ τῆ Ζάκυνθο μᾶς ἤλ-
θε μήνυμα, γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Νι-
κολάου Βαρβιάνη, ἑνὸς ἐξαιρετοῦ
ἀνθρώπου καὶ διανοουμένου. Γεν-
νήθηκε τὸ 1898. Ἐλαβε μέρος σ'
ὄλους τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες (Μι-
κρασία καὶ 1940 - 41) καὶ διεκρί-
θη. Κατὰ τὴν ξένη κατοχὴ, ἀνεδεί-
χθη σὲ στέλεχος τῶν ἐθνικῶν Μυσι-
κῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ ἀργότερα ἴδρυ-
σε τὸ μοναδικὸ στὸ εἶδος τοῦ Μου-
σεῖο Ἱταλο-Γερμανικῆς κατοχῆς.

Ὑπῆρξε πολῦτιμος συνεργάτης
τῶ νκοινοφελῶν ἰδρυμάτων καὶ κα-
τὰ τὴν περίοδο τῶν σεισμῶν τοῦ
1953 με ἀυτοθυσία περιέσωσε ἔγ-
γραφα, κειμήλια, ἔργα τέχνης καὶ
τὰ χειρόγραφα τοῦ Διουυσίου Σο-
λωμοῦ, τιμηθεὶς ἀπὸ τὴν Ἀκαδη-
μία Ἀθηνῶν. Ἐπίσης, ἐξέδωσε τὸ
λεύκωμα «Ζάκυνθος», ποὺ εἶναι ἕ-
να ἱστορικὸ ντοκουμέντο.

'Ο ΙΛΙΣΟΣΣ, ποὺ ἐτίματό με
τὴν φιλία τοῦ μεταστάντος, μετέ-
χει ὀλοφύχως στὸ πένθος τῆς πό-
λεως τῆς Ζακύνθου καὶ τῶν φί-
λων του.

Βιβλία K r i s h n a m u r t i

Στά πρόβια του Διδασκάλου (έκδ. 1966)	50
Έκλογαί από τον Κριναμοῦρτι (Κ. Μελισσαροπούλου)	150
Έκπαιδευσι καί σημασία ζωής — 1953	150
Έλευθερία — ή άρχή καί τὸ τέλος — 1954	280
Στοχασμοί πάνω στή ζωή (Α' σειρά) — 1956	250
Στοχασμοί πάνω στή ζωή (Β' σειρά) — 1958	250
Στοχασμοί πάνω στή ζωή (Γ' σειρά) — 1960	350
Όμιλίες στήν Εὐρώπη — 1967	250
Στή σιγή του Νοῦ — 1970	200
Ή αναγκαιότητα τής αλλαγής — 1970	200
Τὸ πέταγμα του άετου — 1971	200
Τά πρότα βήματα τής μόθησης — 1975	280

Έγγράψετε νέους συνδρομητάς

Συνδρομή 1980 δρχ. 200 ἑθελοντικῶς δρχ. 300
ἑξωτερικῶς δρχ. 300
ἀεροπορικῶς 500

Όλοι οἱ συνδρομηταί ἑσωτερικοῦ ἔχουν δικαίωμα
νά ἀγοράζουν τοὺς τόμους ἐπιλογής

Α' Τριετίας 1956—1957—1958

IV Τριετίας 1959—1960—1961

Γ' Τετραετίας 1962—1965

ἕκαστον πρὸς δρχ. 200 ἢ πρὸς δρχ. 250

Ή συνδρομή του 1980 εἶναι δρχ. 200. Ἐθελοντικῶς δρχ. 300
Διὰ τὸ Ἐξωτερικὸ δρχ. 300
Ἐεροπορικῶς δρχ. 500

Αἱ συνδρομοί ἢ ἀντίτιμον βιβλίων νά ἀποστέλλονται με
ταχυδρομικὴν ἢ τραπεζικὴν ἐπιταγὴν — ὄχι με ἐντολήν — ἐπὶ
ὄνοματι Κωστή Μελισσαροπούλου ἢ ΙΛΙΣΟΥ, Δραγατσάνου 6,
Ἀθήνας 122.

Έτησία Συνδρομή ΙΛΙΣΟΥ

Δρχ. 200

έδελοντικῶς δρχ. 300

Έπιλογαί ΙΛΙΣΟΥ

Τριετίας 1956 — 1958

» 1959 — 1961

Τετραετίας 1962 — 1965

έκάστη Δρχ. 250

Διά τοὺς συνδρομητὰς τοῦ ΙΛΙΣΟΥ

μόνον Δρχ. 200

Νέα βιβλία:

Κωστῆ Μελισσαροπούλου:

Μεγάλες πράξεις

καί

Μεγάλα έγκλήματα

στήν

Ίστορία τῶν Έλλήνων

Δρχ. 250